

19183

PETELME
Felhő

OSZK

N. M.

PETELEI ISTVÁN

FELHŐK

ELBESZÉLÉSEK

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1897.

Ára 2 frt.

FELHŐK

ELBESZÉLÉSEK

IRTA

PETELEI ISTVÁN

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1897.

P. O. hung.
1251 ed.

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

191831

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
II. Nyomt. Növedéknapló
1912. év 138. sz.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

NY

TARTALOM

Felhők	5	*
Menekvés	33	.
A becsület	69	
A fal	95	*!
Az óra	119	←
A csomók	137	
A könyörülő asszony	151	*
A székek	165	*
A felszerelés	177	
Lobbanás az alkonyatban	199	*
A játék	239	

FELHŐK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

— Ne nevedd ki, kedves apa, a nyughatatlanságomért.

— Rosszat álmottál, Sárrika?

— Én? Dehogya. Én sohasem álmodom. Én csak alszom, alszom, hogy nem is tudok felőle. Reggel egy kis dalra ébredtem. Nem tudom; talán az éjjel hizelegte be valaki a fülembbe, a miről én semmit sem tudok. Reggel kivirágzott a szájamon. Nagyon nevetséges volt, hogy én éneklek. Mert tudod, milyen csúf is a hangom. Ezért nem is éneklek. De a reggel hangosan énekeltem, hidd el, apa. Aztán jött meg a Judit társzekere.

— S az vette el a kedvedet, Sárrika?

— Hát miért? Én azt hiszem, hogy szeretem Juditot, bárha egy kicsit félek tőle.

— Judittól?

— Tudod ő olyan nagy és olyan igen szép. Én alig merek az ő erős, fekete szemébe nézni. Azt hiszem, ő minden gyarlóságaimat egyszerre meglátja velem. Aztán, olyan semmiségnek érzem ma-

gamat, ha látom őt. Ugy tetszik nekem, hogy ő a valóság, én csak az ő árnyéka vagyok. Ő olyan nagy és erős. És az ő villogó fogai, vérpiros ajkai . . . Mit akarsz . . . hogy én szóljak, ha az ő mély tiszta hangját hallom?

— Oh te gyöngye Sárrika . . .

— Hát ezt mondd nekem? Nem vagyok én a te kezed, a te szemed. «Vigy Sárrika a verandára», «nézz az útra Sárrika, szekér jár-e?» ezt mind én csinálom meg és jól. Én vagyok a gyöngye? Te vagy a gyöngye, apa. Én erősebb vagyok, mint te. Nem is tudom, hogy lehetsz te Juditnak a testvére. Te vagy a gyöngédség és engedékenység. Judit pedig akkor is rendet szab, ha kér, s parancsol, mikor megkövet. Hanem haszontalanságokat fecsegek, úgy-e? Talán nem Judit miatt nyughatatlankodom s nem is tudom, miért? Csak valami rebeg bennem, nem is tudom hol. Talán a torokban, talán a szivemben. Tedd csak ide a kezedet (be hideg a kezed, te kedves!), nem érzed ott a szivemnél, hogy repes, mint egy selyemszállal megkötött ijedt madár?

— Talán, mert szerelmes vagy, Sárrika . . .

— De milyen csunya tudsz te lenni, apa. S milyen ravaszúl tudsz nevetni. Nem Miklósért, tudod, nem érte, igazán. Érte miért nyughatatlankodjam?

Miklós már reggel köszöntött, mikor még a harmat sem száradt föl. Ő a vizslájával a tarlóra ment, de mindjárt visszajön. Ő ugyan ma se lő nyulat. Tegnap egy fülest sebezett meg. A kutyák lefogták mindjárt s mikor Miklós hozzá ért, a szegény állat panaszosan sírt föl reá s elhaló szemének bús tekintetét reávetette. Tudod, te kedves! Nekem kellett vigasztalnom Miklóst, úgy fájt a szive a szegény nyúlért.

— A szegény . . .

— Elpanaszolta neked? Tudtam. Te is sajnálsz. Hát látod, ő is olyan gyöngye fiú, mint te. Nekem most két ilyen jó fiam van . . .

— S a társzekér? . . .

— Miért küldte ide Judit? Meddig ül itt? Te nem tudod, te nem tudsz kimozdulni ebből a helyből s te nem láthatod, miket hoztak a társzekérral. A régi nagy borjúbőrös láda is itt van, a miben a drágaságokat vitték, mikor Judit férjhez ment; a nagy vasas ládákat, a melyekben a fehérneműeket vitték; és nagy leszegezett más ládákat. Én nem tudom, miért küldte vissza? Talán örökre jött Judit? Hát az ura? talán ott hagyta? Akkor, igen, akkor (most tudom) akkor kezdett bennem úgy rebegni valami.

Az ablakon beszűrődő verőfény beszötte finom

sugaraival a gyöngye leánykát. Igen bájos személykét simogatott; virágot, a hatalmas fák alján virágzót, sem találhatott volna méltóbbat. Gyöngye, üde kis teste volt; nagy, kissé kiülő félénk szemekkel, mintha nedves fényben csillognának; puha, húsos, eleven piros szája s oly fehér és puha az arcbőre, mint a havasi gyopár szirma színe. Az apja, Buyk Mózes, fáradt vérmes szemeivel úgy kísérte minden mozdulatát, mintha vonzaná. Ő már öreg embernek látszott, gyöngye, gyér hajával, sovány fejével, keskeny vállaival s szélütött, hitvány lábszáraival. A karszékéhez két bot volt támasztva.

— Judit? Mit akarsz, Sárika? őt nem szabad közönséges mértékkel mérni. Hogy miért jön most ide? miért hagyja oda az urát egy hirtelen föllángolásában? Ki tudná? Még emlékszem, mikor az urára fogta a puskáját. Ők egy vén farkast üldöztek. Még lóháton ültem én is. Beh régnek is tetszik nekem, Sárika! Az ordas bevette magát a gerbenesi nádasba. A nyomon követtük. Judit megelőzte az urát. A kihajszolt vad Judit felé vetette magát. Akkor az urának egy jó lövése érte a farkast, mielőtt ugorhatna, s ledőlt a hóra. Akkor Judit éktelen haragjában az urára fogta a puskáját, mert az ő vadját lőtte el előle. Mikor

aztán elütöttem a fegyverét s a magja a levegőbe ment, Judit sírva borúlt a nyakamba s úgy ölelt, csókolgatott, mert az urát mentettem meg. Hagyd te el Juditot, Sárika! Miért hagyta el most az urát valamely féktelen haragjában? Ki tudja azt. Ma ide jön, holnap talán dühös szeretettel megy vissza az urához s öleli át a lábait.

— Halló, úrfi! — kiáltott le a leány az udvarra, alig hallva már az apja történetének a végét. — Halló, úrfi! . . . kiáltott egy magas legénynek, ki akkor lépett be a kapun. Aztán szelesen átszorította az apja fejét s kigyúlva mondta: — Már itt van Miklós . . . Nem mondtam meg, úgy-e, hogy mindjárt itt lesz? . . .

Nyulánk s mégis erőteljes fiatal ember volt Miklós. Alig serkedt bajusza finom, barna vonalat képezett rózsás arczán. A kopók az udvaron elevenen sűrögtek körülötte, a zöld posztós darócra ugrálva. A leány elébe futott:

— Hozott valamit? gyöngé szívű vadász?

— Az éjjel a vaddisznók betörték a tanarokba s megmocsokolták a törökbuzást. Hejh! ha maga Sárika nem volna haszontalan, fehérmájú gyermek, elvinném estére az erdőszélre lesbe. De ha szél suhanna át az erdőn, tudom, maga sírásra fakadna ijedtében . . .

A beteg ember mosolyogva fogadta őket. Átölelték őt. Aztán beleelegyedtek az esemény tárgyalásába. Ő estére nem ajánlja, hogy Sárikát magával vigye. A leány fürjészni menjen, a hol menta illatozik s oroszlánszáj virágzik a martok szélén. A disznó paraszt fajta állat s az agyara nem respektálja a szoknyát:

— Judit is itt lesz napközben. Őt vidd, Miklós, magaddal, mert az nem asszony.

A leány szeme fényén gyöngé borulás vonult végig. Azonban mindjárt erőt vett magán.

— Akarja, Miklós, hogy Judit elejébe menjünk az úton? A társzekere már hajnalban itt volt. Azt éjjél után kellett elindítani az igás lovakkal. Judit, ha reggel indult is el, mindjárt itt lesz.

Nem is köszöntek; a leány a Miklós karjába öltötte kezét s gyorsan szaladtak le. Igen szép, meleg őszi nap volt. A vén fenyőfák zöldje haragosnak látszott a hervadó lombok közül, verbenák illatoztak az út szélén s a georginák égő labdái kaczagtak rájuk.

Átszaladtak a kerten. A Maroson zakatoló malom pallóján hirtelen megállott s kérdezte:

— S szép este az erdő, Miklós, úgy-e?

— Miért kérdi, Sárika?

— Hát igazán nem leszek én jó pajtása magának az erdőben, este?

— Se most, se soha, senki sem lesz kedvesebb.

— Miért beszél így én hozzám, mikor nem engemet akar vinni magával?

— Bizony Sárika, még elpityereg. Az ajaka már rebeg. Hogy ne akarnám én? A bácsi mondta, nem én.

— Juditot is ő akarta kivinni magával?

Akkor egyszerre egymásra néztek, farkasszemet nézve egy perczig, aztán hangosan minden ok nélkül fölkaczagtak s a leány megfutamodott. Miklós utána iramodott az ő hosszú lábaival, persze mindjárt beérte az első égerbokornál, ott mindjárt átölelte a leány derekát és szembe fordultak. Egyszerre igen jó kedvűek lettek. Miklós kézen fogta a leányt s úgy lóbálták a kezöket, mint két jókedvű gyermek és bementek a berek ösvényére. El is felejtették Juditot s az országutat is egészen.

Ők így szoktak kalandozni ketten. Miklós a völgy végében a nagy kőházban magára lakott. Szegről végről atyafiak is voltak s a Miklós anyja, míg élt, Sárikát úgy becézgette, mintha anyja volna. Míg Miklós az iskolát járta, Sárika pótolta a nagy házban.

Mire aztán Miklós hazatért, már üres volt a vén fészek és Sárika, a gyöngye kis leány egyedül való úrnőnek maradt a Buyk házban s a Miklós nemesi kúriájában is. És nemcsak a házakban lakott egyképen ; a szivekben is.

Az nap igen jó napjuk volt. A komlóval behálózott bokrok között bujkáltak s fölmentek a Maros-parton a fűzfa-bokrok között messze. A gát alatt egy csónak volt kikötve. Azt kioldozták s már délebed idő volt, mikor a malomig főlhajtották, semmi beszédekkel töltve az időt. Mind a ketten egyszerre észrevették, a mint az udvarra értek, hogy idegen kocsi áll a fészker alatt. Judit jutott eszökbe. Egyik sem emlegette. Megcsendesedve mentek föl a lépcsőn ; kezüket eleresztették az ajtó előtt s elkomolyodva léptek be.

Judit a beteg ember előtt állott és hozzá szólt. Mély, meleg, mint egy harangnak, olyan kongó hangja volt. Megfordult a zajra és csendesen, nyugodtan mondta :

— Kószáltok ? Még se untátok meg a berket ? Pedig megnőttetek, látom.

Sárikának az arczát gyöngéden meglegyintette. Miklóssal kezét fogott, keményen megrázva.

— Szeretem, hogy megférfiasodtál. Majd akkora vagy, mint én. Sárika csak ha a szivedig ér.

Miklós szeme önfeledten az asszony arcán veszett. Kábitóan szép volt. Érett, erőteljes és ép, maga az élet. A mint a napfényben állott, valami finom helyével látszott benőve az arcza, mely csodálatos lágygyá, puhává tette bőrét. Álla kissé hirtelen végződött, mely keménynyé tette tekintetét, éles metszésű ajaka alatt. Szemköre finom barnább színnel volt belehelve, mintha foglalatba tartaná ragyogó, mély tűzű szemét. Miklós egész testén fölmelegedett láttára s mintha megsibbadtnak érezte volna minden tagját, és újjait önkénytelenül ökölbe húzta s kipattintotta, mert az izzadság kiült a bőrére. Egy ígét sem tudott volna kiejteni megszáradt ajakán. Nem tudta levenni a szemét róla. Megfélemlítve érezte magát; gyöngének, megtiportnak.

Judit végig vont a tekintetét a fiatal legényen. Aztán belenézett Miklós elborúlt szemébe s lassan így szólt:

— Mit akarsz velem, Ujvárosi Miklós? Ma igen borús kedvben találsz. Örvendek, hogy látlak.

Aztán Sárrikához fordult s röviden kérdezte:

— Jegyesek vagytok? Ő persze szépeket mond neked; te sóhajtsz s azt mondjátok: «Lám, a mennyország». Bolondok, bolondok . . . Menjetek a szemem elől. Nem szeretlek látni. Igen haragos

kedvemben vagyok, Sárika. Szeretném, Sárika, ha szeretnél engemet. Szükségem van reá, ah! Én is megtenném, ha tudnék még szeretni . . . Menjete . . .

Mind a ketten elkedvetlenedtek. A leány merő tekintettel nézte Miklóst. A legény elfordította szemét s az ablaküvegen belátszó Maros fodros, csillogó vizét nézte. Mózes szenvtelenül, fáradtan hallgatta a Judit kitöréseit. Egyhangúan szólt:

— Meg fogod bánni, Judit, ismerlek.

Judit lángba borult egyszerre.

— Sértesz. Nem akarom, hogy lenézz engem; nem, még te sem. A kit hűtelenségen kapok, én, ki minden ízemmél adom oda magamat, a ki kicsibe vesz engem s azt, a mit nyújtok: forró, égő szeretetemet, azt én, ha nem becsül meg, megvetem, szétzúrom, szétmarczangolom . . .

— S hátha tévedsz?

— Én? Nekem mondod-e ezt? Hát olyannak ismersz, a ki könnyelműen játszom a boldogsággal? Ilyen hitványnak ismersz te engemet? Szegény te! . . .

Sárika csendesen fölemelkedett s a verandára lépett ki. Miklós nesztelenül követte. Úgy tetszett, mintha megkisebbedett volna. Egy szót sem ejtettek. A veranda lépcsője oszlopfjét két csorba

kő-virágváza képezte ; arra telepedtek le egymással szemben. Mind a ketten el voltak foglalva a maguk gondolatával.

Csak későn hívták őket ebédre.

A hatalmas, vedlett ebédlőasztal egy szögletén fértek mind el. A kutyák és a legyek mind benyomultak. Valami alávaló rosz ebédet tálaltak. A desserthez ezüst tányérokat hoztak, de a zöldséget csonka cserépben tálalták föl, elvékonyodott csontnyelű étszereket adtak mellé. A szétfőtt, szálas tyúkhúsokat alig piszkálták.

Ritkán szóltak.

Miklós megrúgott egy vizslát.

— A maga kedves vizslája az, Miklós . . .

— Úgy-e? — kérdezte szórakozottan.

Mózes így szólt az ebéd végén :

— Nem akarsz kimenni lesre, Judit? Ez jót tesz neked. Elszórakozol. Miklós ma reggel vad-disznókat jelentett be.

Sáríka lopva nézett Miklósra.

— Elfogadom — felelte röviden Judit. — Akarsz velünk jönni, Sáríka? Ki a vezető? Tógyer?

— Nem. Miklós maga.

— Nem szeretem a szerelmes legényeket a sor elején. Annak egyeben jár az esze.

— Azt gondolja? — kérdezte tompán Miklós.

Úgy érezte, mintha valami röstelni való szeplőjét fedezték volna föl.

A délutánt a kertben töltötték el. Valamikor mély várarak vette körül a házat. Azt óriási fák nőttek be. A fenyőknek csak a tetején volt lomb, mert a szerelmes falusi legények lelopkodták husvét idét a kedvesük kapujába, a meddig csak fölérhették a fenyőágot. Azonban rengeteg nyárfák lombja terjeszkedett el az oldalakon, s alól a nedves, hűvös gyeptarkált a nefelejtstől s színes burjánoktól. Mózeset is kihozták, két felén tartva a hónaljától fogva, Judit elől ment, a neki is ismerős pihenő helyre.

— Szívesen az ölembe vinnélek le — szólt vissza. — Nagyon szenvedsz, ha lépsz, úgy-e? szegény!

Milyen meleg, édes hangja volt, mintha czimbalom rezegne végig a csendes levegőn. Csak a víz zúgása hallatszott, mely a zsilipen suhog le s a folyón túl az úton egy-egy gazdasági kocsi zörgött végig.

A kert túlsó felén almát szedtek, leányok, legények. Egy-egy csippenés szegte meg a csendeséget s az almafán mászkáló legények hangosan kiáltottak le a gyűjtő leányokhoz. Valahol mély női hang bús nótát dúdol, valami keserves pa-

naszhoz hasonlított, a milyent halott mellett szoktak dalolni a sirató asszonyok.

Judit bátyja lábához dőlt a gyepre és szemei a messzeségbe tévedtek. Tele melle időnként magasra emelkedett s egy-egy hangtalan sóhaj rebent el ajakán. Ilyenkor ajongva nézett szét: nem hallja-e meg valaki?

Az alkonyat hamar ereszkedett le. A romlott lépcsőn mázatlan korondi lábasokban bivalytejet hozott nagy ezüst tálczán egy mocskos cseléd. A kopók tánczoltak a fehérnép sáros mezítlába előtt, ki régi mivű czukortartót tett a gyepre s fölszeldelt barnakenyeret egy rozsdás drótkosárba. Mindnyájan ettek s mert meleg szellő suhant át a kerten, bementek mind.

— Jól öltözzél föl, Sárিকা, mert félek, hogy az idő megromlik. Velünk tartasz-e? Jobban szeretném, ha itthon maradnál — mondta anyáskodva.

— Szeretnék veled menni, édes — mondta Sárিকা, csendesesen feléje hajolva.

— Velem, Sárিকা? Vajon velem? te kedves. No gyere, ölelj meg; nagyon szeretlek.

Tógyer jött a fegyverekért. Hosszú, fehér hajú, értelmes, hatalmas, lompos öreg oláh ez, szijas bocskorral a lábán.

Az alkonyat felhőket hozott. Mély fekete, nehéz

kárpitot tolt föl éjszokról a szél. A hold fénytelenül bujkált a nagy gyászos lepel szélén.

A házzal szembe az erdőbe tartottak, a török-buzás szélébe. Tógyer elől baktatott; a sort Miklós zárta be. Alig szóltak. A borulat egyforma mezbe öltöztette őket. Kívül is . . . belül is. Durván fölszaggatott ugaron mentek át.

Judit Miklóshoz így szólt:

— Szeretném, ha Sárikát segítené. Elfelejté őt.

Egy keskeny árkon mentek át. Majd beleestek. Miklós átnyújtotta kezét, hogy Juditot átsegítse. Egyszerre szállt át rajta. Miklós megszorította a keztyűs gömbölyű kezét. Hőség fogta el, a mint érintette.

Tógyer komolyan morgott:

— Ok nélkül fáradtak, drágáim. Egymást lövjük meg, de nem disznót a sötétben.

Óvatosan ügyelte a szél menetét. Annak ellenébe keresett búvóhelyet. Az erdőben már csörrent lábuk alatt, a megszáradt leveleken járva. Vak sötétség ereszkedett le; csak olyankor látva egymást, ha valamely felhőfoszlány mellől suhant át a hold. A rejtelmes, mély némaság súlya ereszkedett rájuk. A lusta járású meleg szellő beszédre készítette a kukoriczaleveleket, de az inkább sóhajhoz volt hasonló. Ezer hang járt az erdőben.

Talán párjához szorúlt álmos madár a buja növesű bokor mélyén; rebegő nyúl szívének dobogása talán; itt egy kis harapás, ott egy nyughatatlan mozgás, a falevelek halk sóhaja, az erdő ideges mozgolódása mind e sok titokzatos, a jelentéktelent szertelenné megnövesztve: az erdő lelke jelentette nekik magát. Tógyer maga mellé állította Sárikát. A gazdája leányát féltette leginkább.

— Én félek, — rebegte halkán a leány.

Aztán, mert senkisem szólt, ismét megszólalt.

— Hall engemet, Miklós? — A mohos cserfa derekára dőlt. Bágyadt volt. Homlokát a mohához szorította.

Egyszerre a kukoriczásban erősebb recsegés hallatszott messziről.

Miklós az izgalomban közelebb húzódott Judithoz.

— Ügyeljen — súgta. Remegett. A Judit kezét kereste. Sáríka a suttogás irányába tartott. Megbotlott s féltérdre esett. A hold végig húzódott egy felhőszélen, gyöngén megezüstözve az erdő szélét. Meglátta Miklóst, a mint Judit mellett állott. Akkor hirtelen fölemelkedett s visszahúzódott Tógyerhez. Keserőséget érzett a torkában, mely gonoszabb volt az epénél és megnehezedett a lélekzete.

Az eső csendesen szemelgetni kezdett. A kukoriczásban ismét elhúnyt a zaj. Csöndesen pergett le az ég könnye, levélről levélre. A mint egy csepp megült a Sárika forró homlokán, végigszaladva a kipirult arczon, úgy érezte Sárika, mintha egy finom újj taszította volna meg, hogy fölébressze. Végig dörgölte a homlokán s föl-emelkedett. Félhangon szólt Tógyerhez:

— Tógyer, mi haza megyünk. Akarod, hogy beléd kapaszkodjam? Segítsz-e, Tógyer?

— Hogyne, én drágám — mondá mély, reccsogó hangján. — Bátran, drágám. Hát az ölében nem vitt-e téged sokszor a vén Tógyer, drágám? . . . Ez nem is vadászatra való idő, nagysás úrfi.

Aztán dörmögve gyöngédkedett:

— Hol fogod meg Tógyert, drágám? Ne félj, mig látod Tógyert . . .

Az ösvény csúszós lett. Judit utánok ment szorosán. Néhol megbotlott a göröngyben. Miklóst figyelmeztette halkán:

— Ügyeljen magára. A puskát lefelé fordítsa. Nekem akar segíteni? — kérdezte halkán, némi kicsinyléssel hangjában.

Sárika visszafojtotta a lélekzetét. Vajon érinti-e Juditot? Aztán ingerült lett, majd oktalanul mér-

ges. Hátha érinti a háta mögött. Tulajdon azon vérből való Sáríka is, mint Judit s a vadászt, ki előle ellövi a prédát, arra ő is irgalmatlanul rá tudná fogni a gyilkos fegyvert.

A mint a faluba értek, röviden, érdesen mondta Miklósnak:

— Nem akarom, hogy hazakísérjen. Ne kerüljön értünk. Maga közelebb éri itt a házát.

Miklós kezét nyújtott a leánynak.

Sáríka talán nem is látta a sötétben, talán nem is akarta, nem nyújtott kezét, hanem előre ment Tógyerrel.

Judit bátor, ruganyos lépésekkel ment végig a pallón. Hozzá se ért a karfához.

*

Korán visszavonúltak mind. Még alig kilenczet mutatott az óra. Az eső jobban megeredt, komor suhogással hullott a megsárgült lombokra. Mózes a hátára feküdt s az ő régi vas pricscsét a veranda üvegfalával szemben állította. Fáradt tekintetét a nehéz feketeségen pihentette. Valami foly körülötte, a mit nem ért. Sáríka kedveskedése kissé erőltetettnek tetszett neki. Mintha megkomolyodott, szinte megkeményedettnek látszott volna.

Sáríka is kis fehér fészkebe vonult.

Judit rhythmikus lépésének kopogása hallszott

a várárok felé néző tornáczról. Azon a szárnyon Judit leánykori szobája áll. Ott minden mohos, romlott, omladozó, de Judit mégis itt igazított meg magának egy nagy szobát. Azt az elvadult helyet magához valónak találta. Hiányosan bebútorozta, de ott szeretett időzni, ha nagy néha hazatért.

Egy szál gyertya lángja derengett a fekete falra. Minden szertelen nagy volt ott. A zárt nehéz levegő miatt ajtót, ablakot nyitva tartott. Halk neszre állott meg.

— Te vagy, Sárika? Hát mit keressz itt? Ki kísért ide a vak folyosón?

— Beszélni akartam veled. — Hangjában szokatlan határozottság, szinte keménység volt.

Judit Sárikához ment s anyáskodva szólt hozzá:

— Milyen szokatlan a hangod, Sárika. Nem vagy beteg? Még ruhát sem váltottál. Egészen nedves a hajad.

Sárika lehajtotta fejét s könny gyűlt a szemébe. Judit édeskedő hangja egészen megzavarta.

— Bánatod van? Neked, Sárika? Alig ismerlek reád. Azt hittem, a könnyet csak hírből ha ismered. Mit akarsz?

Átfogta a leány fejét s mellére vonta. Sárika fölemelkedett s kibontakozott az ölelő karokból.

— Azt akarom, hogy menj el innen, — mondta remegő, csendes hangon.

— Nem értelek, Sárika.

— Azt akarom, hogy elmenj innen Judit. Miért jöttél ide? — folytatta sírva. — Eddig itt igen boldogan éltünk. De, látod, te veszedelmet hoztál. Te igen szép vagy, te megzavarsz minket. Én igen szeretlek téged, de mindig félttem tőled. Nem is tudtam, miért? Hanem most már tudom. Igen nagy és igen szép vagy. Ezért. Most tudom, te megharagszol reám. De ne haragudjál, reám, Judit. Én nem akartalak megharagítani, de mondd meg, mit tegyek? . . .

— Nem vagy te beteg, Sárika?

— Roszúl mondtam, most tudom már. Én mit sem akarok, Judit. Én azért jöttem, hogy kérjek tőled. Már vége van mindjárt az erőmnek, Judit. Én azért jöttem, hogy viaskodjam veled. Pedig már csak kérek tőled. Te úgy is mindig szerettél minket, úgy-e? és engemet is úgy-e? Én tudom, te meg is hallgatsz engemet, akár mint beszélek is hozzád.

Judit egy vén griffes zöld bőrös szék mellé állott meg. Az újjai alatt, a mint megfogta a szék karját, bántó, nyiszoló hang kelt. Érdesen kérdezte:

— Rajtam keressz valamit, húgom?

A leány lehajtotta fejét.

— Nem a szeretődöt keresed? Ne riadj meg e szótól. Jó, bátor és igaz fajtából való vagy. Ha akarsz valamit, akard egészen, Sárrikám. Ne ijedj meg az igazságtól. A szeretődöt keresed. Nézd csak, Sárrika. Hát olyan asszonyra hasonlítok-e, ki kalandra indul? Az uram odahaza. Micsoda férfi az, te! Kemény, mint a gyémánt s olyan merész, mint egy oroszlán. A tekintetét árulónak találtam, egy rossz pillanatban. Mintha jobb szemmel nézett volna egy asszonyszemélyre, mintsem illenék egy férjhez. Ott hagytam. És odahaza a leánykám, olyan tiszta, mint a harmat, fehér és szép, mint a lilium. Azt hiszed, hogy ott hagyom mind azt, a miben gögös és boldog vagyok, azért, hogy ide jöjjek és kalandot keressek, s elvegyem a vőlegényedet. Bolond, te bolond! Eh! de igen kicsinylesz, Sárrika. Ezért szégyenlenem lehetne magamat.

A támadásra Sárrika szemei megelevenedtek. Judit felé fordúlt.

— S mégis hát, Judit, a szeretőmet féltem tőled. Jó! Hát nevezd így. Hát ne féljek a szótól. Tulajdon az a vérem, mint a tied. Észre sem vettem eddig. Igaz. Hát beszéljünk tisztán. Én nem akarom, hogy elvedd a szeretőmet.

Elhallgattak mind a ketten, egy perczre. Aztán, mert érezte Sáríka, hogy heve elragadja, egy hanggal alább folytatta:

— Nem hozzám való, Judit, e pörlés. Én nem támadni jöttem, én védekezni jöttem. Nincs is fegyverem a harcához. Te szép vagy, mit vessek én ellene? te vagy az erős, én a gyöngé. Mind Bubának hívtak. Én egy beteget ápolok, te ragyogsz és uralkodol. Te mit sem térsz, csak megengeded, hogy csodáljanak, mint a nap. Ha a sugarad perzselő sugarába belehull egy gyöngé bogár, hát ne világítson azért az égi test?

Aztán elnyomva a hangját, csöndesen mondta:

— Hát sajnálj meg. Zavartan beszélek. Sajnálj meg. Én nem bánom, ha meg is kisebbítem magamat előtted. Jó. Boldogságomat keresem. Add te. Menj el innen. Én látom, én érzem a veszedelmet. Meg sem támadtál még s már megvertél. Látod, megalázom magamat. Menj el innen. Ne hallgass se büszkeségedre, se hiúságodra. Megtámadtálak? Felejtsd el, ha megbántottalak. A szivedhez fordulok. Menj el innen.

Hallgattak.

— Nem szeretem, ha így szólsz hozzám, Sáríka. Inkább üss meg. Menjek el innen? Elűsz kérő szemekkel. A szívem tele volt ma reggel gonosz-

sággal, ártani, rontani áhítoztam. Vissza szeretném fizetni a sorsnak, a mivel engemet ver. Ha az uram hűtelen lesz, hadd tegyek én is úgy. Itt verek tanyát és megrontom mindazt, a kit előmbe vet a sorsa. Mindezt akartam. És oda már a szándékom. A szemed ver meg. Nagyon hasonlít az anyádéra . . . a milyen volt a halottas ágyán . . . szerencsétlen vagy a gondolatra is, hogy megcsalhatnak téged. Hát ha tudnád, mint szenvedek én, a ki szintén attól félek, hogy megcsalnak.

Aztán félre fordúlt. A sötétbe nézett.

— Pedig meg fog csalni. Minden férfi hűtlen, ha módja van rá.

A nyitott ablakon a mély éjszakából a megfeketedett eszterhaj gerendái közül bársonyos szárnyú, otromba testű lepkék szálltak be a világra, keringve oktalanul a láng körül.

— Minden pillangó, — mondta Judit halkán, kezeivel legyintve lustán.

Sárika fáradtan hullt le a székre, a fölindúlt asszony forró kezéhez szorítva tiszta homlokát. Az eső mintha elfáradt volna kinn. A csend nehezebb lett s jobban hallszott, a mint a malom táján lecsurgó víz beloccsant a keskeny malomárokba. Valahol messze kutyák ugattak s mintha jelszót mondtak volna ki a kuvaszok, azt odább s odább

adták a falun keresztül. Az udvar kopói is nyughatatlankodni kezdtek. Egy-egy vakkanás hallzott, aztán a várárok tulsó felén keservesen vonított föl egy kopó.

— Zajt hallsz-e Judit? — kérdezte tompán.

— Csak képzelődöl, Sárika.

— Azt hiszed? szeretném, ha elmennénk innen.

Egyetlen cseléd sem lakik ezen az oldalon.

— Gyermek vagy, — suttogta Judit. Aztán hirtelen elfújta a gyertyát.

Átölelte Sárikát s mellére vonta a fejét.

A leány izgatottsága fölolvadt egy halk rebe-
gésbe. Tisztán hallotta egy lépés zaját, a mint az
út kavicsa csikorog talpa alatt. A kopó vonítása
örvendező szűkülésbe ment át. Mint a hogy a
kopó az ismerősnek örvend.

Alant is valahol a malom tájékán annál heve-
sebben újult meg az ugatás a vak éjszakába.

— Nyugalom, Sárika! — súgta Judit, keresve a
leány kezét s megszorította azt.

A malomtól fölvezető út mind zajosabb lett.
Messze éles füttyszó hívta a bestiákat. Az udvar
kopói is beleszóltak újból a nagy rivalgásba. Ekkor
világosan hallzott, hogy egy új, más, erős férfi-
lépés, mind sietősebben közeledett a veranda
felé. Valaki a rossz tornácz kőkoczkáin állott meg.

A kutyák alant maradtak a gyepen, s mérgesen rivalogtak föl. A lépések hallszottak, a mint megkerüli a szögletbástyát s a várárok felé eső szoba felé közeledett. Időnként megállott hosszasabban, mintha valamiről meg akart volna bizonyosodni. Ismét megindult és megállott ismét. A Judit szobája előtt gyufát pattintott el, hogy az ajtót megkapja.

Nyitva volt.

Abban a pillanatban elfújta. Tétovázva lépett a küszöbre.

Judit megszorította a leány kezét s az ajaka ezt rebegte:

— Az uram . . .

Perzselő hőség futott át a vérén. A feltörő öröm fojtogatta. Hát utána jött az ura! Üzte a fertelmes éjszakába a szenvedély, a forró szerelem. Föl akart szökni, hogy mindent elfelejtve a mellére rohanjon. Azonban erős szorítás tartotta helyén. Sárrika kapcsolta kezeit a Judit újjaira. Tudni akarta ő is: ki van még oda kinn? Mert még van *oda kint valaki* . . . Istenem . . .

A Judit ura megállott a küszöbön. Ismét kilépett az éjbe. És így kiáltott a sötétbe:

— Valaki van ott kinn. Szóljon.

Csak a malomvíz suhogása hallszott.

— A hársos úton mozog valaki. Akarom, hogy szóljon. Lőni fogok.

Sárrika rebegeve emelkedett föl a székről. A kutyák elhallgattak kinn. A férfi hangja mind erősebb lett.

— Látok — mondta. — Akarom, hogy szóljon. Nem fogom ismételni többet.

A mély csendben egy kerczegés pattant. Puska kakasát vont a föl valaki.

Ebben a pillanatban Sárrika egy ugrással a tornáczon volt és megfogta a férfi kezét.

— Mit akarsz? — kiáltotta.

— Ki vagy?

Judit csendesen szólt.

— Itt én vagyok, én uram . . .

Aztán világot gyújtott.

A férfiú lustán leeresztette a puskát s belépett a szobába.

— Te is itt vagy, Sárrika? Mit tesztek itt? — kérdezte csodálkozva.

Judit kiragyogott arczczal fordult szembe.

— Reád vártam, — mondta s fogai kivillantak mosolygó ajkai közül.

Aztán elfelejtve magát, kitérta a karjait s így szólt:

— Meg sem öleltél . . .

Hozzá ment s hízelt meleg hangon, ragyogó szemmel kérdezte:

— Miért jöttél?

— Hogy haza vigyelek.

Azonban hirtelen elkomorúlt arczzal tette hozzá:

— Valaki van oda kinn.

Sárrika rebegve mondta:

— Senki. Csak a kertész bizonyosan . . .

— Tudod bizonyosan, Sárrika? . . .

— Ki lenne más? — szólt Judit.

— Te is tudsz róla, Judit?

— Tudok róla. Sárrikát kísérte ide. Akarod, hogy most induljunk haza?

— Most akarod? ez éjben?

— Éjszaka van-e, ha te itt vagy?

Sárrika halkán, remegő, gyermekes hangon mondta:

— Reggelre hagyjátok. És vigyetek el engemet is magatokkal. Nagyon alkalmatlan volnék én? És apát is talán? Nem tennétek-e meg? Kérlek, oh! milyen nagyon kérlek, vigyetek el magatokkal.

S aztán minden ok nélkül . . . keservesen sírni kezdett.

MENEKVÉS.

Országos Széchényi Könyvtár

Magyari Géza báró azért utazott Vásárhelyre, hogy találkozzék a miniszterrel. Akkoriban a báró életbiztosító ügynök volt; sokat kellett utaznia és szabadjegye a minisztertől függött. A miniszter azért jött, hogy a választóival érintkezzék s minden miniszter igen nyájas, barátságos, adakozó férfiú ilyenkor.

Magyari, a mint megérkezett a fogadó kávéházába, a régi ismerőseitől azt hallotta, hogy a nagy mulató-kertben egy igen jeles kuglizó német garázdálkodik, a ki tetszése szerint azt a sorbábút veri le, a melyiket akarja. A miniszter csak másnap volt megérkezendő, ezért haladéktalanul fölnézett a kertbe, hogy lássa az emlegetett kozákokot.

Magyari nem tűrte, hogy valakit párja nélkül valónak mondjanak. Ő addig szokott ilyenkor dulakodni, ügyeskedni, míg csak meg nem veri a híres játékost. Gyermekkorától fogva így szokta meg ő ezt. Vakmerő, kifáradhatatlan lett, vízben,

erdőben, játszó-asztalnál, lóval, asszonynyal. Nem hiúságból, csak úgy ösztönből. Tele volt erővel, s az kibugygyant belőle egy kis parázs izgatásra, mint a rügy a fából.

A kuglizó német a kertben jó szemű, aczélkarú legény volt s mester a maga dolgába. Hidegvérrel, számítással dobott.

Magyari ezt sanda szemmel nézte, összefont karral állva a háta mögött. Mikor a német pocékká vert mindenkit, Magyari egymagában megemelgette a golyókat s magára maradva addig hajigálta, míg csak az alkonyat a kertre nem esett.

Alig tudott aludni. Jó reggel már talpon volt. Az eszében is mind vetette a golyókat, s az úton a mint föligyekezett a kertbe, úgy dobálta a karjait, mintha gurítana. Sugár erős volt, még fiatal, ruganyos és deli. Úgy el volt foglalva a kuglizással, hogy az úton köszönőket alig vette észre. Pedig sok ismerője volt. Itt nőtt föl.

A kuglizás nem olyan könnyű mesterség, a hogy képzelné az ember. Véletlenül minden kontár kicsapja a királyt ottan-ottan. De bizonyosnak lenni a dobásban a tökéletlen pályán, arra kemény kar, biztos fogás, tökéletes szem és tiszta fej kell. Magyari addig játszott magára, míg csak a mulatók ki nem zavarták. A játszók mindenek

fölött érdekelték. Mennyi esetlen kuglizó lézeng a világon!

A német csakugyan félelmes betyár volt. Az ebédét Magyarai csak a kuglizó színében költötte el. Egy-egy fogás között dobott a pályán, hogy csak úgy döngött a golyófogó dob. Aztán addig verte a bábokat, míg csak egészen beleizzadt.

A miniszter azalatt megérkezett, de néhány rossz beszéd csakugyan nem érdemes arra, hogy Magyarai abbahagyja a tanulmányait. A kis város persze föl volt fordulva. Fehérruhás leánykák szórtak virágokat, bandérium parádézott a piacon, a miből az volt a valóságos haszon, hogy senki sem alkalmatlankodott Magyarinak a kuglin. Estére már szép gyakorlatot is szerzett. Eh! nehézség nincs a világon, csak erős akarata legyen az embernek.

Másnap valóságos ünnep volt. Szaporán szemelgetett az eső. Magyarai zavartalanul élvezhetett. A pálya tökéletlenségein néhányszor pompásan győzedelmeskedett. Egészen lázban volt. Este néhány polgár vetődött be. Azokat kedve szerint megrakta és sajnálta, hogy a német nem hozta oda a fogát.

Igen jó kedve kerekedett. A régi tanulmányai-ból vett elő egyet: leitatta a polgárokat egészen

a sárga földig. A mint ivott, mind kedvetlenebb lett; a kik házsártoskodtak, azokat kidobta; a ki ellágyult, azt eldajkálta gyöngéden; a ki bús volt, vigasztalta és oly szépséges szépen énekelt tökéletesen kiművelt bassusán, hogy elszorúlt a szíve, a ki hallotta.

Reggel természetesen nem volt elég ruganyos. Azért meg sem mérkőzött a némettel. Inkább csak kedvtelésből dobott egyet-egyet.

A németre csak az aztán való nap került a sor. Azt tökéletesen legyűrte. A szegény az egyik hibát a másik után követte el. Valósággal elvesztette a fejét. A végén a német egyszer mezeit-lábost is dobott, a mi közderültséget keltett.

A miniszter természetesen elutazott szerencsésen. De minthogy Mohácsnál sok veszett már... Magyari igen könnyen tűrte el a veszteségét.

Egészen elégedett volt. Közlékenyebb lett s lekötelező módon találkozott a régi ismerőseivel az utczán. Mindenki iránt érdeklődött s egy-egy szíves szava volt mindenki részére.

Az utczán meleg tekintettel néztek utána. Előkelő volt minden mozdulatában s igen kedves. Nem volt leereszkedő, bárha igen nyájas; igen előzékeny, mégis senki sem mert volna komédiázni vele. A boltos vagy a fogadós, a kinek régebb-

ről adósa maradt, kedvtelve mondta: «Lám, a mi bárónk; lám, hazatért; vajjon végképen-e?» Azon mindenki örvendett volna.

A mint Géza báró a piacon végig ment, egy kedves régi jó emberét pillantotta meg. Feléje is ment mindjárt. Ez Orbán volt, az öreg gazdatiszt, a ki a Magyar apjánál szolgált sokáig. Elnehezedett, jóképű, zsinóros ruhájú, jókedvű úr. Megszólította:

— De milyen kedves dolog, hogy látom, Orbán. Hol jár itt?

— Én itthon vagyok . . . Igazi szerencse, hogy méltóságodat láthatom.

A kezét alig akarta odaadni.

— Hiszen megfiatalodott, Orbán. Micsoda titka van, hogy ilyen sugárzó legényember lett. Lássá, minden romlik, pusztúl a világon, maga marad csak egy helyben. Az esztendők csak úgy elsuhanak a feje fölött . . .

— A titkom, méltóságod, a boldogság. Én megházasodtam és itt lakom.

Meg sem mozdult és tisztelettudással nézett föl régi kisebbik gazdájára.

— Megházasodott? Örvendek rajta, eliheti. Megengedi, hogy megismerjem a feleségét?

— Nem is mertem volna kérni ezt a kegyet.

— Ismerem-e vajjon a feleségét?

— Már elfeledte talán méltóságod. Az én Matildom nem egyszer beszélt méltóságodról. Ő a gátháti kertész leánya s egyszer útbaigazította méltóságodat, a mint eltévedve lóháton a Bese felől jött. A lovat még én vitettem haza onnan. Így is ismerkedtem meg vele. Hogy is emlékezhetnék reá méltóságod? Akkor ő már sugár nagy leány volt. Azonban csak most hajlott a kéréssemre. Alig két éve. Azóta igyekszem boldoggá tenni. De méltóságod megró e sok szóért.

— Azt hiszi-e? Azonban hova igyekszik, Orbán? És ment mindjárt abba az irányban, a merre a vén tiszt tartott.

Orbán kissé ajangott, hogy a kisebbik gazdájával ilyen bizalmas közelségében megy, mindennek szemei előtt. Az ott a piaczon, a nagy emeletes kőház a Magyarieké volt; a széles Marosvölgy torkában, láthatja egy jó szemű ember, ott feketellik egy pompás kastély, melyben uralkodtak a Magyarok időtlen időktől fogva. Ott bizony mások szavaira hallgatnak most a cselédnépek. Mindazonáltal Magyarok csak szegényebb jett, de rosszabb bizonyosan nem. A fejedelmi vér, mely ereiben buzgott, nem kevésbé drága, a miért a zsebében kevesebb pénz van.

Oh, drága nyugalmas, szép kis városom!

Minden ablakban virág, minden cserépsor mellett egy szöghajú, rózsaszínnel belehelt arczú leányfej. Senkinek sincsen sietős dolga; hajszolni valójok nincs, a miért verejtékben úszó arczczal, vérig kell dulakodni. Mire? Együgyű vágyak a szívekben, s elégedettség. Mert hamarább amúgy sem jön meg az éj, ha azt óhajtjuk; és mert nem virrad hamarább, ha áhítjuk is, mint a hogy jönnie kell. És mert minden meg is jön a maga idejében és mivel minden úgy van jól, a hogy van — hát mire való emésztődni, szenvedélyeskedni és miért szertelenül epekedni? Olyan kevés kell az embernek arra, hogy megéljen és olyan kevés kell arra, hogy meghaljon az ember. A nagy szenvedélyek igazán nem valók a kis városokba, a hol mindenkinek elég helye van, hogy elférjen s a hol kényelmesen kikerülheti a másikat . . .

Az Orbán háza lenn a Maros partján volt, szép, zöldre festett kövház; leeresztett zsalukaterekkel; eperfa az udvarán; a tornácz fáján a ládákban édes illatú kövér violák pompáznak. A víz lát-hatatlan párája lágyan símogatja az ember arcz-bőrét. Szelid, álmos csend terül el az életen, mint egy finom fátyol.

— Ez az én szegény fészke, méltóságod s igen boldog vagyok, hogy a küszöbén átlép.

Egészen fölmelegedve sietett föl a súrolt lépcsőn az oleanderekkel megrakott verandára, anyáskodó gyöngédséggel úgy tett, mintha föl emelte volna a kisebbik gazdáját az ő nyugodalmass házába.

Aztán kinyitotta az ajtót s beszólt:

— Nagy tisztesség ért minket, Matild . . . Itt vagy-e?

Az ajtóban akkor egy szőke gyöngé asszony jelent meg. Szelid kék szemei, vértelen keskeny ajaka volt s olyan bágyadt, mint egy virág, melynek szirmait az ősz érte.

— A báró . . . látod.

Az asszony félkezével megtapogatta az ajtót, aztán megfogta és hozzá dült, mintha igen elfáradt volna, szemeit a Magyar előkelő alakjára szögezve.

*

Mert ez tulajdon azon Magyar báró volt az, a ki egyszer a gátháti marosparti réten ott találta Spech Matildot, a kertész leányát.

— Ez ösvény visz a városba, kisasszony? — kérdezte.

— Nem mindenkinek.

— S nem nekem?

Ah! mintha a meséből való királyúrfi volt volna. Sugár, karcsú, fiatal. A lovát kantárszárán vezette. Csak koboz hiányzott az oldaláról. Matildnak ismerősnek tetszett. A gyermekkorából való képeskönyvéből.

— Vakmerő dolgos emberek járnak csak a Maros gátján, ha sürgős útjok van.

— Higyje azt, hogy én is sietek.

— Akkor a gát kötésén kellene átmenni. A dobogó vékony szálain veszedelmes átmenni.

Derült idő volt. Ruták, menták illatoztak, az erikák gyöngéd pettyeket képeztek a mező zöld bársonyán. Lent a berekben kaszáltak.

— Mégis, kisasszony — valami derült hányivetiséggel beszélt — átmegyek rajta. Aztán, ha át tudok menni a dobogón, közel érem-e akkor a várost?

— Nyomban. Csak a domb fedi el.

Akkor egy kaszáló parasztra kiáltott a királyfi s oda dobta a lova kantárját.

— Majd, kisasszony, eljön a lovam után Orbán, a tiszt. Jó? Megmutatja így az utat?

A paraszt mindjárt elvitte a mesefiú táltosát s maga mosolyogva nézte a kis szöke leánykát.

Ah! ha önök látták volna szemeit... e diófa színű, merész, fényes szemeket!

— A koszorút kinek kötötte, kisasszony?

A német leány a háta mögé rejtette a vadszekfűből fűszállal kötött koszorút.

— Mire kíváncsi még az ösvényen kívül?

Évődés szemén, derű az arczán, bizalmasan kérdezte; még csak el sem pirult. Mintha csak egy vers folytatását olvasná, a mit az imént hagyott abba.

— Itt lakik? Sok, ha ezt is kérdezem?

— Miért? Ott lakom a jegenyefák mellett, látja . . . a kertészházban. Oka van, hogy ezt is kérdezi?

— Gyönyörű a mező. Tűzzön hát egy szál szekfűt a gomblyukamba.

— Elfelejti az ösvényt. Pedig sietős az útja.

— Sokszor járja-e a mezőt? Én csak a Besehygen túl lakom, s néha erre jönnék, ha ilyen szép leányt találnék az útban.

Egy szál szekfű után nyúlt s a leány kezéhez ért. Akkor a leány egyszerre megzavarodott s egészen kigyúlt az arcza. Bátorsága elszállt.

— Nem . . . nem szoktam itt járni soha sem . . . én soha sem járok itt . . . igazán soha sem.

A megrettent szóra az idegen is tartózkodóbb lett.

— Az ösvény?

És arra indult, Matild kiejtette a szekfűkoszorút.

— Ügyeljen . . . ügyeljen e mart szakadékos. Nem szabad könnyelműen leszállani a gátra.

Az idegen ismét mosolygott az aggodalmaskodó szóra és könnyedén leugrott a martszélről. Vissza fordult és ravaszúl így szólt:

— Nem találom az útat, merre menjek, kiaszony. Nem mutatná meg az ujjahegyével.

A leány közel a mart szélére lépett és finom, keskeny kezével a helyes vonalat megmutatta. Az idegen megérintette a nyújtott ujját. Matild ott felejtette egy perczig.

Aztán szépen köszönt és könnyedén, mintha nem is érinté lábával a vesszőket, átszaladt a gáton. A túlsó partról barátságosan intett és frissen tovább ment.

Ah! beh elment. Már rég futotta meg az ösvényt, (oh, mily réginek tetszett Matildnak) hány álmatlan éjszakán hallotta a dobogó zörgését, a mint áthalad rajta a szép királyfi. Mintha csak a meséből való volna; olyan váratlan és álomba vesző. Nem egyszer úgy tetszett neki, hogy az ablakát zörgeti meg valaki. Talán ő az. Egy elsuhanó madár szárnya illette meg csak az ablaküveget. A berek ezüst nyárbokor pihés ága meglibben. Talán ő bukkan ki az ernyője mellől? Csak egy kóbor nyúl illan odább.

A megapadt Maros medre megtelik sokszor, és a szennyes hólé ha lefoly, ismét száraz lesz sokszor a dobogó, hogy siető emberek járjanak át rajta a városba, de többet, egyszer sem, de soha nem fut át rajta a szép királyfi.

A kis kertészházon esztendők suhantak át, jöttek jó szándékú falusi legények a ház leányáért, ah! egy sem volt hasonló az egyetlenhez. Matild olvasta érzékeny német verses könyveit a szerelmes pásztorokról, a kékszalagos bárányokról és álmodozott és várt valami lehetetlenségre és hitt valami hihetetlenbe.

A vén kertész oltott rózsáit, gyümölcs-csemetéit elvitték messze, csak legszebb virágát, szép leányát — de senki. Eljött a nagy csontos kaszás és lekaszálta a vén kertészt és Matild egyedül maradt a kis kertészházban.

Akkor jött Orbán, az öreg tiszt. És Matild félve a magánytól, szegénységtől és valami névtelen reménység a szívében, hogy még egyszer a vén tiszt oldalán a szép királyfihoz közeledhetik — és a meghervadt kis Matild — odaadta kezét. Ennyi az egész.

★

Egyszerre megismerte a bárót.

A vér a fejébe szökött, elszédült.

Magyari érdeklődéssel nézett a gyöngé nőre. Nem emlékezett, hogy látta volna valaha.

A vén tiszt aggodalommal sietett a felesége felé. Mégis azt mondta:

— Bocsánatot kérek, méltóságod. Én voltam a hibás. Hirtelen zavartam meg. Az ügyetlenség engem terhel s méltóságod elnéző lesz irántam.

A szoba hűvös és jó illatú volt. A vén bútorok föl voltak piperézve női munkákkal. Mindenik pedans rendességgel volt elrendezve. Magyari az első tekintetre megismerte a régi bútorokat. Hazulról, az apja házából valók voltak. Az esztergált kőrisfa-diványokon a régi kastélyban megnyit ugrált! És a vörös karosszéken mennyit próbálta az erejét. Az ősei gazdátlan képeiből is egy-két a falon csüngött ím; buzogány a kezében, írásos szalag a száján. Egy kissé megilletődött.

Az asszony összeszedte magát és nesztelenül lépett vissza. A homlokát megsimogatta s kigyúlt mindjárt, hogy szeme összeakadt a Magyari tekintetével.

Az ajtó mellől egy vén fogatlan kopó vánszorogott föl. A hitvány állatnak a bajusza egészen ősz volt. Körülszagolta a jövevényt, aztán fölnyújtotta a fejét s megnyalta a Magyari lecsüngő kezét.

— Ah! te vén dög . . . a Mira? — nem?

A vén tiszt tisztelettel meghajolt. Nem tudott volna szólni.

A báró lehajolt, gyöngéden megsímogatta az állatot és két kezébe fogta az öreg kutya fejét.

Aztán halkán így szólt: «Oktalanság». Restelte, hogy a hangja megremegett. Mindjárt összeszedte magát, kiegyenesedett és szeretetreméltóan az asszonyhoz fordult:

— Bocsánat, hogy megzavartam. Akaratom ellen történt. Az Orbán régi barátsága révén, látja, úgy jövök, mintha csak haza jöttem volna.

Az asszony rebegeve felelte:

— Boldog vagyok, ha annak tekinti. Mi sokszor emlegetjük s Orbán nagyobb ünnepet nem ért, mint a mai nap.

✓ Akkor egy patyolat ingvállas sugár, tiszta cselédleány jött be, keskeny nyakú boros üvegeket hozva. A gömbölyű csinos leány megtöltötte a poharakat, az asztalra tette és kiment.

— A «Pogányvész» hegyből való, — mondta Orbán, — hatvanhetes termés, méltóságod. Soha méltóbbnak nem töltöttek belőle s nem is adja több tisztelettel senki, mint a hogy mi kínáljuk.

A báró egy hajtásra itta meg az aranyszínű nedvet. Kissé zavarták a váratlan benyomások.

Küzködni kellett magával, hogy kedélyének rugékonyságát visszakapja.

Az asszony a szemeit a báró arcán felejtette néha, de mindjárt lehunyta, ha összetalálkozott a báró tekintetével. Még mindig a régi volt. Hangja mélyebb, a homloka magasabb, de a szeme ugyanaz, a mint látta anyyi esztendő óta ébren, alva. A vén kutya a báró lábai elé feküdt kari-kába; öreg fejét az ismert lábra fektetve csendesen pislogva.

A tiszt egészen megelevenedett s fecsegővé lett. Le nem ült kisebbik gazdája előtt, de gyöngéden megválogatva a beszéd tárgyát, szüntelenül locsogott. Az idegen kézre ment ősi házról; porba hurczolt régi tisztelt névről egy ígét, hogy ki ne ejtsen valahogy. A helyett a vadakról beszélt, melyekre egyszer a fiatal báróval jártak a szabadi hegyekbe. Már csordával járnak le a kukoriczásokba a vaddisznók; a maczkó ki sem mozdul az aljból málnaéréskor, kedélyeskedik a parasztokkal s ha pásztortüzeket raknak a cserésbe, másnap a tűz túlsó felén füttözik. És nincsen már vadász, hozzá méltó.

Aztán valami szép faj lipiczai ménokről szólt, úgy, mintha meg akarná győzni kisebbik gazdáját, hogy abból a fajból ménest kellene berendezni.

Alig jutott szóhoz más tőle. Boldog volt, hogy beszélhetett. A báró egyszer fölkel, akkor karon fogta a vén gazdatisztet és lekényszerítette maga mellé a régi kőrisfa-diványra. Ott egyenesen ült Orbán, csak a divány szélére, úgy, mintha kész volna minden perczben felszökni.

A mint alkonyatra fordult az idő, mind nyughatatlanabb lett a vén gazdatiszt. Azon mesterkedett, hogy előterjeszse . . . hogy késő is lévén . . . hogy az alacsony fogadó miatt is . . . hogy maradjon nálok. Még az öreg báró bútorai vannak az Orbán vendégszobájában. Azt ő szerezte meg az . . . az . . . «elmúlt időben». A vén virágos szék is ott van, a mit a méltósága báróné szeretett. Azt emlékül kapta.

Aztán egészen kicsapongó lett örömében, mikor megegyezhetett a báróval. És fiatalos könnyűséggel ment ki, hogy elhozza a báró podgyászát a fogadóból és gyerekes módon megköszönte sokszor a kegyet és élete legboldogabb napjának nevezte.

Az asszony egészen félénk lett, mikor Orbán elment. Zavartalanul élvezte a báró jelenlétét, míg az ura beszélt. Az erejét vitte el, hogy elment.

Magyarinak az emlékei rajzoltak föl a lelké-

ben s a feltörő képek ellágyították, akár mint küzködött ellene. Nevetségesnek találta magát s boszús lett.

— Rég járt itthon a báró?

— Az idehaza? Csúfolkodó, kicsinylő kedve volt s így folytatta: «Higyje el, hogy csak a fél-szeg nevelés veri belénk azt, hogy az idehaza jobb, mint akármilyen hely».

Az asszony megzavarva kérdezte:

— De a gyermeki álmok, örömeinek boldog tanyája?

A báró kicsinylőleg folytatta:

— Éretlen érzékenykedés, higgye el! Micsoda igazi öröme van a gyermekségnek? Az élet akkor kezdődik, a mikor érezni kezdjük, hogy vagyunk. Az örömeiket akkor kezdjük értékelni, mikor megismertük már egyszer az igazi bút.

A kesernyés szavakra föllállott és kiment a nyitott ajtón. Mintha csak nézett volna, és nem látott volna. Aztán hirtelen megfordult s váratlanul kérdezte:

— S boldoggá teszi-e Orbánt? Van-e érdeme-sebb a boldogságra, mint e derék, hű ember?

— Mit kérdez? — felelte szorongva.

Mit mondjon? Boldoggá teszi-e Orbánt? Akkor azt kellene elhíttetni, hogy szereti az öreg embert.

Igaz-e? Ha igaz, elveszti azt, a kiről örökké álmodozott, mert íme szívének csak ekkora a hűsége. Ha nem igaz... akkor így szól, miért mentél hát hozzá, miért hazudtál az oltár előtt?

— Mit nevez annak? A kötelesség hűséges teljesítése? Bizonyosan...

Azonban úgy látszott, mintha Magyarit nem érdekelné a válasz. Hanem megfogta az asszony mind a két kezét, a szemébe nézett s így szólt:

— Tegye derültté életét, hiszen látja, milyen jó és hű öreg ember. Azt hinné az ember, hogy nincs hűség, szeretet a világon és lám, az mind nem igaz. Van a világon. És mikor az ember ezt megérzi, olyan könnyűnek érzi magát.

*

Aztán kilépett és egy oleander virágot szakított le. Láthatólag csak gépiesen cselekedett.

Az alkony csöndesen ereszkedett az udvarra. Állatok fészkelődtek az ólban s egy-egy borjú bögése zavarta a csöndet. Az eperfa gyümölcsös ágait csöndesen himbálta az enyhe esti szellő.

Az asszony követte Magyarit minden mozdulattal. A kezén a férfi kezének melegét érezte s az áthatotta az egész testét. Bátorabbnak érezte magát s közeledett az álmodott férfiúhoz.

Ekkor így szólt valami beteges fénynyel szemében :

— Nem adja nekem a virágát ?

Magyari visszalépett s csodálkozva nézett az asszonyra. Matild érezte, hogy oktalanságot követett el, s mentegetőzve, zavartan mondta :

— Csak vissza mondom, a mit egyszer nekem mondott. Elfelejtette-e már ? Inkább csak az emlékéért mondtam vissza.

Magyari könnyedén meghajolt, mintha csak nem akarna ellene mondani, de a tekintetéből látszott, hogy nem értette.

— Az emlékéért ?

Az asszony akadozva mondta :

— Már elfelejtette ? Akkor volt, mikor felénk ment a városba a gáton s azt kérdezte tőlem a mezőn : «Merre megy a legközelebbi ösvény a városba». Nem emlékezik reá ? A lovát nálunk hagyta s Orbánt küldte utána . . . És így szólt hozzám : «nem ad egy szekfüt a koszorújából?» Már nem emlékezik reá ?

Valami gyerekes engesztelő tekintettel nézte s egészen megszépült elhervadt arcza.

— Emlékszem. Orbán beszélt az úton felőle . . .

— Csak Orbán ? — mondta s leverten leejtette a karjait.

Akkor jött meg az öreg tiszt. Úgy hozatta a báró holmiját, mintha valami ellenséges diadaljelvényeket foglalt volna el. Egészen ruganyosan szaladt föl vele a lépcsőn s vígan mondta:

— Nem fejezhetem ki, milyen boldog vagyok. Reményelem, hogy Matild nem volt terhére méltóságodnak? Itt van minden és elhoztam. Én magam rendezem be, más úgy sem tudja, hogy szereti méltóságod. Örvendek, ha Matild szórakoztatta méltóságodat. De ő csak úgy örvend a szerencsének, mint én, csakhogy ő kissé szótalan és kedvetlen. Mi igen ritkán látunk vendéget, s kiszokunk belőle, de ilyen kedves vendég soha sem járt...

A Magyar esze az öreg Orbán feleségének a megnyilatkozásán járt. Mert az volt az: valóságos vallomás... A mult emlegetése, a jelentéktelen eset apró részletezése — nem vallomás-e? Minden szót az asszony megtartott az eszében, úgy, mintha csak az imént hallotta volna, vagy mintha örökké hallotta volna — attól fogva. Tekintetén sóvárgás és a hangján... Érzékeny jel után áhítozik és az érzékeny múlttal indokolja. Egyszerre jelentékenynek találta a Matild elszédülését, mikor a küszöbön meglátta. Nem véletlen rosszullét volt bizonyosan. És összeköti Magyar a szavait és a rosszullétet.

Boszúság szaladt át rajta. Igen nevetségesnek találta az egész esetet. Nem is volt arra való hangulata, hogy észrevegyen egy jelentéktelen asszonykát — és annál kevésbbé, mert Orbán felesége az.

A vén gazdatiszt szolgálatkészséggel sürgölődött. Rendelkezésével fölverte az udvart, nehogy valamiben szükségét lásson az ő kisebbik gazdája.

Magyari leült, az alkonyatba nézett. Igen szívesen kidobott volna mindent az eszéből, a mi váratlanul meglepte e napon: a múltnak emlékeit és az érzelgő asszonyt. A fogatlan kutyát megsimogatta gyöngéden és kiállott a tornácra. Az udvaron sürgölődött a kis piperés cselédleány. Megszólította:

— Katinak hívnak?

— Nem, méltóságod, Erzsinek.

— Mindegy. Csinos leány vagy.

És egyúttal vizért küldte. Inkább csak azért, mert jól esett, hogy hangosan beszéljen. Az asszony szemének kísérő tekintetét érezte magán.

Hátha mégis téved s hátha üres nézése mit sem jelent. Kedve volt, hogy megbizonyosodjék. Tudnia kellett, hogy mi lakik ez asszonyban. Hiszen egy világlátott embernek mi se könnyebb

annál, mint hogy belelásson egy haszontalan asszonyba. Hogy miért teszi? Talán csak azért, hogy foglalkoztassa magát s fölújult emlékeinek feltörő képeit elfödje vele.

A tiszt a báró szobájával foglalkozott buzgón. Magyarai a kis Matildhoz fordult az oleanderfák alatt, és lány hangon kérdezte:

— És gondolt-e néha reám?

Matild fölvetette szemeit egy perczre, aztán lesütötte és hallgatott. A fiatal ember kegyetlenül folytatta:

— Néha egy percz szabja meg az életünket, egy tekintet, egy szó. Nem óhajtjuk, nem várjuk ezt a perczet, jön és reánk száll, mint a végzet. Talán az a délután, a verőfényes mezőn, mikor megláttam, talán ez a percz volt. S mikor beléptem az imént azon az ajtón, úgy tetszett nekem, mintha egy kedves képet látnék ismét, a mit egyszer láttam már; egy álmom, a mi megjelent nekem egy csöndes éjtszakán. És mintha az álmom megújult volna ismét . . .

A míg beszélt, merően az asszonyra szegezte tekintetét. Az asszony keble gyorsan hullámzott.

A kis cseléd a vizet mosolyogva hozta. A hízelgő szó, a melylyel kérte a báró a szolgálatot,

bátorrá tette és a szép úrfin végig vonogatta fényes szemeit.

Magyari megízlelte, aztán hátradült a székén s úgy leste Matildot, mint a hogy a fekyibe^z álló nyulat ügyeli a vadász, fölhúzott puskával kezében.

— Most emlékezem világosan arra a virágos rétre, a csillogó vízre és a koszorút kötő bájos leányra. Rosz néven veszi-e, ha emlékeztem reá?

Az asszony rebegeve mondta:

— . . . Távolabb a berket kaszálták, tele volt illatával a levegő . . . Én segitettem, míg a doboóra szállt. A kezemet fogta. Azt hittem, hogy visszatér egyszer; mint vártam, majd meghaltam — de soha sem többet . . . soha sem tért vissza.

A tele hold felült a kék égre. A vén tiszt elvégezte sürgölődését a szobában és kilépett a verandára. A vacsorát jelentette ragyogó tekintettel, olyan hódoló tisztelettel, mintha egy királyt invitálna az asztalához.

Magyari átölelte az öreg ember nyakát s minden elfogadható ok nélkül megszorította. Matild csöndesen, megzavarva kísérte őket, nesztelen lépéssel.

Az asztalnál Magyari ismét a régi jó kedvű

nyájas úr lett. Fesztelenül beszélt; a ború elszállt róla, úgy látszott. Mindent pompásnak talált s udvariás figyelemmel halmozta el az asszonyt. Orbán boldogan nézte azokat, kiket a legjobban szeretett ezen a világon. Mohón, gyorsan ivott. Mikor a bortól egy kissé megmelegedett, fellengozve mondta:

— Nem, méltóságod! ha az Isten parancsolna velem e perczben, így felelnék akkor: «Jó Uram! tehetsz szolgáladdal akaratom szerint. Szolgád már volt boldog.» Én most az vagyok, méltóságod! Az asztalnál ül az a két lény, a kik legdrágábbak szívemnek. Bocsánatot kérek, hogy egyszerre emlegetem a két nevet. De hódoló ragaszkodásomon kívül Matild, a legdrágább nekem. Bocsánatot kérek.

Magyari később így szólt:

— Higyje el, hogy igen jól érzem magamat. Sajnálom, öreg barátom! hogy most csak egy óráig lehetek körülükben, de meg fogom kapni annak a módját, hogy hosszabb ideig is láthassam mindkettőjüket.

Orbán elkomolyodva kérdezte:

— Miért? Méltóságod csak nem akar elhagyni minket?

— Azt hiszi, hogy nem becsülöm elég nagyra

szeretetének értékét? Azonban jókor reggel indulnom kell. Maga azt hiszi, öreg ember! hogy nekem nincs «muszáj». De van. Holnap reggel messze leszek. A kötelesség parancsol velem.

Úgy látta, hogy becsületesen cselekszik, ha nem marad tovább a vén tiszt házában. És, a mint egész életében hirtelen készen volt a határozatával, egyszerre döntötte el, hogy elmegy. Olyan meleg tekintettel nézett az öreg tisztre, hogy alig tartotta volna magát képesnek reá. Annál kedveskedőbb lett.

— Azonban — így szólt — az éjjelt nem vesztegetjük el álommal. Még adósom azzal, hogy lássam a házát, kertjét, istállóját. Elfelejtette már, hányszor vertem föl álmából, hogy barangolja be velem a falut éjjel, vagy tutaj hátán a városig menni. S hát féljen, Orbán! ma ismét olyan kedvem van.

Azonban az öreg tiszt elbúsulva hallgatott. Elkomorodva ivott. Alig hogy megkapta régi kedves kisebbik gazdáját és lám! vesztí már el ilyen váratlanul.

— Szólj, Matild, ő méltóságával. Hátha inkább hallgat reád, mint reám, együgyű öreg emberre s a kérésedre inkább hajol.

Azonban Magyar nem engedte, hogy az öreg

tiszt sokáig fűzhesse ezt a kérdést. A borát a világosság felé emelte és magasztalta arany színét, pompás ízét. Fenéig itta és készítette Orbánt, hogy igyék. A mint az öreg tiszt látta, hogy kisebbik gazdája élvezettel iszsa a vén bort, kedvébe járva, fáradhatatlanul töltötte. Magyar mosolyogva nézte az öreg embert.

A vén tiszt így gondolkozott: «Hátha igen sokat fog inni, akkor itt marad».

Magyar így gondolkozott: «Hátha igen sokat iszik s ellágyul, akkor könnyebben békül meg az eltávozásommal».

Egyszer így szólt Orbán kigyúlt arczczal fellengősen:

— Ismerem, méltóságod, e bor venyigéjét, András báró hozta Frankföldről és elültette a Pogányvész oldalra. Azt a földet sok török vére áztatta . . . Már a méltók, kik ittak a bogyó nedvéből — mind elmentek őseikhez . . . egy van csak, ki méltó, hogy megízlelje . . . a nagyok szegény szolgája nyújtván . . .

A szeme kigyúlt egészen, zavartan beszélt. A báró ismét töltött. Akkor Orbán elkeseredve kiáltotta:

— Eszti cselédem, nézd, nézd, gazdánk megalázza szegény szolgálait . . . Ő saját kezével tölti

meg a poharakat . . . te elnézed ezt? . . . elnézed?

Aztán fuldokolva végezte be. Ökölbe szoritotta a kezét és sírt. Megfenyegette a cselédet s az abroszra hajtotta a fejét és elaludt.

Magyari halkán szólt az asszonyhoz.

— Engedjen meg, ha én segitettem abba, hogy elcsöndesedjék Orbán. Így a búcsúzást könnyebb szívvel viseli el. Egyéb sem marad hátra, mint hogy én is búcsút vegyek. Higyje el, igen kedves véletlen volt, a mi idehozott ismét, s kérem, szívesen gondoljon reám.

Aztán fölállott, kezét nyújtott. Az asszony tovább felejtette a kezét a Magyariéban, mintsem helyes lett volna.

A míg így érezte a báró az asszony gyöngéjainak melegét, ez szaladt át a fején: — Ha elmenekszem innen, örökre tövis marad a gyöngé, érzélgős asszony szívében . . .?

Az asszony félve kérdezte, (az ajaka rebegett a nagy fölindulásban):

— Nem talál engem alkalmasnak arra, hogy kalauzoljam Orbán helyett a kertben, a melyet meg akart nézni? minthogy Orbán már nem képes reá.

Magyari nyájasan utasította vissza!

— Nem merném fárasztani, semmi esetre e késős éjtszakán. Bizzék ösztönömben. Magam járom meg a kertet, míg alkalmas leszek az álomra . . . Engedje, hogy ismét köszönjek . . .

Az asszony hangtalanul ejtette le a kezét s visszalépett.

Magyari szivarra gyújtott s a verandára lépett. Üde szellő járt, rezedák illatát hozva a kertből, az oleanderek kesernyés lehelletével elegyülve.

Hiszen ő veszedelmet hozott e hű, jó ember házára. Elfelejtette volna talán az asszony a régi, gyerekes álmot, megnyugodott volna és boldoggá tette volna e jó öreg embert, ki maga az önfeláldozás és gyöngédség. Vége. A régi álom megújul ismét és a betegesen érzékeny asszony szerencsétlen lesz és mindenki körülötte. Milyen lesz így a jó öreg tiszt élete mellette!

Annyi megilletődés érte e délután Magyarit, mióta az öreg hű szolgával találkozott. Gyermekkorának, nemes őseinek emlékei keltek mind életre . . . Magyari, az erős birkozó természetű ember megadta magát ez érzésnek. Súlya alatt ellágyult.

Mint csöndesítse el a születendő vihart, melynek jöttét érezte? Mint altassa el ismét az asszony fölébredt érzéseit? Mit tegyen, hogy jól,

becsületesen cselekedjék? Máskor talán nem töprengene ilyen kérdéseken. Talán máskor léha hiuskodás arra unszolná, hogy hagyjon hátra egy megsebzett szívet. Azonban az egész délután másképen hangolta.

Homlokát megtörülte. Egészen forró volt. A sötétbe nézett tanácstalanul.

Akkor éles vadász szemével meglátta, hogy az udvaron átsiet valaki s a kertajtó homályában eltűnik . . .

Ki az?

A szobák elcsöndesedtek. A vén kutya alszik az Orbán lábai mellett, a kis cselédleány az asztal körül rendezkedett.

Az istálók is elsötétedtek teljesen.

A hold álmosan bujkált az égen, fekete foltok szélén bujva ki, hogy a másik felhőrongy alá bujjon.

Ki lehet? Kétségtelenül Matild lopózik a kertbe. Mit reményel vajon? Talán arra gondol, hogy találkozni fog vele? Talán kalandot keres?

Ah! Hiszen ez egészen közönséges hölgyike . . . Érzékeny-e a lelke? vagy rossz fajta a vére?

Nem tudva eldönteni a kérdést, erős lépéssel a kert ajtaja felé ment. A léczes ajtó csikorogva fordult meg a sarkán. Magyarai egészen fölhábo-

rodott. A porondos úton gyorsan végig ment. Sehol senki . . . Bokrok, virágok, madarak, minden aludt.

Visszatért.

És mégis nem könnyelmű hölgy ez, a kit a háborgó vére ösztökél . . .

Ez regényt keres: az ő könyveinek érzékeny folytatását keresi.

Nagyon hamar elhitte, mert jól esett ezt hinnie. Akkor ötlete támadt, gyorsan fölemelte fejét és kiderült arcza. Félhangon mondta: «ez az» . . . Megkapta a mit keresett. Az asszony megijed tőle s megutálja, hogy soha se gondoljon reá . . .

Megtalálta a módját. Hogy soha se ábrándozzon róla s kivesse álmaiból örökre.

Akkor derülten lépett be a szobába, s a kiscselédleányhoz így szólt:

— Egy kis tüzet a szivaromnak, galambom. A legszivesebben szemednél gyűjtanám meg. Akarod-e, hogy a gyertya lángját idetartsad szivaromhoz?

A kis leány, kaczagva, kaczer mozdulattal nyújtotta oda a világot. Magyar megfogta a leány ropogós, gömbölyű karját, megszorította; meggyújtotta szivarát s halkabban folytatta:

— A borostyános lugas közepén egy kőasztalt

láttam . . . Nagyon szomjas vagyok, abba pusztulok el, gyöngyöm . . . Nem vinnél oda egy üveget e jó borból? Jobb lesz az íze, ha te viszed ki . . .

— Egy poharat is ?

— Kettőt talán, gyöngyöm . . .

— Kinek kettőt ?

— Mindenki alszik talán ?

— Mindenki alszik.

— Nem iszol te ott velem egy pohárral a kedvemért ?

— Nem, nem. De a bort viszem szívesen.

Aztán a leány után ment végig az udvaron. A gyertya lobogott a leány kezében, álmos sugarakat hintve a gyászba borult kertre.

A mint a borostyános lugas elé értek, Magyar előre hajolt s elfújta a lángot. A kis cseléd halkán fölsikoltott.

— Most már hogy lássunk ? — kérdezte kaczer prünnyögéssel.

— Minek nekünk, gyöngyöm, a világosság ? — mondta hangosan.

A leány letette az üveget az asztalra, lábujjhegyen közeledve, mintha választ adna óvatosságával a hangos szóra.

Magyar hevesen fölkapta a leányt s ölébe

ültette. A leány mind a két tenyerét a fiatal ember elé tartotta védelméül.

— Hány a szeretőd, gyöngyöm? Egy . . .? no, kettő? három? Ne tagadj el egyet sem belőle. A te szájad elég picziny, az ajakad piros, mint az eperszem . . . akárhány csókot kaptál is reá, jut még belőle másnak is.

A kis cseléd nesztelenül súgta:

— Pszt . . . csöndesen . . . Én úgy félek . . . Mintha valaki járna körülöttünk.

— Sohse aggódjál, gyöngyöm . . . Akárki lássa . . . nincsen szebb dolog a világon a szerelemnél.

S ezzel átölelte a lyányt.

A kis cseléd halkan föl-fölszisszent.

A bokor a hátok mögött erősen megzörrent. A kis cseléd kifeszítette testét az ölelkedő karból s föllállott.

Halkan így súgott:

— Valaki szalad az úton a ház felé.

Magyari megismerte.

Akkor komolyan így szólt:

— Már nem vagyok szomjas többé, kis leányom . . .

A cseléd csalódottan kérdezte:

— Nem szomjas már?

Magyari mit sem felelt.

Csöndesen végig ballagott az úton, hol azelőtt egy perczczel megriadva suhant át az Orbán felesége.

Ballagott . . .

Megnyugodottnak érezte magát. Jól cselekedett.

Mégis igen kellemetlenül érezte magát.

Íme egy pár ember, két lépésnyire tőle a házban. Nincs is több a világon, a ki úgy szeresse őtet, mint e kettő . . .

És elhagyja őket örökre.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A BECSÜLET.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Utolsónak érkezett meg a mulatságra Emil, a főhadnagy.

A tó aczélsima jegén vig össze-visszaságba siklottak a korcsolyázók. Az éles hideg, rózsákat fakasztott az arczokon. A lámpácskák szelid világa érdekes félhomályba öltöztette a nagy park tavát s a parkot őrző óriási fekete fákat még nagyobbnak mutatva, mint a mekkorák.

A bolondos alakú, kis pavillonban a házi gazda, az ősz Torda Dávid beszélgetett a tisztes Pókainéval.

Az asszonyság a Torda kis fiacskájáról beszélt.

— Tizenennyolcz hónapos a ficzkó?

— Az én fiam már tizenkilencz mindjárt. Ma néhány tárgyat egészen értelmesen nevezett meg s a kardját úgy forgatja, mint egy janicsár.

— Mondja inkább, mint egy Torda, a katona Torda-vérből való.

Emil egy szőke kövér hölgygel érkezett. A karján vezette a parkon át. A szomszéd falubeli bir-

tokos leánya, a gazdag, kissé lomha járású Tar Ilona ez.

— Megkéstél, öcsém. A feleségem Klári, már tudakozódott utánad.

— A mienk a veszteség, ha késtünk.

— Ugy-e Ilona hugom, te tartóztattad?

— Az apámmal jöttünk, — felelte ártatlanul magyarázva.

— A ki védekezik, hugom, vádolja magát, — mondta jóakaróan nevetve. — S azért nem kell elpirulni, kedves! ha jól mulatott valaki.

Korcsolyát kötöttek s a szőke leányt egy cigányarczu legényke vitte el. Emil alig elegyedett a beszélgetésbe.

Az egész társaság (a környék előkelősége) keringett a tón. A Torda felesége, a finom kis Klári vezette a futókat. A mint a főhadnagy mellett elsuhant, feléje fenyegetett vigan. A tiszt egy percz alatt utólérte, kézen fogta s előre haladt vele.

— Soha se futhatsz úgy el előlem, Klári, hogy én ne érjelek utól.

— Rosz futó vagy. Mindig csak a második helyre érsz be, — lihegte.

— A szeretetedre is, Klári?

— Bolond.

— Visszafordult s a szőke Tar Ilonának nyujtotta a kezét s a nehéz leányt ideges gyorsasággal vonszolta. Gyengén fel-felsikített Klári a futás hevében, Emil szótalanul követte őket.

A kis pavillonnal szemben, a nádas szélén, idősebb bekecses férfiak szivaroztak egy pad körül. Sánta, piros arczu úr, Prini Gábor ült rajta s vitte a szót. Emilre mutatott, a mint a hölgyek mellett futott.

— Nézd, Buridán ama habozó szamarát, a mint méregeti a szénát, méregeti a szalmát, hogy melyikbe harapjon. Nehogy ehen maradjon.

— A csúfság csak úgy virágzik ki a szájadon, egyszerre, mint a portulák.

— Kibe harapjon? a kis Torda Klárikába, a kit a szája elől vette el az ura? Vagy Tar Ilonába, az ő sok ezerébe? sok húsába? Oh uram! adj neki eszet hozzá valót.

— Mit javasolnál te neki, Gábor?

— Először ezt: hogy haljon meg, mert élehetlen.

— Másodszor?

— Másodszor, — magyarázott belé kaczagva a harmadik, — hogy takarítsa ki az utat Prininek a kis Klárikához.

A csufolkodó gyorsan tiltakozott.

— Mi van az eszedbe? Nekem? Tudod a dalt: «Helyettem beszélj kis virág!» (és összekuczorodott lábára mutatott). Nekem nincs egyébre jogom, mint nézni s gyönyörködni a fiatalságban. Tette Emilnek volna joga. Én? Mit gondolsz?

— Mind emlékezünk arra a sűrű sóhajtásra, buzgó udvarlásra, melylyel akartad pótolni Emilt, mikor más garnizonba tették át — Klárika mellett. S akkor jött Torda, a penzionált generális, ép lábakkal, kastélylyal, erdőkkel, mezőkkel.

Mind kaczagtak.

Az öreg Torda csendesen beszélgetett az öreg dámával, bőrös lábzsákját figyelmesen igazgatva.

— A régi iskola, — mondta nyájasan bólintva Pókainé. — Maga feláldozza magát értem, kedvesem s elhanyagolja a feleségét, csakhogy régi barátneját ne hagyja itt magában. Különben meg is várhatom magától, Torda! Most hálálja meg, hogy magának neveltem fel Klárit. Ő boldoggá teszi magát; maga lábzsákot szerez a lábamra. Ilyen a férfiak háládatossága.

— Kivánja, hogy elvigyem?

— Kit, kedvesem? Azt hiszem, Torda! nem is hallja, a mit beszélek. El akar vinni valakit?

— Bocsánat, figyelmetlen vagyok.

— Nem rosszabb: szórakozott. Valami aggasztja

magát, mert nem egyszer ma visszás feleletet adott.

S mosolyogva fenyegette meg.

Emil a kipirult Klárát vezette a korcsolyázók előtt. A sötét el-elfedte mindkettőjüket a hajlásoknál.

— Szeretném, Klári, ha elesnél.

— Miért?

— Hogy felemeljelek. Vágyakozom a derekad után, mellemhez szorítani a melleidet. Tedd meg, kedves. Itt átvágunk a tulsó oldalra a hattyúházig. Utól se érnének a segítők. Egy percz az egész. No, megteszed?

— Boldog volnál, ha blamirozhatnál?

— Mit gondolsz? Hát van-e a világon, a mit inkább szeretnék, hogy te boldog légy?

— Arra is törekedtél egész életedben, — felelé idegesen felkaczagva.

— Keserűen szólsz. Kell-e mentenem magamat előtted? Tudod: mit tehettem. Ha nem vagy az enyém, a sors az oka. Ő rendelte ki így, hogy én csak sorvadjak utánad s másnak legyen joga hozzád.

— Nem egyszerűbb is így? — kérdezte gúnyosan.

— Ne bánts, Klári. Kit öljek meg éretted?

Az enyém lennél-e inkább akkor? A szegény ember hogy merjen ábrándozni azon, hogy az ő tulajdona légy a te szépségedben? Hogy hozzá kössed a te életedet a szegény katonához? az ő czifra nyomoruságához? téged, a fényre, ragyogásra teremtettet. Miért kinzol, Klári?

— Ügyelj, utólérnek.

A faszorból tánczene hangzott fel.

A kis Klári a pavillon felé suhant s kipirult arczát az ura felé fordította.

— Mindig egyformán kedves, figyelmes.

Aztán odább futott.

Torda nyájasan bölintott felé. Az öreg Pókainé hozzá fordult:

— Gyönyörű az én kis leányom, a maga felesége. Valósággal zavarban van vele az ember. A teste egészen egy gyermeké; az esze az uráéhoz való, a kedvessége elragadó. Az ember alig hiszi, hogy anya s elmosolyogtam ma is, a mint látom a nagy fiát az ölében. Mondja, hogy boldog vele. Jól esik hallanom, ha mondja.

A sánta, gonosz száju Prini új hallgatókat szerzett magának.

— Szeretem a vén gavallérokat. Minden nap muzsika, táncz. Persze nekik kevés idejük van

még hátra. Azt a kicsit jól akarják eltölteni. A mi erejök, pénzök van, az elég arra a kevés időre. A ki pedig hátul jön, tegye be az ajót. Az a rend. Egy hét óta alig pihenünk a Torda házában. Juttat neki is az asszony, marad nekünk is. Az a rend. A ficzkó erősen támad. Nézd Emilt, hogy meg akarja mutatni Klárinak a hangjának a lágyságát. Csak ki ne essék a sajt a szájából, a míg énekel.

— Micsoda sajt?

— Tar Ilona. Nem izes falat?

Gyéren kezdett szállingózni a hó. Az est enyhe és sötét volt. A korcsolyázók vígan kikerülve egymást, hasították a jeget. Messziről a park végéből a kastély ablakai ragyogtak be az éjbe.

Klári magányosan szaladt át a téren, egy-egy nyájas szót szólva. Hajlékony, gyermekes testével siklott át a korcsolyázók között. A hattyúház előtt egy halk sikoltás szaladt ki az ajakán. Muffja messzire elgurult, maga végig vágódott a sík talajon.

Emil mellette állott. Félterden így súgott:

— Édes vagy.

Klári haragosan kérdezte:

— Azt hiszed, a te megrendelésedre tettem?

Sok segítő kéz nyult feléje. Valaki így kiáltott:

«Négyesre!» A muzsikusokat oda rendelték. Klári kissé vonakodva sorakozott a tánczra.

— Megütöttem magamat, — mondta és a tánczosok mögé ült a sötétbe egy hajlított padra.

Emil a háta mögé állott s halkán súgott a fülébe:

— Imádni való vagy. Nemcsak mert bájos vagy, de mert az enyém vagy. Én érzem, én tudom. Ne tagadd el. A míg tőled távol éltem, rólad ábrándoztam. Ne hallgattass el. Egyszer ki kell beszélnem magamat. Az én dolgom sietős, mert megbolondulok utánad, Klári. Mert te hagytál el. Soha se kértelek meg, de velem nőttél fel s te is tudtad, hogy az enyém vagy. A míg felnőttél «kis feleség»-nek hivtalak. Mikor elrendeltek mellőled, nem is eskettelek meg, hogy az enyém léssz. Hát kié lehess? El akartam dobni a kardbojtomat, hogy elvehesselek. A míg terveltem, álmodoztam utánad, a néni, a ki minket nevelt fel, odahányt téged az uradnak. Az övé vagy? Még csak nem is irtátok meg. Igaz? Elloptak tőlem. Mért hagytál el? No, hát itt vagyok. Visszatértem. Milyen fény vesz körül. Torda minden ragyogással vesz körül azért, hogy elkábitson téged. Ünnepről-ünnepre visz, hogy ne gondolhass reám. Reád akgat minden pompát,

hogy ne láss meg engemet. Tönkre teszi magát érted. Tudom! De nem hagylak; fel foglak verni, hogy ébren légy és visszakövetellek. Visszakövetellek, mert te az én tulajdonom vagy, a kit megvettek vagyon áron. Igen olcsón vették meg a testedet. Mert a szivedet nem adtad el. Vagy azt is eladtad? Azt mered mondani, hogy a szivedet is eladtad? El mered tagadni, hogy az enyém vagy?

A míg beszélt, gyenge mosoly futkosott az ajakán. Nem volt felhevülve, de melegen szavalt, mintha egy csinos beszédet mondana el.

Az asszony kábultan hallgatta. Maga elé nézett s az ölébe szállongó hó befehéřítette. A tánczrendezők hangosan rendezgettek, a muzsika élesen hangzott a csendességben. Mikor a beszélő elhallgatott, halkán szólt hozzá:

— Menj, menj el. Miért jöttél vissza?

A tánczot sietve végezték el. A hó sűrűbben kezdett hullani.

Torda karján hozta Pókainét. Magas, egyenes, feszes férfiú volt, vadász kabátban, puha kis kalap fehér fején, erős bajusza csapos volt a hidegben. Az általános készülődésben a Prini Gábor karjába öltötte Klári karját. A park széles útját behávozva, messze fehérlett; a nagy, fekete fákról lágy

pehelyek szállongtak. Emil elevenen csevegett a szőke, fázó Ilonával s titkolódzva nevetgéltek.

Sietve takarodtak be a jó meleg, nagy, fényes terembe. Kamáslis cselédek szolgáltak meleg italokkal s friss zaj támadt. A Tordák régi pompás kastélyának nagyterme volt ez. Régi velencei tükrös rámás tükrök ragyogtak a kárpitos falon; hatalmas üvegcsillár csüngött a faragott mennyezetről. Minden vén, erős, pompás. Muzsikaszó is rikkant fel. Prini Gábor állhatatosan biczegett Klára után.

— Az ember harczot vív egy jó tekinteteért, Klári, az-e a rend? Pazaroljon reám szegényre is vagy egyet futtában. A hódolói úgy veszik körül, mint annyi erős bástya. A legerősebb Torda, persze éjszakon; mi, a kövek a falban, szegény hívei; keletre?

— A fiam.

— Hát Emil? Nincsen bástyája szegénynek? Emil mellettük ment Ilonával. Röviden oda-szólt:

— Nem szeretem, ha a nevemet a szádra veszed a hátam megett.

— Mit? — kérdezte Prini kicsinylőleg.

— Reménylem, épen olyan jól hallasz, mint beszélni tudsz.

A szőke leány tovább vitte Emilt.

Pókainé egy tekintettel magához hívta Klárit. Leültette, megsimogatta a haját s így szólt:

— Szép vagy, bogaracskám, ma este. De valami szórakozottság van a tekintetedben. Történt valami veled? Hallottál valami kellemetlent? Ne áltass, kissé zavart vagy, az én szemem nem csal. Tán Torda mondott valamit? Ő sincs különben. A míg a jégen futkostál, az én időmet rövidítette. Ő, ki maga a gavallérság, ma szórakozott s néha olyan össze-visszaságokat mondott, hogy zavarba ejtett. Volt tán valami közöttetek?

Aztán makacsan folytatta:

— Vagy Emil? Bár vissza se tért volna. Egy hete van idehaza s zaj, izgatottság mindenfelé. Ne titkolóddzál. Én jól látok. Nem szeretem azt a gyereket s téged se. Egészen feltűnik melletted. Az urad nem arra való, hogy eltűrjön melletted valami ostobaságot. Ma este Emil szokatlan sokat kerülgetett. Torda szemmel tartott titeket s szórakozottan beszélt velem. Együtt nőttetek fel az én fedelem alatt, de az csak volt. Ügyelj, Klári. Eszedbe jusson, hogy te szegény árva leány voltál és ma királynéja vagy Tordának. És a fiad, Klári! Vigyáztam reátok. Mondd meg nekem igazán, történt valami köztetek? Kivel?

Az asszony arcza felgyúlt a homlokáig. Meghajtotta a fejét s rebegő ajakkal mentegetőzött.

— De édes néni . . .

A katonás öreg asszony kissé hevesen folytatta.

— Higyj nekem, hogy valami készül. Megérezem a vihar szagát a levegőben. Vagy félt az urad, vagy egyéb baj van. Ez így sokáig nem megy. Bár vinné el Ilonát Emil. Miért remegsz, Klári? Az urad valósággal pazarol. A milyen egyszerűen élt, olyan bolond módon pazarol; a mi itt foly az a prédaság, valósággal oktalanság. Tán te kívánod, tán ő kívánja éretted. Mi lesz ennek a vége? A gyereked koldulni fog, azt megjósolom neked. A mulatság el se pihen s újból kezditek; még a muzsikus is megöszül benne. Mi történik közöttetek? Én úgy ülök itt, mintha parázson állanék, várom, mikor lobog ki a láng, hogy mindent elégessen körülöttem. S végre is az urad egy nyugalmazott katona, a Tordák vagyona nem kimeríthetetlen s nem valami zsidó bankáré, a ki a pazarlásával akarja eltakarni azt, hogy bukásra készül. Te az én nevelésem vagy, nem kétségbeesésből mentél férjhez s nem mintha felejteni akarnál. Valakinek látnia kell. Hát hadd lássak én. Valami készül most, azt én látom. Akarsz felelni, Klári?

Emil hajolt meg a nők előtt. Csinos, sugár ficzkó volt, de nem nagyon friss. Magas teste kissé meghajoltnak s a szeme fáradtnak látszott. Homloka igen magas volt, bajusza gyenge, gyér volt. Az ajaka keskeny, színtelen s a keze keskeny, fehér, ujjain a rózsaszínű körmök fölfelé hajlottak voltak. A húsos, szőke Ilonát vezette a karján, szinte tüntetve vele.

— Nem csatlakozol, Klári, hozzánk. A néni egészen lefoglal téged.

— Udvariatlan vagy, Emil, — mondá a néni, — ha panaszolsz a te szép társad iránt.

Torda a felesége mellé áll.

— Nem akarna rendelkezni, Klári, a szolgálaknak? Nem bágyadt kissé? Akarja, hogy helyette intézkedjem?

— Kerestem, Dávid, hol volt?

— A gyermeket néztem meg.

— Alszik?

— Boldog.

Nem sokára a Tordák nehéz ezüstjével terhelt asztal mellé vonultak. Virágillattal volt tele a nagy terem. A szomszéd kastélyokból való fiatal emberek az asztal végén foglaltak helyet. A jóvérű legénykéek körülvették a sánta Prinit. A háladatos közönség elevenné tette a rossz szájú embert.

A vacsora elején mindjárt töltötték a szolgák a vízszinű pezsgőt, a keszkenővel betakart palackból. Emil a szelid szőke leány mellett ült, nem igen távol a legénykéktől, derülten, könnyen beszélgetve. A kis Klári vontatottan felel az asztalfőn Pókainénak. Torda az asztal derekán ült, hallgatva maga elé nézve. Szembe vele az egyik ösnek a képe csüngött a falon. Feltűnően hasonlított hozzá. Tulajdon az a csontos, erős arcz, tulajdon azon kemény tekintetü, mélyen fekvő szem, ugyanazon széles, szegletes áll s duzzadt ajak. Keze az ösnek s újjai meggörbülve, megmarkolva, úgy tartják a széles fringia markolatát, mintha saskeselyü karmai lennének.

A társalgás nehezen kezdődött meg. Némi bádgyadtság érzett a társaságon. A szolgák szorgalmasan töltögették a pezsgőt. A muzsika felhangzott a terem régi divatú galleriáján. A beszélgetés hangosabban megeredt.

— Mennyire becsülöd, — kérdezte halkán a cigányarczú legényke Prini Gábortól.

— Többre, mint a mennyit megér. Kettőt is lehetne venni olyat piaczi áron.

— Kiről beszéltek? — kérdezte egy távolabb ülő, kis tömzsi gyerek.

A cigányképű félhangon mondta:

— Emilről. Vevője akadt, úgy látszik.

— Ki az, szegény?

— Pszt . . .

És az Emil szőke társára vágott a szemével.

Gábor elkomolyodva mondta:

— Durvák vagytok.

Azonban mindjárt hangosabban egy kopóról beszélt «egy sovány, csahos, solo kopóról», mely űzi a vadat «hallo, hallo», de úgy, hogy hangos tőle az erdő. «Eladó, ki veszi meg?»

Mind kaczagtak rajta hangosan.

— Mik a tulajdonai? Mit tudsz róla Prini?

— Egyszer tört ki előle egy sebes lábú, szelid kis nyúl. Nyomát vesztette a csahos. Csalutat vágott a nyulacska s megmenekült. A kopó szaladt, egyenest, vaktába. Az is a rend. A nyúl megvonult egy dús bokor alján. Azóta szaporított is tán. A kopó tán most is futna, ha meg nem jött volna az esze. Most persze okos. Higgadt, körültekintő most, meg nem menekszik az előtte való. Ki veszi meg a kopómat? Eladó. Ki mit ad érte.

A zene miatt hangosan beszélt. Mindenki rá hallgatott. A szünetek alatt élesen hallatszott rikácsoló szava.

— A neve?

— A kopóm: Emilke.

A beszélgetés teljesen elhallgatott. A legénykék tanácstalanul néztek egymásra. A szolgák a csendben megállottak. Az asszonyka ki volt gyulva.

Emil kissé megemelkedett s a poharát erősen megfogta. Azonban visszaült vontatottan a helyére. Prini kissé erőltetetten odaszólt a cigányképű legénykéhez:

— Nem kocczintasz velem?

— Hogyne veled, bátyám.

A leányok egymásra néztek. Tekintetükkel kérdezték egymástól: «történt-e valami?» A szemek nem feleltek. A zavart hallgatás makacsul ismét erőt vett a társaságon. Torda szigorúan nézett a legénykékre s hangosabban beszélt a szomszédnéihez.

— Elbágyadt a társaság kissé a korcsolyázástól, — mondta. Azonban a tánczra lesz hangulatunk bizonyosan.

Azonban beszédes tekintetet vetett a kis Klárira. Arra az asztal felbomlott.

Emil minden sietés nélkül Prini Gáborhoz lépett.

— Reménylem, világosabban is tudsz beszélni, szemtől szemben is?

— Akármilyen hangosan. Az a rend, — mondta röviden, egyszerűen és elfordult.

Klári mellettük ment el. Emilhez fordult, a karján ment be a terembe.

A csillár fel volt gyújtva.

Azonban még se lett a tánczból semmi. A kis Klári roszullétről panaszkodott. Az arcszíné is igazolta. Egészen sápadt volt. Bocsánatot kért és visszavonult.

Torda minden udvariassággal unszolta a fiatal-ságot.

— Egy kis fáradság a jégen. Semmi ok sincsen arra, hogy a vidám napot kedvetlenül végeznétek be.

Mindenkihez sürgető, szíves szóval fordult.

Azonban a Torda vén fészke éjjélre mégis üres volt. A fogatok egymás után gördültek ki a nagy, oroszlános kőkapun. Emil Ilona oldala mellett ült a kocsiban.

*

Akkor Torda Dávid csendesen ment be a lakó-szobába.

A gyermek-szoba ajtaja előtt megállott egy percze, gondolkozó arczczal. Aztán benyitott.

A szoba félhomályban szendergett. A cseléd álmosan emelkedett fel.

A fiúcska boldogan aludt. Kövér, kis teste a takaró felett nyújtózkodott.

Izmos, szép gyermek volt. Álla ugyanazon szegletes, mint a Tordáké; arczsontjai kiálló, duzzadt az ajaka s piros, kis kövér keze ökölbe szorítva.

Olyan komoly, nyugalmas és szép volt, a mint egyformán lélekzett. Haja rendetlenül a homlokába hullott.

Torda betakargatta kis csemetéjét gondosan, hosszan megnézte s nesztelenül lépett ki.

A hálózásban teljesen felöltözve állott az ablak előtt Klári, a szürke égbe nézve, mely néhány hópehelyel volt tele.

Mindenütt csend volt. A cselédek nesztelenül surrantak át a folyosókon. Torda bezárta az ajtót a nehéz vaskapocscsal, aztán gyöngéden megillette az asszonykának a vállát s belépett a szomszéd kis dolgozóházba.

Nagy medvebőrös diván kínálkozik. Régi, sok ágú rézgyertyatartókban lobogtak a viaszgyertyák.

— Szentelhet nekem, kedvesem, némi időt? Nem fáradt tán? S nem hallgatna ma reám?

Az asszonyka félig lehúnyt szemekkel nézte meg s alig észrevehetőleg igent intett.

— Félek, nehogy kellemetlenségekkel fárasztam, azonban mégis meg kell beszélünk némelyeket.

— Semmit se mondhat kellemetlenséget, — felelte halkán.

A vén gavallér meghajlott.

— Óvakodom.

Aztán szembe ült minden sietség nélkül a feleségével és így szólt:

— A házasság életünkről kell beszélnünk, Klári. Higgye el, hogy ez igen boldog tárgy. Mély hálával gondolok arra a drága órákra, melyekkel megaranyozta az életem alkonyát. Valósággal többet adott, mint a mennyi megilletett volna. Egy öreg emberhez, örömtelen életéhez kötötte magát, Klári. Önként, derülten adta a kezét. Nem kerestem soha: miért hozta meg ez áldozatot? Úgy vettem, mint az üdítő harmatot. Áldja meg érte az Isten. Ne vegye rossz néven, ha most magamról is szólok.

Elhallgatott s megtörölte a homlokát. Nem találta mindjárt a szavakat.

— Igyekeztem, hogy örömteljes életben adjam vissza, a mit érdemetlenül elfogadtam. Bájosságának ahhoz illő foglalatot kerestem. Társaságot gyűjtöttem s vigszókat igyekeztem teremteni körülötte. Tán igen sokat is fárasztottam vele, de féltem, nehogy megunjon. Önzés volt, sajnálom, ha terhére voltam. Így gondoltam, lássa: utolsó va-

gyok abból a fajtából, melyből származtam. A mi még megmaradt nekem vagyomban, az elég lesz addig nekünk, a míg megjárjuk a nekem kimért mesgyét. Tán könnyelműnek tart. Ne ítéljen meg szigorúan. Igen boldog voltam. A házban a vígság, az elevenség ütött tanyát s boldog voltam, mert láttam, hogy szivesen veszi. Akkor történt, Klári, hogy váratlan boldogság áradt reám. A fiamról beszélek. Az én édes véremről, a kis Dávidról. Nem számítottam reá. Az Isten megtetőzte az álmomat is, ő a kimondhatatlan nagyság. Az én hosszú életemben a legnagyobb öröm volt, elhiheti. A czimert nem kell megfordítani a koporsómon. A Tordák új életre kelnek. Isten tegye boldoggá Klári, ezért a nagy örömért is.

Elhallgatott s mélyen fellélekzett.

— Félek, hogy fárasztom, de nehéz, a mit el kell mondanom. Látja, Klári, az én nagy boldogságom az én halálom is lesz. Roszúl számítottam, könnyelműen számítottam. Ha magunkra vagyunk Klári, és eltűr a maga körében, végig haladok a meddig ki van mérve nekem. Azonban fiam született. Ekkor így tünődtem: Hát mi lesz az én fiamból? Van-e jogom őt szegénynyé tenni? Elvesztegethetem-e azt, a mi nem az enyém, de az övé, a fiamé? Ősei szerezték

becsülettel, becsületünkre bízták, míg csak a nevüket viselik. Elpusztíthatom-e azt a vagyont, ami az övé? Becsület lesz-e ez? Ha felnő és akkorra elharácsoltam előle mindazt: mit fog tartani felőlem? Vagy őrizzem neki és örömtelenné tegyem a maga életét, Klári? Érzi-e Klári, mint kelle gyötrődnöm?

Felemelkedett. A szeme kigyúlt s határozottabb hangon folytatta. A felesége előtt kiemelkedett egész nagyságában:

— És ekkor így határoztam, Klári: Én itt hagyom őt. Magára bízom feleségem. Nevelje fel őt az én nevemben becsülettel. A mennyim van, az elég lesz mind a kettőjüknek: egy özvegy asszonynak és egy gyereknek. Némi önmehtagadás kell érette. De maga, Klári, maga az áldozatkészség és az áldás. A mint boldoggá tett engem és megengedi, hogy becsületesnek maradjak, becsületben neveli őt fel, és az én tiszta nevemet tisztán őrizi meg. Én tudom, Klári és én nyugton bízom magára a fiúkat, a kis Torda Dávidot. Ezt akartam elmondani, Klári.

Az asszonynak a feje lehanyatlott a medvebőrös divánra egy pillanatig, aztán hangosan kaczagott fel.

Felkaczagott hangosan, élesen, bántóan. A teste

egészen tánczolt bele. Az arcza kigyúlt s nyakán láthatóan rezegtek az erek. A kezével belekapaszkodott a medve lombos bundájába. Mind a két szeme könnybe borúlt s verejték ült ki a szép fehér homlokon. Kezeivel görcsösen az ablakra intett kínos kaczagásában.

Az ablakon, a metsző szélnek a szárnyán, éles dara áradt be. Arra egyszerre elhallgatott s kimerülve hanyatlott le.

— Oh ne bántsa, Dávid. Nem én kaczagtam, a betegségem.

Az öreg ember színéből kikelve állott meg előtte. Aztán elhallgattak mind a ketten.

A szél nyargalt kinn a park fái között. A gyertyák lobogtak a réztartókban.

— És itt hagyna, Dávid, engemet magamra? — mondá halálos bágyadtságban. — És itt hagyna ismét egyedül, Dávid? Isten bocsássa meg e gondolatát. Az egyetlen magához méltatlan gondolat egész életében, Dávid. Itt hagyna ismét szegény, gyenge, árva asszonyt, kit irgalomból neveltek fel? Itt hagyna birhatatlan teherrel megterhelve, örökös váddal a szívemben? Én megtiltom, Dávid, én megtiltom.

Aztán izgatottan markolgatta a torkát, mintha a görcs visszatérésétől félné.

— Megtiltom, hogy itt hagyjon. S azt hiszi, hogy én gyenge asszony meg fogom-e őrizni a becsületét. Hát ha nem félt engem, én félttem magamat. Hátha elveszítem a magamét és vele a nevének becsületét. Én megtiltom, hogy ily birhatatlan súlyt helyezzen az én lelkemre. Torda Dávid nem üldözne a sirjából is, ha elfecsérelném a becsületét. Megtiltom. *De vigyen el magával.*

Aztán feltámolygott és odaborult az urának széles vállára. Belekapaszkodott a nyakába és öreg urának arczához szoritotta a maga kifejéredett gyermekarczát és hízolgően súgta:

— Elvisz-e magával? Nem hagy-e engem magamra? A szegény kis leányát? A kit szegénységből, árvaságból váltott meg. Elvisz-e magával Torda Dávid.

*

S másnap reggel rettenetes hírrel, fekete szegélyes levéllel, Pókainéhoz, a katonás, jó öreg nénihez vágatott a szolga a havas úton.

A FAL.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ha kegyed nem szeret pörösködésről olvasni, kérem, fordítson egyet, mert itt mind az Adorján László házának a fala miatt való háborúságról lesz szó. E falat László állítólag nem a maga tulajdon telkére rakatta, hanem a méltóságos Buzogány Mózes kertjébe. Kegyed ezt csekély dolognak itéli, kivált hogy a háznak csak egyik faláról van szó, egy félméterről, vagy valamicskével többről. A világ pedig elég nagy arra, hogy egy félméter ide vagy oda, ne legyen érdemes a szóra.

Azonban ismerni kell a méltóságos urat s akkor mindjárt gyaníthatja kegyed, hogy itt baj lesz. Mózes úr kevés beszédű, rossz kedvű ember s nem szereti az ágáló parasztot s a jogában piszkálókat. Nem enged egy félméternyit, de egy hajszálnyit sem.

A fal alig volt megkezdve, már rászólt röviden Lászlóra Mózes úr.

— Csak az egyenesség miatt rakom oda, felelt rá s építette nyugton.

A méltsás úr parasztbirója hallván a szóváltást, így tódította: «Láttam én László varjut karón; lehordod te még azt a falat.»

A fal dolgának híre ment a faluban. A ház nem valami zsuppos fészeknek indúlt, hanem zszindelyesnek. László a régi rektor tagbaszakadt fia volt. Írástudó legény, de az ekeszarva mellett maradt. Nem szerették valami felettébb, mert különbnek tartotta magát a benszülötteknél, de hogy a méltsás úr kedve ellen mert tenni, ez némi érdeklődést keltett. Szép nyári alkonyatkor munka után felgyültek a parasztok a László telkére. A mint a fal nőtt, így szóltak: «Majd ad neked érte Kese» (így hívják a parasztbirót). «Mit, Kese? — mondták mások — a méltsás úr veret meg a béresekkel.»

Egy este Mózes úr is hallotta az évődést. A faiskola épen a László faláig nyúlt s a méltsás úr valami férget vadászott a földre térdepelve. László jól látta a méltsás urat, de paraszt dőlyfből olyan hangosan felelt egy kérdésre, hogy meghallotta a szavát. Ilyesfélét mondott, hogy: «Azt az arkan-gyalt szeretné látni, a ki a falába piszkáljon, a míg vasvilla van a pajtában.»

A méltsás úr úgy tett, mintha mit se hallott volna: felemelkedett s tovább ment. A parasztok

ezt melégedéssel látták. «Jól odamondott», így szóltak és Lászlót nagyobbra értékelték.

Mikor a koszorú-gerendát feltették, nagy pálinkázás folyt a László udvarán. Ekkor jóformán így állt a dolog: Egy oldalon volt a méltsás úr a parasztbiróval; a másik oldalon a László megprecskelt szürke fala s az egész falu.

A pálinkát persze László fizette. Ebbe a házba minden pénzét bele is ölte szépen. Ő egy kis putrival is megelegetett volna tán, de minthogy annyi okoskodás támadt a fala miatt, mindent szebben, erősebben csinált meg. Kéményt is épített, pléhkakast ültetett a hegyére és narancshajas pálinkát hozatott. Egy nagy kőasztal körül tolongtak a székelyek. Még az oláhok is leszálltak a dombról az ingyenre, bárha a méltsás úrtól felettébb féltek. De ez az egész história, mintha csak a méltsás úr ellen történne. Sőt még asszonyok is szállongtak be a szép nyári délután.

A szó természetesen csak a falról folyt. Még a jegyző leánya is áttekintett a sövényen: a kis Bede Juli. Az ő telkük épen a Lászlóé mellett áll, s hátával a méltsás úr telkére feküdt. A jegyző igen tartott a felsőségtől s előbb leharapta volna a nyelvét, semhogy egy illetlen ígét ejtsen ki, azonban ha már mindenki lakomázik; hát egy-

szer élünk! Egy tüzös oláh így szólt: «Tanu kell kendnek, László, hogy az a fal nem idegen telken épült? Itt vagyok én.» A társa így szólt: «Ha esküdni kell, engemet se felejtse el.»

— Hát mire is ne esküdne meg kend? így szólt ingerkedve a jegyző leánya, a kis Bede Juli.

— De meg én, akármire, — felelte büszkén — a mi nekem tetszik, drágám, ha már az ember adót fizet. Mi?

A leány hanyagon a sövényre dőlve így enyelgett:

— Nagy tolvaj kend, Nikoláj.

E véleményre sokan kezdtek érdeklődni. Nem a méltóság urat védelmezi Bede Juli? Az urakkal tart-e? Persze! Nem láttál-e már topánkát a lábán? Nincs-e valami köze a méltóság úrral?

— És hát hamisan esküdnék? kérdezte egy ivó paraszt hangosan.

— Tőlem kérdezi kend?

A faiskola gyepűje mellől a méltóság úr felnézett.

— Ellenem tanuskodnál? kérdezte László.

— Én az igazság mellett, — felelte Juli, mint-hogy mindenki ránézett.

Érdekes kis hajadonfejű leány ez a kis Juli. Len a haja, olyan eleven kék a szeme, hogy

feketének illik be, s az ajaka, mint a cseppentett vér.

A koszorú-ünnepet ez a rövid szóváltás kissé megzavarta. Juli el is ment a kerítéstől. A parasztok a visszavonulás miatt annál lelkesebben ittak s merészebben beszéltek a méltsás úrról. Mintha rajta vettek volna diadalt.

A méltsás úr alkonyatkor a jegyző gyepüje mellett elsétált néhányszor a kertbe. Ha találta volna a leányt, szólott volna hozzá. De a sok «volna» miatt hazament. Nem a fal felől, de magáért a kis Juliért. Van neki köze az egész falhoz? De e sok üvöltés mégis felkeltette az érdeklődését a László paraszt, fala iránt. Az estét Mózes úr igen előkelő társaságban töltötte: Bethlen, Apaffi, Rákóczi urakkal. A leveles-ládából felkeltek a néven nevezett fejedelmek, kedves hívükkel hogy társalogjanak. Azonban ez este így szóltak a fejedelmek: «Mit nézed kezünk vonásait, hívünk, hiszen nem látsz te minket.»

Nem. Több ízben, mintha kék nefelejtsből róttá volna ki a betüket valami pajkos tündér; a piros pecsétek egy leányajak színére emlékeztetnek s a pergamentek arany-sárga gyenge leányhajra.

A mi annál bolondabb dolog volt, mert a méltsás úrnak semmi köze sincsen valami asszony-

személylyel. Az egyetemen hajdan nagy gavallér volt. De az rég volt. Mikor hazatért, egy nevezetes primor-familia aszott leányzóját akarták a nyakába varrni. Meg is állapotdtek a hozományban mindenfelől, azonban Mózes csak azért se akart tudni az egész dologról. S ennyibe maradtak. Mózes a fejedelmekkel maradt s nem panasztolt a társaság miatt.

A míg az Adorján házát zszindelyezték, több ízben akadt dolga a faiskolában. A nyári csonkítás ideje volt az ojtványokon. Egész napon át sétált a sorokban s egy-egy hajtást csipegetett le csendesen. Egyszer ily kiáltást hallott:

— Hát átpartoltál tőlem, Juli? Ezt Adorján mondta csúfsággal. — Hát én neked szegény legény vagyok, az igaz, a méltsás úrnak az istállójában két vén gebe áll. Azok tetszenek neked.

A leány tréfásan így felelt:

— És a gazdája is.

— A gazdája is, persze. Az is keshedt ugyan.

— Azt szeretem én, — felelte félvállról.

— Mit szeretsz rajta? A gyér bajuszát? A szúk vállát? A pipaszár lábát? Tán a zsebét? Az is jó sovány, rózsám.

Mind ez a beszéd a gyepűn át folyt, hangosan, kesernyésen. Pedig aranyos szép idő volt. Az ácsok

verték a zsindelet, s hogy hallják egymás hangját, harsányabban beszéltek. A leány boszankodva elhallgatott. A legény haragos volt és odakiáltotta:

— Hát így beszélsz velem, Juli? Ilyen a te szereteted? Meguntál már engem?

Azután felgyúlva, durván fenyegetődzve ezt mondta:

— Nagy szerencsétlenség lesz abból, rózsám.

Mialatt pedig László puffogott ok nélkül, ez a kis Éva-ivadék azt vélte látni, mintha az urasági kert faiskola sorai között valaki mozogna. Ezért csupa truccból ott hagyta a László gyepűjét és végig ment az urasági kerítés mellett, át-át nézdelődve. Mégis úgy tett, mintha meg volna lepve a mint ezt a kérdést hallja:

— Bántják magát, leányom?

Maga a méltsás úr volt.

— Engem? kérdezte, félig lehunyt szemmel nézve a kérdezőre.

— Sajnálom, ha miattam történik.

Ezt igen előkelő hűvösséggel akarta elmondani, de inkább kedveskedő volt. A leányka csakugyan csinos és nem vadócz. A gyepü csak a mellükig ért. A mint a méltsás úr átkönyökölt rajta, a lehelletével elérte a leány arcját. Ekkor így beszélt, szokatlan nyájassággal:

— Kedvesség az, hogy ilyen csinos szövetséges társam van.

A leányka zavartan, de kaczerkodó vállvonásban felelte: «Miért ne?» azonban elpirult egészen. A méltsás úr ezt észrevette s néhány szót pazarolt a kis leányra arról, hogy «az ibolya a bokrok alján virul legüdébben», hogy a kis Juli észrevétlenül nőtt meg ilyen «nagyra, kedvesnek, csinosnak.» A kis leány felét se hallotta, részint az ácsok kalapálása miatt. Egy kissé tetszett a hiuságának a méltsás úr enygelése, de egy kissé szorongott is. A nap vidáman aranyozta be a kertet s vadmenták illatoztak a lába alól.

László égő szemmel ügyelte a leányt. Azon vívódott, hogy valami parasztsággal elűzze onnan a csapodár fruskát. Azonban rekedten csak a leány nevét kiáltotta.

A leány felfortyant a hívó szóra.

— Rendelkezik magának? — kérdezte a méltsás úr.

Juli könnyen mondta: «a bolond.»

— Alkalmatlan a ficzkó itt a kertem tövében, így szólt tompán, gögösen.

A leány köszönve se, ott hagyta a gypút s a veteményes ágyak között végig sietett, hogy a házukba térjen. A méltsás úr is a széles gypes

úton át boszankodva került a László fala mellé. A gyep tele volt az ácsok forgácsaival. Bizonyos, hogy a fal a Buzogány kertjébe van építve. A szeglete egészen elcsúfítja a kert egyenességét. És a merész paraszt arcátlansággal tetőzi a merészségét. A méltóság felrúgott néhány kavicsot az úton, hogy messzire repültek s izgatottságában felgyúlt egészen dohányszínű arcza. Sohase látta ennyire a fal ágáló görbeségét.

Még messziről is ezt hallotta:

— Jó hosszúra ereszszék ki ácsok az eszterhelyt a fedelen, hogy a csepegés ne mossa a falat.

A méltóság úr morgott:

— Nem fogja mosni sokáig.

S így történt, hogy másnap jó reggel városi kőművesek jöttek, a béresekkal, a parasztbiróval, s csákányt vertek az Adorján házának szép falába. A faluban épen ebben az időben indultak ki a parasztok a mezei munkára, s nem egy állott meg a döngetésre. Azonban jó kitérni az urak haragja elől s úgy tettek, mintha egészen természetesnek találták volna a falbontást — és tovább mentek. Majd megbeszélnek künn a borozdán. Benn a faluban tegyen mindenki úgy, a hogy tud.

Az egész munka nem volt valami nagy dolog.

Csak a vakolás volt mézből, a bele azonban csak agyag, vessző közé verve. A béresek fejszé-vel szakgatták a fonást. László úgy üvöltött, mint egy lánczra vert farkas. Az emlegetett vasvilla is előkerült a pajtából. Vérbe borult szemmel nézte a rombolást. Azonban csak az ordításnál maradt. Magára volt egy egész bandával szemben. Kibe verje a vasvillát? Az ácsok nyugton leszálltak a fedélről s így szóltak:

— Arra való a törvény, László.

Arra? Azonban előbb vérre vágyott. A méltás úr sehol sem volt található.

Az ő fala? Az ő drága fala. A melybe minden keresete, öröme, reménysége bele volt rakva. Hiszen úgy volt, hogy a védelme alatt boldog fészket ver. A kis Juli elhozza varratos párnáit, szőttesekkel tele sifonérjait s a szegletben marad annyi hely, hogy bölcsőt állítson oda. A haját tépte s vad szavak szakadtak ki a száján:

— Rablók, rablók!

*

Azt már mondtam, hogy Adorján László a néhai rektor fia volt. Írástudó ember létére mindenekelőtt megírt egy terjedelmes instancziát, annakutána eladta az utolsó tinóját s végül elment az igazságáért a városba.

Valami dühös keserőséggel keresett meg egy prókátort. A prókátor a lelkesedésnek híjával volt, pedig híres volt a perzselő eszéről. Azonban ott váratta Lászlót egy jó fél napig.

Aztán előbb a tinó áráról beszélt, majd valami kevés írással indult a törvényszékre. Ott is alig állottak szóba Lászlóval. Ott komissziót ítéltek rá. Mire való mindez? A fala romban áll pedig. Akkor a tinó árának a másik feléről beszéltek. Azt ott előre le kell tenni, mielőtt kiszállana a törvény mérni, látni, itélni. A prókátor tanukat nevezett meg.

— Nehogy elüssön gyorsan a méltóság urad — így szólt, — egy pár halott szomszéd falusit mondsz be tanuul, a kit nem lehet kihallgatni. A míg az megkerül, megy a per, mint a karikacsapás.

Hát hadd menjen a dolog, mint a karikacsapás! Azonban mire hazaért László, a tinó árából se volt semmi; a perből se, elhihetik. S a falból sincs meg semmi, igazán!

Sőt még annál a semminél, a mije volt, annál is kevesebbje maradt. Még a dühéből is elvesztett valamit. Egy kis üres pajtába vonult meg. A szomszédból Juli a gyepü felé járt nem egyszer. Virágos karton ruhája, rózsás orczája bevilágosított a László udvarára. Elfordult. Vajjon

nem épen ő unszolta reá a méltsás urat, hogy a falat lerontsa. És miért? Bizonyosan eladta magát . . .

A falusiak csak igen óvatosan barátkoztak Lászlóval. Sohase tudja az ember, hol éri a kár. A lerontott fal imponált a falunak. Ha nem is jár négy lóval a méltsás úr, mint hajdan az apja, de az efféle úrnak hosszú a keze. Még a László nevéről se szerettek hangosan beszélni.

A komisszió csak őszre szállt ki. Az utak fel voltak ázva. Ökrökkel vontatták be a tekintetes comissiot a határból a méltsás állatjaival. Ott is pihentek meg a kastélyban. Még a prókátor is. Egy kicsit méregettek jobbra-balra, beczitálták a falusiakat tanuknak. Az oláhok így súgtak a parasztbiróhoz Keséhez:

— Mondd meg uram, mit akarsz hogy valljunk, hogy tudja az ember, mi a szándékod?

Néhány tanu nem jelenhetett meg (a halottak), a prókátor másokat nevezett meg. «Kiegészítést kért.» Kiegészítést? Hát a fal? A falról ki beszélne? Itt kiegészítéséről kell beszélni előbb, azt el is rendelték. A méltsás észre se vette Lászlót. A bírósággal jött kis irnok meglátta Julit, a mint érdeklődve nézte a László fala mellett sürgölődő urakat. Néhány szót váltott vele. Azonban maga

a méltsás úr is köszöntötte (a szempillájával csak persze) a leányt. Sőt később hozzá ment s enyelgett vele. A leány röviden, de mosolyogva felelt neki. László a fala mellett állott s mégis észrevette e mosolyt. «Értik egymást», gondolta keserűen.

A tél azonban fenyegetőzött. A szobákban a padimentum mind felgömbült, mert az eső belevert a házba. A prókátor ezt írta Lászlónak: «A Krisztust se őrizték ingyen, egy rossz pert annál kevésbé». Azonban mit adjon László a peréért? Az első hó pedig hamarabb lehullt, mint várni lehetett volna, s nagy hideget hozott.

Pompás vadászidő volt. A méltsás úr puskával a vállán még reggel indult ki a mezőre. Zöldhajtókás daróczkabátban, csizmában ment fel a vágásba a jegyző háza mellett.

— Szabad-e szerencsét kívánni a vadásznak? kérdezte Juli a mart tetejéről.

Ezt senki se merte volna megtenni a méltsás úrral. Azonban e merész kis leánynak felelt. A leányka mintha általában kerülte volna a méltsás urat. Ha néha megszólítással tüntette ki a leányt, alig felelt s rendszerint sürgős dolga volt. Egyszer valami gyümölcsöt küldött egy kosárral, szíves üzenettel. A leány visszalökte az ajándékot.

A vén jegyző ijedten kapta el a kosarat a hozótól.

— Megsérted a mélsás urat, — mondta rémulten.

A leány vállat vont és nyelvelt az atyjával. A gyümölcs ott maradt, de a leány sohase köszönte meg, bárha találkozott azután is néhányszor a mélsással.

— Hátha szerencsédet utasítod vissza?

— Még ha azt is eldobnám, — így felelt nyakasan az apjának. Mégis így megszólítva e reggel a mélsás urat, az így felelt:

— Azt akarja, hogy mit se lőjjek? A ki így köszönti a vadászt, az akár hozzá se kezdjen.

— Hát akkor miért megy ki?

— Akarja, hogy maga mellett maradjak?

A László üres kis pajtájának ablakából két-két égő szem világlott ki. Annál kedvesebben s hangosabban folytatta:

— Miért ne? Ha nem unja meg magát melletttem.

A mélsás úr mindjárt felindult a meredek parton.

— Hogy unhatná meg magát az ember egy ilyen szép, meleg leány mellett? mondta szakgattottan, a mint nehezen mászott.

— Meleg? ebben a hidegben, — mondta kaczer tekintettel. Hasonlított egy szürke kis madárra, a mint egy faágon himbál két énekes között, a mint fészekrakásra éneklésükkel csábítgatják kétfelől.

— De a kemenczénk mellett csak nem akar megmelegedni?

— Miért ne? Ha maga is mellette lesz, szép leány!

A falu egészen néptelen volt. A méltsás úr mőhőn lépett be a kis kapun s a jegyző alacsony házának ajtaján. Tán meg is látják valahonnan, de ilyen vak állapotban lövik a vadászok a tarka tollú madarat.

A leány kezét nyújtott. De honnan veszi e kis leány e finom, keskeny, rózsaszinű kezét? A jegyző azonban a szobában volt. Ezért nem vonta mindjárt mellére ezt a kis leányt. A jegyző azonban alázatosan, alig nézve a méltsás úrra, kitakarodott a pitvarba. A leány helyet mutatott uras, visszautasíthatatlan mozdulattal.

— Milyen rég akartam valamit kérdezni? Milyen jó, hogy megengedi. Meghallgat úgy-e?

Mosolygás kérdezte, mosolygás felelt.

— Ezt: hogy miért tesz földőnfutóvá egy szegény fiút én miattam? Vagy bántottam-e valaha?

A méltóság úr kérdve nézett a leányra.

— Mindenki azt mondja, hogy az Adorján László házat lerontani én készítettem. Én? Hát mi közöm nekem hozzá?

Ez egészen váratlan helyzet volt. A füstös gerendás szűk szobába ha betette a lábát a méltóság úr, egészen egyebet várt hallani. Vontatva fogadta a kérdést s a szőke leányra nézett.

— Újjal mutatnak reám s azt kérdezik: mit szolgáltat a méltóság úrnak, hogy így üldözi a te ellenségedet?

— Hát ellensége Adorjánának?

— Hát mondtam én azt? De ki szeretné az ő durvaságát? S mondja, én beszéltem-e rá, hogy tönkre tegye őt?

— Én mondjam? szép leány.

— Miért hív így? kérdezte merészen.

— Mert maga szép, igazán szép kis leány. Nem is tudom, hol nőtt meg az árnyékban ilyen bájosnak?

Felkelt s megfogta a kezét mohón. A leány abban a pillanatban az asztal tulsó oldalán termett, s hamisan reá mosolygott.

— Nem. Előbb az én kedvemre tegyen.

— És aztán?

— Aztán? és félig lehunyt szemmel nézett reá.

— Előbb minden pletykának vesse végét. Előbb mentse meg Lászlót. Már ki se merek menni az emberek elé. Így szólnak: «Te pusztítod el a faluból a szegény fiút.» Én már azt kigondoltam jól. Megteszi? Látja, itt az apám. Ő bejön mindjárt, ha hívom. Ő megcsinálja az írást mindjárt. Hogy ő tőle (Lászlótól, tudja) mit se kíván. Hogy a falát nem bántja? Hogy a mi kárt tett neki, azt visszapótolja. Jó? Ennyi az egész! Aláírja?

— Aztán?

— Akar valamit? Mit adjon egy szegény leány egy ilyen nagy úrnak? De egy leánynak a jó hírét megmenti. Akarja? Pedig én sohase bántottam úgy-e? Vagy nem szenvedhet engem? Mondja, nem adja a kezét? Nem tenné meg?

Magától átment az asztal másik feléig; önkénynt nyújtotta a kezét, mintha vásárt akarna csapni az egyezsége. A méltóság úr gyors mozdulattal fogta meg. A szeme egészen ki volt gyúlva. A leány élesen kiáltott ki az apja után.

A kis ember fel se mert nézni a méltóság úrra, s reszketve írta meg, a mit az ő alázatos pennájába diktált.

Mikor alá is írta az írást, így szólt:

— Aztán?

A leány nevetve nézett reá.

— A nyulak mind elfutnak a mezőn. Estefelé jön meg? kérdezte sűgva. Nem mutatja meg, a mit löni fog?

— Nem szeretné megnézni az én új nagy kandallómat? Bécsi gyártmány, szép leány! Hátha itt meglátnának, a mint megmutatnám a nyulakat?

A leány kitekintett az ablakon. Gyorsan szólt:

— Menjen. A szomszédból ránk lesnek. Nem akarom, hogy itt találják.

Aztán gyorsan betette utána az ajtót.

Szinte egymás mellett mentek el az udvaron a méltsás úr és Adorján.

A leány óvatosan pillantott ki az ajtón. Senki. László durván ragadta meg a kilincset és bevágta az ajtót.

— A szemembe mersz nézni, te szégyen?

— Hívtalak ide? — kérdezte ingerkedve.

— Fogadsz-e most?

— Mim vagy, hogy vallatsz?

— A fényes naptól nem félsz, hogy kisüti a szemedet?

— Meg se is láttál a nyártól fogva. Ki hívott most, hogy ide jöttél? A te házad ez?

— Bár a te házad a föld alatt lenne.

— El is tennél, ha tőled függene

Az incselkedés elmúlt az arczáról. Kissé felpirult az arcza, hangja élesebb lett. Az öreg ember meglökte jóakaróan a dühös legényt. László hozzáfordult s elkeseredve mondta:

— S látja kend, a mi itt történik? Inkább fektette volna le a temetőbe, semhogy erre nevelje fel. Az ellenségemmel szegődött, hogy megrontson. Eladta a testét, a lelkét. Kend nem vak s hozzám szól mégis kend?

Juli felcsattanva az apjához fordult.

— Ezt a futóbolondot hallgatja meg apám, hogy piszkol? Engem, a ki, ha sírok, csak érette; ki, ha örvendek, csak érette; ki, ha aggódom, csak miatta, a ki őtet mentem, őtet óvom. S engedi, hogy itt szégyenítsen engem, mint az utolsót. Hát mid vagyok én neked, László? Anyád? Testvéred? Szeretőd? Feleséged? Miben károsítottalak meg? A becsületedben? A vagyonodban? Hát mid van? A becsületed az enyém. Hát neked mid van? A féloldalú putrid? Az üres istálló? Ki szabadít fel, hogy így beszélj velem? Ott az ajtó, a hol beléptél. Akkor jöjj vissza, a mikor hívlak.

Az öreg ember a kigyúlt arczú legény elé állott. Nem rohan rá ez a vad ember? Nem rohant Sőt két hanggal alább mondta:

— Így beszélsz velem? Így szólsz hozzám, Juli?

A leány felpattant és élesen vágott közbe:

— Megtiltom, hogy hozzám fordulj. Nem hallgatlak, ha térden csúsznál s úgy kérnél engedelmet tőlem. Nem akarlak látni, nem akarok tudni rólad. Érted?

Azután minden átmenet nélkül a legnagyobb felindulásból egyszerre síróba fakadt s úgy zokogott, hogy egész kis teste megrázkódott beléje.

Az öreg ember nagy csendben felvette az aláírt írást s oda vitte Lászlóhoz. A papír suhogása hallatszott a nagy némaságban.

— Látod, — mutatta és a leányra mutatva így folytatta: Érted így fárad, látod?

A leány felszökött és kikapta az írást.

— Nem akarom, hogy megmutassa neki, mi köze azzal, a mit én teszek? Majd ő fogja megmenteni magát; hát várja csak! Ő bátor ember és majd kivágja magát. A hideg télen ő a pajtában fog lakni. Ott fagy meg egy kicsit, az is kell neki . . . egy ilyen . . . egy ilyen embernek.

Az öreg ember szemrehányólag nézett Lászlóra.

— Abban az írásban az van, hogy kárpótolják a te károdat, felépítik a te házadat.

— Nem akarom, nem akarom, mondta Juli a könnyein át enyhébben.

A legény így szólt kételkedően, tompán:

— Mit adott érte? . . .

A leány felszökött és a legény elé állott szorosán. Aztán a következő pillanatban kis kezével gyors, csattanós ütést mért a legény arczára feleletül.

A legény felemelte mind a két erős karját s aztán, mint a lecsapó sas a prédáját, úgy ragadta meg a leány derekát. Felemelte, mint egy pelyhet, magához szorította erősen, szilajon s felüvöltött. Aztán lecsúsztatta csendesen s végig csókolta kigyúlt homlokát, szemét, arczát.

Az öreg ember csendesen megcsóválta a fejét s komolyan mondta:

— Óh bolondok, a bolondok. Megtaláltátok egymást?

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ÓRA.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Roszkedvű, szürke idő volt, hogy Kiss Dénes, a fiatal profeszor úr megérkezett Madarasra. Nem esett még, de majd csak hogy el nem pityeredett az ég a letarolt föld felett. Nagyon szép verset lehetett volna írni róla. «Elmulandóság», «enyészet lehe» és több efféle szép szók mászkáltak át az agyán.

A falu néptelen volt; őszi vetésen sürgölődött a mezőn minden lélek. A városi bérkocsi, a szép, fényes szegekkel kivert kufferekkel minden hatás nélkül dőcögött végig a doroncsos uton. A kuvaszok kedvetlenül vicsorogtak reá, de nem érdemesítették az ugatásra.

Dénes tulajdonképpen mi háborodást se várt a megérkezésére. Ő azonban egy feltűnést keltett verses könyvet bocsájtott közre. Titokban minden élő emberben egy hódolót várt. Szépen is akart megjelenni. A kocsi párnáján csinosan megszegte magát s szőke bajuszkáját simogatta. A némaság kedvetlenül érintette. Madaras az ilyen embert észre vehetné.

A kocsi a tisztartó lakása előtt állott meg. Dénes szívesen leugrott volna előtte. Azonban a sietséget közönségesnek ítélte. Azért várt, míg a kocsis kinyitotta a kaput s végighajtott a gyepes udvaron. A bácsi s a néni kiálltak a tornácra s a kis Rózsika, kezkenővel a fején.

— Szervusz, domine! — ily komázódva köszöntötte Dancs Miklós bácsi. Régebben megjárta az ilyen bizalmaskodás. Dénes a nagyfalusi körjegyző fia s az öregek jó barátságban éltek. De ma Dénes nagyvárosi professzor s egy verses könyv-írója, a ki nem sziveli a kicsinylést. A néni Jézust emlegette, megölelte és tegezte. — «Szépen kivirágoztál», így szólt kedveskedve. Rózsika egy ígét se szólt, de kipirult egészen a hajáig s alig kikukkanva, beszaladt mindjárt. Ah! Ez-e az a rózsa, a kiről a kötet énekel? a sápadt, magát emésztő ideál?

Minden igen kisszerű volt. Az udvar ágakkal volt befedve, a gyepből kibuvó csiperkegomba védelmére; szalmával, a hordás szemetével a szekérút, csűröskert letört kapuja mellett magzó burjánokkal tele a hely.

Minden másképen volt, a hogy a Dénes emlékezetében élt, és ha az udvar ordító oroszlánokkal lett volna tele, azon nem botránkozott

volna meg, de a szemetet kereső tyúkokat kicsinyesnek találta. És az ebédlő! Kissé dohos, szőrülésű székek, festett fadivánok kétségbeejtő rendben. A diván felett (édes Isten!) a «Görgei álma» képe, vonagló, rossz formájú emberekkel megnépesítve.

— Sokat emlegettünk, fiam (így szólt a néni, italféléket hordva az asztalra), vártunk erre az időtre. Abból a keserűből igyál, azt Rózsika szűrte. —

Apád a minap nézett errefelé s jelezte a jöveteledet. A pogácsát is Rózsika sütötte. Megeheti maga a király is. Szép holmiid vannak, fiam! s szinte félek, hogy lenézed a mi egyszerűségünket. Vagy talán azt a libaczombot kóstolod meg? Rózsika növelése. Arany az óralánczod? Az Isten úrimóddal áldott meg. De hát kóstolj meg valamit, fiam! Senkit a kerek világon nem kínálunk meg szívesebben.

Dénes lassan vont le a keztyűjét és kabátjáról porszemeket veregetett le. A bácsi nagy füstököt eregetett a pipájából s minden oldalról jókedvűen nézegette a vékony legényt.

Az udvarról harsány szó hallszott be.

— Bátyám!

— No!

— Jól jár-e az órája?

— Hát a tied?

— Nem bizom benne. Az árnyékok erősen megkurtultak s az óráam csak 11-et mutat. A délebedet kellene kiindítani a «hullára». Több lesz 11-nél.

— Kerülj fel, fiú!

A kiabáló a fiatal tisztartó volt: Kese Károly. Az öreg mosolyogva felelgetett. Bizonyosan csak látni akarta a vendég úrfit s azért tudakozódott az óra után. Máskor nagyra volt az órájával s csalhatatlannak tartotta.

Dénes nagyon hűvösen fogadta a piros legényt. Megbiccentette a fejét s tovább ment. Az öreget kissé megszúrta ez az uraskodás s ezért egyenesen Déneshez fordult:

— Szép aranyóra ketyeghet a lánczod végén, öcsém. Hányat mutat nálad? Nálunk falusi embereknel ez igen vitatható kérdés.

— Az óra? — kérdezte vontatva Dénes az évődő szóra s lassan húzta ki az arany szerzőszámot. — Az óra? A zóna idő szerint 11-et mondanék, a földrajzi idő azonban e perczen tulajdonképen Greenwichől számítva 9 óra 22 percz volna.

A fiatal tiszt kérdve nézett az úrfira. Az öreg ingerkedve mondta:

— Kettőt ismerek már: egyet a zóna szerint valót, egyet a földrajzit. Te mennyire becsülöd az időt? Károly öcsém a dolgosoknak akar kiküldeni ételt.

Dénes egy csipetnyi izgatottsággal felelt:

— A tisztelt dolgosoknak az étvágya igen megbízhatatlan bázis az óra meghatározására; s felvilágosítással nem szolgálhatok arra nézve: küldeni kell-e az ételt most? vagy sem?

A fiatal tiszt úgy fogadta a magyarázatot, mintha személyes sértés volna, ki is pirult s valami élebbet akart mondani, azonban akkor lépett be a kis Rózsika. Rajta pihentette meg a szemét s abbahagyta az órát. Természetes is. Mert a kis Rózsika igen bájos kis leány volt.

Gondolt-e kegyed valamely virágra egy kis leány láttára? Ez a Rózsika a levendulára hasonlított. Igen egyszerű, igénytelen, bájos, sugár, kékszemű, szőke s úgy tetszett az embernek, mintha édes, finom illata volna, mint a levendulának.

Mosolyogva nyújtott kezét Dénesnek, ki legényesen megrázta, mint a hogy nagy városban divatos. Pajtáskodva mondta félhangon:

— Magára vártam. Mintha azt mondta volna: «a többiek nekem sifli». A leány virágos kartonban igen üde volt. Simára fésült hajában egy ké-

sői rózsabimbó. Látszott, hogy Dénesért tűzte fel. A fiatal tiszt a virágot ellenségesen, merőn nézte. Az öreg úr, e félhangon ejtett szóra hunyorogva, évődve szólt az úrfihoz:

— Pénzen vetted az órádat s még se ad feleletet egy egyszerű kérdésre.

Látszott, hogy ugratni akarta. Dénes merészen karon fogta Rózsikát s kicsinylő leereszkedéssel felelt, miközben kiindult a tornácra:

— Az óra meghatározása igen komplikált dolog. Erdély 5 és fél fokkal van nyugatra Budapesttől, ott 22 perczzel van később a dél. A zavarok kiegyenlítésére Baross hozta szokásba a bécsi időt, mit mi zónaidőnek nevezünk azért. . .

— De, kedves fiam — szólt közbe a néni — meg se kóstoltál semmit. Te kínáld, Rózsika, hátha szivesebben fogadja tőled. Károly is elfogad egy pohárkát.

Dénes szó nélkül nemet intett. A tornác végén sűrű, égőpiros lombot képezett a vadszőlő. Oda vitte.

— Gondolt reám?

— Nem felejtett el?

— Bizonyítékát adtam annak, hogy magát látam, lélekzettem örökké.

— Bizonyos, mert ime meglátogat.

— Mert magáról énekeltem.

Senki se szólt még bár egy szót se a verséről. Kibuggyant belőle a könyvének emlegetése.

Károly leszaladt a lépcsőn. A bácsi gazdasági dolgokban hagyakozott neki. Dénest boszantotta a félbeszakítás s a kertbe vitte Rózsikát. Várta, hogy a verseiről fog beszélni. Mert nem sietett a költeményekről szólani, kedvetlenül állott meg egy nagy zsályabokor előtt, tépegetve a szürke leveleket.

— Örömmel látom, hogy ebben a környezetben üdeségét megőrizte.

Hidegen beszélt e csinos fiú. Bajuszkája határozottan jól festett, dereka könnyű hajlása a sugár nádra emlékeztetett. A «környezet» az apjáról szólt s az édes anyjáról. Kellemetlenül érintette Rózsikát ez a két szó. Ezért nem tudott kedvességeket mondani s nem szólt a versekről.

Kár e kis leányért, gondolta sajnálattal Dénes. Mindketten elhallgattak. A mint a kopaszodó ribizli-bokrokkal szegélyezett burjános uton jártak, döcögve indult meg a beszélgetés, kurta feleletekkel tettek pontot a kérdésekre. Mind a ketten másképen álmodtak erről a találkozásról. Költőinek, gyöngédnek képzeltek. Dénes így fog sohajtani: «ah», s Rózsika ellágyulva hajtja szőke

fejét a Dénes széles mellére. Ők gyermekkori barátok, kik egymásnak nőttek.

Nem sokára ebédre mentek. A fiatal gazdatiszt az asztal végén ült. Kevés beszédü, egészséges, derült arczu legény, ki az öreg tisztartónak segédkezett. Nem is régen költözött a nagy madarasi birtokra. Az öreg jó szemmel nézte. Magát megújultnak látta benne. A néni ellenszenvvel tekintette. Tán ő foglalja el egyszer az ő helyüket; az árnyas kertet, a nagy házat, ha az öregek majd a temető-kertben nagy örökös házat szereznek. A néni úgy tekintett rá, mintha egy leskelődő tolvajt látna benne. Aztán nehogy Rózsi-kára tekintsen. Azt úri asszonynak nevei a néni.

Zsiros, kövér ebédet tált fel a néni. Ki se fogyott az ajánlgatásból. Maga tálni ment ki minden fogásnál a konyhára. A legkihízottabb darabokat választotta ki a Dénes részére. A tanár úr kényesen választotta ki a megehető száalacs-kákat a tyúkhúsból. Alig volt miről beszélniök. Dénes alig felelgetett a néninek. Ugyan mit is szóljon a tyúk teteme felett tartott dicsbeszédekre? Cæsár felett tartott szónoklathoz hozzá tudna szólni; az valami. De egy madarasi tyúk!... A fiatal tiszt merően nézte Rózsi-kát. Ez a tekintet feszélyezte a fiatal párt. A bácsi malicziával

elegyedett bele, hogy felzaklassa a megalvadni készülő vért.

— Adósom maradtál szép öcsém az óráddal. Mennyi is?

A fiatal tiszt kapta el a szót.

— A dolgosok gyomra a legjobban járó óra faluhelyt. Azt nem a greenwichi observatorium direktora húzza fel.

— Ah! foglalkozik földrajzzal, barátom? Igen szép s mily délkörtől kezdve számítja barátom az idő-meghatározást?

— Én? Én a Madarason elvonuló vonalról, barátom (s ezt a szót erősen megnyomta). Itt kel fel a nap . . .

Hiszen megkisebbitené magát Dénes, ha e kihívó ficzkóval szóba állana. A «barátom» nevezet úgy fúródott be a fülébe, mintha tű hegye hatolt volna be. Rózsika neheztelő tekintettel nézte meg a vakmerőt. Őt nevezte-e a napnak? Mi joggon mond szépet neki?

Van-e joga, hogy szépet mondjon Rózsikának? ez a kérdés nyilalt át a Dénes fején is. Hát miért jött ide? ha ily ficzkót tesz elejébe.

A fiatal tiszt is elkedvetlenedett. A mint kisuhan a száján a bók, mindjárt megbánta. Mit mond a bácsi? Mit Rózsika?

A néni nem tudta tájékozni magát. Marakodnak-e, nyalakodnak-e előtte. Valami névtelen kellemetlen érzés bántotta őt is. És piszkált is az ételekben.

Az ebéd végén alig volt beszélni valójuk. A bácsi koczintott csendesen Károlylyal. Dénes kivonta magát a poharazásból. Halkan beszélgetett a leánynyal. Rózsikát izgatta a suttogás. Hangosan felelt a bizalmasan tett kérdésekre. A bácsi vastagon füstölő pipára gyújtott a végén s Dénes halkan köhécselt, arra mind felkeltek.

Az ég időközben könnyezni kezdett, finom permete szitálta be a harasztot, lombatlan ágakat, elsárgult gyepet. A bácsi kinn maradt a pipájával a gangon, s a tiszt elment a dolgosokhoz.

A néni a csendes szép szobába vitte be az úri vendéget. Maga telepedett a kőrisfa diván közepére élő felkiáltójel képen. A siket csend oly nehéz volt, hogy a súlyát lehetett érezni. Egy lélekzetnyi hang se hallszott.

— Hát télen még? . . . kérdezte egy gondolat folytatásaképen Dénes.

Mintha Rózsika kitalálta volna mivel tűnődik Dénes, felelt rá:

— Mindennek megvan a szép oldala, csak meg kell találni.

Ő máskor ily bátran nem mert volna szólani. Azonban jól esett ellenkezni. Maga se tudta miért boszús. Dénes élénken támadta meg.

— Ez a sir költészete kedves. A zaj, a mozgás, a folytonos súrlódás; az idegek, az érzékek ébrenléte, ez az élet, a boldogság.

— A szálló színes pillangó szebb nekem, mint a fején tánczó clown; a méhek döngését jobban élvezem, mint a filharmonikus koncertet. Jöjjön hozzánk, hogy megtanulja.

— A legszebb mester se teszi igazsággá a tévedést. A szempont hibás, kedves, a miből kiindul.

Aztán a vitában megelevenedve, magasztalta a várost. Sok idegen szót elegyített a beszédébe. Egy finom viaskodás minden illendő hideg fegyverét forgatta meg. Rózsika így gondolkozott: «Azért jött, hogy ezt mondja el?» Dénes, míg beszélt, így töprengett: «Ugyanazon kedves ajakok-e ezek?» Nem voltak megelevedve egymással. Ők állandóan leveleztek, igen gyöngéd hangon. Azonban Rózsika ortografiai hibái is kedvesek voltak előtte. Szemtől-szemben üresebbnek találta. Rózsika igen kihívónak találta Dénest s oktató hangja izgatta. Tán lenézi őket. . .

Az eső valami áttetsző, finom fátyolt szőtt a tájékra. Hamar is alkonyodott. A beszélgetés közt

Rózsika az ablak közé állott. A csipkefüggönybe takarózott s kinézett a kertre. Dénes finom gesztusok kíséretében oktatta a kis falusi leánykát. A körvonalak bizonytalanokká lettek. A mező szürke félgyásza kimondhatatlan bússá tette a képet.

Ekkor a némaságon egy éles jajszó nyilalt át. A néni is felugrott. Rózsika felszakította az ablakot s kinézett a kertre. Semmi mozgás. A kétségbeesett jajszó ismét megújult.

A leányos hátorsága azonban csak akkora volt, hogy Déneshez fordult hevesen:

— Hát jöjjön, jöjjön.

Dénes idegesen kapkodva kereste a kalapját, Azt kinnhagyta valahol.

— De hagyja, hagyja az Istenért.

A néni elől szaladt. Rózsika kínálta a kezét Dénesnek. Az úrfi valamit mormolt a nátháról, de abba hagyta a kalapjának keresését s vele szaladt a leánynyal. A jajgatás nem szűnt meg. Az öreg úr a dolgosokhoz ment a mezőre.

A kert üres volt. A míg körülnéztek, hogy tájékozzák magukat, Dénes zsebkendőjét keresett elé s a fejére kötötte. Rózsika a sütőház háta mellé szaladt. A kiáltás onnan szakadt.

Egy sáros, piszkos, kis gyermek üvöltött, két-

ségbeejtően hadonászva kezeivel, lábcskáival. Egy nagy mocskos ártány állott pár lépéssel előtte. A gyermek rémülten védekezett ellene. Az állat nyakát meggörbülve, vékony habbal a szája szélén, támadóan szegte meg magát.

Rózsika feléje iramodott, kiáltva. Dénes gyöngéd színű nadrágját lehetőleg védve, ugrált utána, hangosan kiáltva:

— Nem vad-e az állat? vajjon? nem vad?

A kis gyermek a védelem láttára egyszerre elnémult, az állat lustán, a kiabáló leányra vetette oldalvást rossz tekintetét, aztán a nagy kert felé oldalgott.

A gyermek keserves sírásba fogott akkor. A leány hozzá ment és megsimogatta a víztől csapos, gyenge, szőke haját. Dénes izgatottságtól rebegő ajakkal, magát megkeményítve rászólt:

— Hát upre kölyök a földről, hord el onnan magadat.

Rózsika így szólt magyarázólag:

— A kertész feleségének, a Flórikának gyermeke a szegény bogárka. Megijedtél nagyon, szegényke?

— Kelj fel kölyök. Hát mi lesz?

— Nem tud felkelni — mondta részvétellel Rózsika.

— Hát mit akar vele? Hol laksz, semmiség?

— Ott túl — szólta a dombhátra mutatva Rózsika.

— Lopni jöttél, oláh testvér? Almát csenni.

— De nem tud felkelni — engesztelte Rózsika. — Remeg minden tagja.

— Bajos lesz itt strázsálni a ficzkót. Mi lesz vele, nyomorúság? Mért nem mersz haza menni most? mert a disznó arra felé ment?

Rózsika ekkor lehajlott. A gyermek lábszára erősen vérzett. Gyorsan leoldotta gyenge patyolat kötényét s rányomta a gyermek sáros, hitvány lábszárára.

— Még ez is.

Ekkor a csűrös kert felől Károly, a tiszt, bukkant fel. Sebes iramban közeledett. Alig látta meg a leányt, így szólta a gyermekhez:

— Mi lelt, szegény?

Aztán egy szó nélkül felemelte a piszkos gyereket.

— Nagyon vérzik. Megengedi, Rózsika, hogy bevigyem az irodába? Majd ha bekötözzük, haza küldöm.

A nyavalyás gyermek erősen megkapaszkodott a tiszt úr új kabátjába. Károly felfogta és erős lépéssel vitte előre.

Rózsika fényes, meleg szemmel nézett a fiatal emberre. Akkor Dénesre tévedt a szeme. Tán a különbséget mérlegelte. S meglátva a fehér keszkenőt a fején, hangosan felkaczagott.

— Bocsánat, Dénes! nagyon komikus az a keszkenő a fején. . .

*

Mikor egy óra múlva a vacsoránál találkoztak, a kis leány Károlyhoz fordult :

— Hány az óra magánál Károly? A magáéhoz igazítom az enyémet, ha akarja. Az jól jár.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A CSOMÓK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy Perlhut nevű német vetődött ide hozzánk. Igyekvő, jóra való ember volt s megvetette a lábát nálunk. Vasasboltot nyitott, melyet szívesen kerestek fel, mert becsületesen bánt a vevőkkel. A bicsokjai híresek voltak s a falusiak nem is tartották igazi kapának azt, a melyik nem Perlhuttól való volt. Perlhut jól megszédte magát idővel s jólétben élt.

Ő nem volt valami nyájas ember. A külseje egészen darabos volt. A teste otromba nagy; vállai egy teherhordónak valók voltak, karjai pedig verekedésre termettek. Azonban tán egy legyet se tudott volna leütni. Az orczája kedvetlen veres volt s azt is világos szőke szőr nőtte be. A szót vontatva adta, mintha kölcsön adta volna. Fehérnépre szelid szókat nem vesztegetett. Neki se adtak. Így békében élt.

Agglegénynek maradt. Semmi familiája nem volt. Magára szakadt ide s nem szerzett magának. Társaságokat nem keresett. Ő mindennemű

melegebb barátságtól idegen volt. Ő vett, adott; porciót pontosan fizetett; nem volt adósa, nem tartozott senkinek — s ennyi.

A néemetségből annyit tartott meg, hogy szombat esténként elballagott a sörházba a vadásztiszt urak közé. Ott evett vesét velővel, sört ivott, nagyokat hallgatott, megfürösztötte füleit az édes német szóban s másnap ellátva egy hétre magát, beállt a boltba s pengette reggeltől estig a parasztoknak a kaszát, mérte, vágta a rudvasat.

Perlhut így nyugodalmasan élve, mit se várva s mit se félve, egyszer, egy kedvetlen esetbe keveredett.

Ugyanis az történt vele, hogy a feje bubján vénségére két kemény csomó támadt. Két csomó, olyan ropogós két bog, mint két kemény dió.

E bogok mi alkalmatlanságára sem voltak ugyan, de mert Perlhut egész világéletében rendes, alapos ember volt, el akarta igazítani a dolgait. Ezért a doktorhoz fordult velük.

A doktor megfogogatta a bogokat, megkopogtatta, megvizsgálta felülről, oldalt és alól; kikérdezte Perlhutot, hogy ő hol született? anyja táplálta-e vagy dajka? hogy szülei, valamint nagyszülei természetes halállal haltak-e meg avagy sem? Aztán lenyiratta a bogok körül a szórt,

flastromokat nyomott a tetejükre s egy könnyű selyem sipkát ajánlt.

Perlhut békességes ember volt, vallott hüen és sipkát szerzett. A boltba jövő vevők látván a fekete fedőt, aggodalmaskodva tudakozódtak a baj felől, eredete és története felől. Némelyek hallván az esetet, megcsóválták a fejüket, mások kicsinyelték az egész bajt — de mindenki foglalkozott velük.

A bogok a flastrom alatt makacsul állottak. A doktor tehát meleget ajánlt ekkor. A bogok álltak. Tehát hideget rendelt. A bogok ropogósan álltak. Magukban véve minden háborítás nélkül elfértek volna e bogok is azon sok holmi között, a mi a világban nő és kiszorítja a levegőt, de minthogy a doktor már belefogott, kellett velük valaminek történni.

Hetek teltek. A vevők a boltban így szóltak: «Nőnek-e Perlhut úr?» «Apadnak-e?» Bizonyos érdeklődés támadt körülöttük. Még a falusiak is tudakozódtak utánuk. «Ne sajnálja megmutatni tisztelt úr.» «Ah kemény! erre vaját tegyen.» «Soha se! köménymaggal pároltassa.» «Dehogy! puskaporos irral kell azt kenegetni.» S mindenki így tudott valami jót. Úgy jártak reá, mint valami közlegelőre. Perlhutot a bogaival úgy körül-

fogta a közrészvét, mint ahogy a kutyát körül-szorítja a lyuk, melybe beszorult.

Előbb keveset aggodalmaskodott Perlhut az egészszsel. Sőt hízelt neki a szives érdeklődés. De mikor annyit bajoskodtak a bogaival, elkezdte izgatni a dolog. Más doktorokat is hozatott. A baj nőtt. Ezek jöttek-mentek, tapogatták a bogokat: «Levegőt kellene változtatni», mondta az egyik. «Tengeri fürdő gyógyítaná meg», tanácsolták. Épen csak a tengervíz. Párolták, tussolták. A páciens belesáppadt a kurába.

«Ne hagyja annyiba», biztatták a vevők a boltban. Mindenki tudott egy teljesen hasonló esetről, mely világra így kezdődött, így nőtt, így apadt, úgy mult el. Perlhut mindezeket türelmes komorsággal hallgatta. Jóakarattal vette a tanácsokat, mintha csak követni akarná. A baj elején csak megjárt. De később Perlhut belebőszült. Indulatosan belerántotta a sapkát a kobakjára s ott hagyta a tanácsadókat.

Még azután elveresedett, ha így kérdezősködött valaki: «Azon helyben állanak-e?» Nem lévén a kenyere a sok szóbeszéd, vagy a czivakodás — bezárkódott az irodába s a pudlit a segédekre hagyta.

Azonban a vevők az iroda üvegablakán is be-

néztek s megcsóválták (beszédesen) a fejüket részvéttel. Perlhutban kiömlött az epe.

Kezdte igen megunni ezt az egész dolgot. A doktoroknak felmondott; az emberektől félrevonult. El-elmaradozott a boltból, hogy ne lásson senkit, sőt az utcán mindenféle mellékutakon került a boltba, hogy ne találkozzék valami szána-kozóval.

A boltot megunta egészen. Az elvetett búza megért, learatták, megőrölték, meg is ették. Őszi napokra tél fordult, hó hullott; el is vitte a tavaszi napsugár. Minden fordul, változik; egyedül konokul a Perlhut bogjai állottak ropogósan s a közrészvét.

Perlhut mind mogorvább lett; a boltban ritkán fordult meg, a vevők is erre a másik vasasboltba kezdtek járni s egy nap belefáradva Perlhut a tanulmányos résztvevő néppel való vesződésbe — eladta a boltját, visszavonult a magánéletbe bogjaival együtt.

Azonban akkorra oly mértékben fel volt verve a Perlhut érdeklődése is az egyhelyben álló, makacsul álló növények iránt, hogy, bárha be nem vallotta volna meg a világ minden kincseért — de komolyan ő maga is töprenkedett elpusztításuk módja felett.

Ha már boltja se volt, unta is magát, búsult is; rávetette magát teljesen a bogokra.

A doktorokban nem bizott már akkor. Egyszer sokat fecsegték neki; kivallatták minden nap, hogy gyermek-korában mit evett, mit ivott? nem esett-e le vagy egyszer a hijuból, hát az apja nem esett-e le? s hogy mit evett-ivott kölyök-korában? Másrészt tapogatták a bogokat, kentek-fentek s mégse csináltak semmit. — Elcsapva magát e jeles férfiaktól — inkább a házi-szerek felé fordult a bizalmával.

Itt lakott a mi utczánkban egy jeles özvegy asszony — Perlhut, őt szemelte ki orvosául. Ez jó választás volt. Tetszettek egymásnak.

Perlhutnak ezek lehettek az okai:

Az asszony egy igen jó hírű özvegy volt. Ő maga ugyan paplancsináló volt, de az ura borbély volt. Meg is halt. A borbély sok szerencsével gyógyította a sárgaságban szenvedő betegeket s a daganatok tekintetében tekintély volt az egész városban. Ezeknek az orvosságoknak a receptjeit a feleségére hagyta s az özvegyet csakugyan dongták a betegek. Télen az özvegy mindig doktor volt. Nyáron paplant varrt s burjánokat gyűjtött a berekből; télen kent, irt dörzsölt s orvosságot főzött. Nagy becsülete volt. Perlhut méltán bízhatta rá a bogjait.

Viszont az asszonynak is lehettek okai:

Ugyanis Perlhut gazdag legényember hírében állott. Ártatlan, jóra való s nem is igen öreg legényember volt. Az özvegy asszonynak pedig egy szóvalán sáppadt leánya volt. S az anya ám szereti, ha egy ilyen «jó korban» való módos ember sokat forog a leányos háznál. Az ember soha se tudja a jövőt. Az, hogy mi lesz belőle, senkinek sincs a homlokára írva.

Ebből a két okból az lett, hogy Perlhut úr kivett az özvegy asszony házából két szép szobát s oda költözött. Az özvegy kertjének a bütüje a mienkig ért. Ott láthattuk elégszer, mint kullogott a gyepes ösvényen a nagy német, kobakján egy fekete selyem sipkával. Alatta ágaskodtak a bogok, mint azt mindenki tudta.

Nappal otthon ült Perlhut, esténként kihuzódott a sörházba. Ott sört ivott s hallgatta mint lefételnek a vadásztisztek.

Odahaza nagy gonddal ápolgatták Perlhutot. A kis nyelvű özvegy nem fogyott ki a gondoságból. Reggeltől estig sürgött-forgott körülötte, tracsolt a fülébe folyton s volt mit hallani a szomszédoknak a «kedves Perlhut»-ról. Hogy ez milyen kedves, áldott, derék ember, hogy milyen mívelt beszédes ember, a ki ismeri.

Persze az utca szemét nem lehetett bekötni az efféle beszédekkel. Mindenki tudta, hogy mit ér ez a szóbeszéd, hogy mért oly kedves és beszédes ez a jámbor német, s hogy mit akar vele. A bogai, ha elmulnak jó, ha nem, bogosan is jó a kis Rózsikának.

Mert az is ott esetlenkedett a német körül. Nagyon összeszoktak. Együtt ballagták a kertet s bizonyosak lehattünk abban, hogy egy felesleges igével se rontották a levegőt. A kis Rózsika olyan szőke, szóvalan alázatos perszóna, mint a német. Lesütött szemű gyenge leány; édeskés, rózsaszín, habszerű, könnyű mint az özvegy lukacsos kalácsai, melyeket a német részére sütött a kávéjához.

Ez volna aztán a fogás! Az utca minden leányát szívesen odaadták volna a németnek, sőt akárhány menyecske csak azért sajnálta a leányságát, hogy nem mehetett feleségül a bogos, vénecske, veres arcú, de gazdag némethez. Az utca összes asszonyai görbén néztek az özvegyre. Ha a német bogjai felől tudakozódtak, mondván: «apad-e kedvesem a keze alatt?» vagy «nő-e a keze alatt?» tulajdonképen a kiszimatolt házasságról tudakozódtak. A bogok másodrangú kérdések lettek az utcában.

A jelek gyanusak lettek később csakugyan. A német nem elégette meg a bérben tartott két szobát. Még egy szobát elfoglalt az özvegy házából és új butorokat hoztak fényes nappal a lakására. Ez házasságra készül.

Ekkor egy csendes este felé a szomszéd kertből a korlát mellől, az orgona-bokrok aljából csendes beszéd hallszik át hozzám. Tisztán hallszott a szótalán szelid Rózsika hangja, a mint kérve, panaszolva beszélt valakihez.

— «Oh, édes bácsi! — mondta — oh ne álljon közénk. Én igazán szegény leány vagyok és nagy szerencse volna, ha a maga felesége lennék . . . igen, de lássa! Én igen boldogtalan volnék. Már én mit csináljak . . . kihez forduljak? Ha az anyám azt parancsolja, hogy magához menjek, hát akkor én mit csináljak? S ha maga is úgy akarja, akkor nincsen menedékem a világon . . . Igen, de maga mért akarná, hogy én szerencsétlen legyek? Hát jó az magának? Maga mindenkire jó, még egy megütött kutyát is megsajnál, hát mért lenne hozzám rossz szivű? Soha én senkinek se szóltam; még *neki* se mertem soha szólani. Hogy is mertem volna az édes anyámnak, édes Istenem! De én tudom, hogy *mi* csak ketten lehetünk boldogok. De lássa,

miért vesztene el engem azzal, hogy elválasszon tőle? . . .

Valaki morgott csendesen. Senki se tudott úgy morogni Perlhut bácsin kívül.

«Mert elvesztem — folytatta panaszos halk hangon — ha közénk állana . . . minthogy én tudom, hogy ő is szeret engem. Soha se szólt egy szót se, de én tudom jól . . . Már én tudom, hogy mit is csinálnánk. Ő is csak szegény fiú, de azért megsegítene az Isten. Sokat fognánk dolgozni, segítenénk egymásnak s megélnénk csendesen. Igen, de minden jól lenne, ha maga szólana egy szót az anyámnak. Mert ő parancsol, ő elkergetne engem, ha nem engedelmeskedném, de ő majd engedne, ha maga szólana neki egy jó szót miértünk. Én is mindig sírnék ha elválasztana tőle és ő is, én tudom. Ő is elpusztulna, ha elválasztaná tőle.

Halkan sirt s aztán szenvedélyesen folytatta:

— Beszéljen vele . . . beszéljen vele, bácsi! az anyámmal. Mi ketten meg fogjuk szolgálni, szeretni fogjuk, áldani fogjuk. Miért is akarna elválasztani minket. Bántottuk-e magát valaha? tánygylöl-e minket? Hát miért üldözne Istenem minket? Úgy-e nem is akar elválasztani minket? Hiszen maga jó, én tudom, irgalmas.

Aztán felkeltek s tovább mentek az úton.

Másnap pedig így szólt Perlhut komolyan a hegyes kis paplancsináló özvegyhez:

— Meggondoltam asszonyság a dolgot s nem veszem el a leányát. Jobb az úgy. A kis Rózsika nem nekem való. Nem szeretem. Egy szemölcs van a bal orcáján. Mire megvénül, azon szőr fog nőni. Aztán meg több is fog nőni, nekem pedig elég a csomókból az egész életre. Nem szeretem az ilyen asszonyokat. Nem vehetem el.

S őszre csendesen elment Perlhut az utczánkból a bogjaival együtt. Aztán a városból is.

Előbb azonban szépen kiházasította a paplancsináló özvegy szelíd kis leányát.

Soha se hallottunk többet róla.

A KÖNYÖRÜLŐ ASSZONY.

Országos Széchényi Könyvtár

Az utczavégi boltocska előtt egy sáros, rongyos falusi szekér állt meg. Hómenés idején volt; nagy lucsok, erőtlen napsugár, csipős szél. Az ajtóban éles asszonyhang szólalt meg.

— Csup időt választottál az utazásra, kedvesem. A szekérből alázatos szó felel.

— Mostanra rendeltél, édes Kata.

— Az ördög rendelte ezt az időt egy ilyen gyenge kényes asszonynak. Szállj le kedvesem s hozd be a holmidat . . . Nem valami sokat hoztál, látom.

A jövevény zavartan emelt ki az ülés alól egy kis ládát. Az utczából egy pár kíváncsi szomszéd szállingolt a szekér mellé. Némelyek segíteni akartak.

— Ne bántsák! — hallszott a bolt-ajtóból. — Behozhatja, a mit magával hoz. Mert te is, kedvesem, többet vittél, mint a mennyit hozol. Ahhoz nem kell segítség.

Kis, aszott asszony volt, a ki lemászott a sze-

kérből. A bolt-ajtóban a száraz, csontos személy öleléssel fogadta. A bámész szomszédok megálltak az ajtóban. Nekik szólt, bárha a kis fehérnéphez szólt, vállait kedélyesen megveregetve.

— Nem is azért mondtam, hogy keveset hoztál. Nem is vártam. Én nem a vagyon miatt hivtalak hozzám; tudtam, hogy nincs is semmid. No! Isten hozott kedvesem! Csak a régi barátságból hivtalak, mert én mindig szerettelek. Hát az ilyen barátság inségben sem hagyja el a szegényt... Mert ez Pepi: (s oda fordult magyarázva a szomszédhoz), a kis Koronka Pepi. A piszkos Koronka leánya. Nem emlékeznek reá? Megvénült a szegény. Az utczánkból való... innen ment ő férjhez valami hivatalnokhoz. Úr-féléhez! Mi is volt kedvesem az urad? Mi? Irnok? Ülnök? Én bizony nem tudom ezeket az úri dolgokat. Őtet vette el. Mindegy!... Meghalt... nincsen most semmije. Hát én ide vettem. Mi csak megélhetünk, segíthetünk a barátnéinkon is. Urak nem vagyunk, de kenyérért nem megyünk a szomszédba. Hát ez a kis Pepi. Itt vagy; itt is maradsz. Isten hozott, szívesen látlak.

Aztán ismét megölelte az alázatos asszony nyakát.

— Vesd le a kalapodat édesem, itt laksz. Mi

csak keszkenyőt viselünk, te kalapot hordasz. Tán slájert is viselsz? Itt laksz. Ülj le. Itt nincsenek szobák; csak ez a bolt, aztán a szobám s a konyha. Itt nincs első szoba, mint neked volt. Láttam, mikor a stafirungodat vitték. Hja az rég volt! De itt van egy jó szív, egy darab kenyér. Kerülj be kedvesem. Én nem kísérhetlek be mint egy frajla, mert a boltot nem hagyom itt. Eredj csak be; én bizom benned, menj csak magadra.

És betuszkolta s fanyar mosolylyal nézett utána. Ah! igen elégedett volt. Ő vén, boszús, zápon maradt leány s tán soha sem volt elégedett életében. De ah! nagy, szabad lélekzetet vett.

Mintha csak egy nagy hegyre repült volna fel s ott üdítő levegő érte volna.

Ő mindig alól volt. Az élet nyomta. Ő keserűs, csuf volt. Mások kaczagtak, szeretkeztek, férjhez mentek, gyermekeket neveltek. Ő sovány, szegeletes, csufszájú volt. Más se kényeztette, ő is mart, dulakodott, a hol tehetete. Nem volt szíves senkihez, nem könyörült senkin, garasait hitelbe adta a városvégi cigányoknak nagy interesre s ha nem fizettek, perelt s eladta utolsó párnájukat. Egyszer végre ránézett a jó sors. Egy barátnét fogott, a kit nyakon ragadt a nyomoru-

ság s letéperete s ő rá szorult. A vén irigy leány kinyújtózkodott kéjesen s megropogatta a derekát. Jól esik tudni, hogy ő erősebb valakinél.

Vevők jöttek. A vén leány bekiáltott:

— Pepim! Jőjj kedvesem! Adj egy csomó sáfrányt ennek a jó szomszédnek. Ott áll látod a portéka a fiókba. Légy szíves Pepim a vevőkhez. Az ember megélhet utánuk tisztességesen. Nem uraskodhatik, nem tarthat első szobát, nem viselhet slájert, de van kenyere s öregségére nem marad az utcán, mint valami kidobott kutya... Jut kenyérre s pecsenyére is. Mi nem éhezünk, úgy-e kedves szomszéd? Sőt az ember öregségére irgalmasságot tehet azokkal, a kik rászorulnak... Úgy bizony...

S maga megdőlt a stelázsihoz; csontos kezeit összefonta a gyomrán és malmot csinált a hüvelykeivel.

Sovány élvezetei voltak eddig. Néha legénykék jöttek a boltba szivarért. Azoknak szívesen adott, meg is gyújtotta nekik, hogy élvezettel nézze, mint sáppadoznak, betegednek meg a gyenge legénykék a füsttől, mint háborodnak fel kinosan. Utálta a vén kisasszony a gyermekeket. A szegény, megsiketedett egy kissé s ha a gyermekek kaczagtak, bizonyosra vette, hogy rajta kaczagnak. Jó

volt az is, ha a tudatlan parasztra ráköthetett valami rothadt, férges, romlott portékát. Ah! mindennél többet ér Pepi.

Beszédes lett; a vevőkhöz fordult:

— Szokják meg kedves szomszéd Pepimet, a barátnémat. Mi együtt nőttünk fel, de ő úri sorsba került. Az ura jó fizetésbe volt, de férfi keres, asszony takarít. Ő szegény élhetetlen volt egész életében. Nagy lakodalma volt szegénynek, de az ember maga sorsának a kovácsa. Most szegény úgy maradt az ura halála után, mint az ujjam, s én vettem ide magamhoz, hogy özvegy-ségére ne maradjon a kertek alatt. Jól mérd Pepim a sót! Az embernek meg kell becsülni azt, a kitől a kenyeret kapja.

S a szegény megalázott asszony felé közeledve, utálatos nyájassággal simogatta kis bús fejét s veregette gyenge vállait. Valósággal kéjelgett a pártfogásban.

Reggel mindjárt vizért küldte a korsóval a Marosra. De még az utcán is ment, mind adta neki a jó tanácsokat.

— Jól vigyázz magadra kedvesem, el ne tévelyegj, mert tudom én, némely asszony életrevaló, más élhetetlen, már az így születik vele az emberrel. Jobbra menj, aztán balra az ösvényre,

mikor a tutajra lépsz, nehogy megcsuszszál, mert nem venném a lelkemre, ha valami érne . . .

A míg Pepi alássan meghajlott fejjel végig ment az utcán, a vén kisasszony mély tekintettel kísérte, míg csak el nem tűnt a fordulónál.

A berek elején egy haszontalan suhancz: Pintyi utolérte Pepit s szó nélkül elvette kezéből a korsót. Megmerítette, de nem is köszöntötte. Csak ment mellette s a fordulónál adta vissza a korsót.

— Nem kísért-e valaki? — kérdezte otthon a vén leány, — nem szépelgett neked valaki? Itt ügyeljen az ember a becsületére; a város kicsi s az emberek pletykák. Azért mondom, mi szegények vagyunk, de szemérmesek.

Csakhamar ki is öltöztette a barátnéját. Az ő régi ruháit akgatta reá. Csipőtől aljig fodros, szinehagyott ruhákat, bőszáru ujjakkal ellátott reklit adott reá. Mintha hallottuk volna, mily kegyesen nyujthatta oda neki: hogy legyen a szegényeknek is.

Önkénytelenül megújult mindenfelől a részvét a szegény Pepi iránt. Reggelenként egyik vagy másik szomszéd elmenvén a bolt előtt, betértek oda s kivették a Pepi kezéből a seprüt, hogy helyette kiséperjék a pádimentumot.

A vén leány ezt kedvetlenül nézte s így szólt:

— Ne rontsák a barátnémat. Hagyják, hogy dolgozzék. A munka megvigasztal egy ilyen szegény özvegy asszonyt, a ki elvesztette az urát s a kinek az volt a baja egész életében, hogy mindenki kényeztette. Életrevalónak kell lenni, mert az ág is huzza a szegényt. Iparkodni kell. Így bizony, Pepim, látod! itt téged mindenki szeret, nemcsak én. Mi már ilyenek vagyunk, nem vagyunk ténsasszonyok, hivatalnoknék, de jók vagyunk.

Az úton elmenők barátságosan köszöntötték Pepit, tudakozódtak egészsége után. Kati harapdálta ajakát s nehezeket nyelt láttára. Ha gyermekes anya jött le az aprósággal, Kati meg-simogatta Pepi előtt a kicsit, cukrot adott neki s így szólt.

— Erősen szeretem a gyermekeket. Örökké kedveltem. A szép gyermek Isten-áldás. Nagy boldogság is, ha valaki gyámolt nevel öregségére gyermekében. A jó Isten nem vonja meg az ilyen jutalmat a jóktól. De nézze! a ki így marad mint az én kedves barátném Pepi. Lássá, urasan éltek, mint hivatalnoknéhoz illik, de mikor az urat magához szólította az Isten — hát mi maradt neki? Ér akkor valamit az uraság? Ki látja el? Ki segíti? Ki ad egy darab kenyeret, egy felvevő

ruhát? Nagy áldás a gyermek. Egy szegény vén leány, mint én, nem panaszkodhatik, de egy meddő asszony, az sirhat bezzeg, ha megtagadta tőle az Isten...

Pünkösöd reggelén nagy furiában láttuk a vén kisasszonyt. Épen nyiltak a borostyánok s pünkösöd vasárnap a csavargó Pintyi, az izgága verekedő rongyos Pintyi, ellopóznán a bolt-ajtó előtt, egy nagy csokor fehér és lila borostyánvirágot tartván nagy veres kezeiben beszólt nagy sebesen.

— Szép piros pünkösdet adjon az Isten az asszonyságnak — s benyujtotta a virágokat Pepinek.

Én azt hiszem, csak a fertelmes vén kisasszonyt akarta boszantani vele s ha ezt akarta, el is érte. Mert Kati dühösen kikapta a virágot az alázatos Pepi kezéből s kitátván nagy száját, utána hajította a csavargónak.

— Szemetezz az apád portáján, te betyár! Lopott holmit hozol hozzám, te tolvaj. Ide hozol virágokat? Kért valaki reá? Tán a helyet kémleled, hogy éjjel kirabolj.

És utána futott s a virágokat eltaposta dühösen a lábával. Pintyi röhögött és cikontatta körmével a fogait; Pepihez pedig így rikácsolt a vén leány:

— Szerető kell tán neked, barátném? Te hozatod egy tisztességes házhoz fényes nappal az efféléket?

Még azon nyáron történt, hogy Kati nehéz betegségbe esett. A bolt azért nyitva maradt. Oda hozatta a bolt mellé a belső ajtó elé az ágyat s innen dirigálta Pepit, siettette Pepit, ha vevő jött, nyájas hizelgő szóval:

— Már itt nem élünk kedvesem, mint a hogy az urad tartott. Itt dolgozni kell, hogy megéljünk. Gyorsabban huzd a fiókokat, tiz kezed legyen egyszerre. Látod! az Isten megfizet mindent. Hittem volna én valaha, hogy reád szoruljak? Mikor utánad küldtem, hogy fedelet adjak neked s egy harapás kenyeret, hát hitte azt valaki, hogy te segíthetsz nekem? Nem szorultam én rád kedves soha, nem kértem én tőled soha semmit. Büszke voltam egész életemben. De így él az ember, mert te most segíthetsz is nekem betegségemben.

Aztán a mint rosszabbul lett, ha egy pohár vizet kért tőle (mert fektében pokoli melege volt, hogy két arczsontja ormán eleven piros foltok gyultak ki) elvévén a poharat, mégis így szólt:

— Nem tettél valamit ebbe a vízbe? Én ugyan, tudod jól, nem mondok rosztat senkiről,

de te nem szeretsz engem, azt érzem. Nem is hitte volna rólad az ember. Mindig ilyen alamuszi ártatlan orczád volt. Az urad mikor elvett, ezzel a nyányám arczczal vett meg, soha se is hittem, hogy érted, engemet hagyjon el. Én nem haragudtam reá. Én nem voltam irigy. De láthatta volna, ha volt szeme (az Isten nyugtassa), hogy mi köztünk a különbség. Mégis ő tégedet vett el s engem hagyott cserbe. De így lett!... S ki vagyok én? Láthatod... Nekem szivem van... Hiszen magamhoz vettelek, mikor senkid se volt. Pedig utállak... És van eszem. Mert senkim se volt s megéltem s még az ő özvegyének is marad valami. Ez a különbség köztünk... Ne félj kedvesem, ne félj, nem hagylak el.

De az ilyet félig lázban mondta. Néha azonban elfeledkezett az ő csontig ható nyájasságáról s akkor kordoványszínű, sovány, bogos karjaival szörnyen hadonázott s hevesen átkozott lázában.

Annak a lakodalomnak az emléke kinozta, a melylyel vitték el a piszkos Koronka-udvarból Pepit asszonynak... Ott muzsikáltak, tánczoltak s vőfélyek vezették gyengéden az ártatlan leányt... az élnetetlen Pepit... annak a férfiúnak a karjába, a kiért Kati oda adta volna vérét... Verje

meg az Isten... a szörnyü erős Isten, az igazságos Isten...

Aztán ha visszatért a beteg eszmélete... csendesebben fordult Pepi felé.

— Nem beszéltem valami bolondot kedvesem, Pepim? Ne hallgass kedvesem azokra, a miket a beteg beszél, ... mert az nem gondol úgy, a mint beszél... A beteg nem uralkodhatik az eszén...

S a kis Pepi ott ült az ágy fejénél, rakta türelmesen a jeges borogatásokat a ránczos, ősz csapos hajjal éktelenre, miközben lehajtotta kis fejét és sirt... sirt.

A SZÉKEK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy szegény jó ember halt meg.

Egyszerű, szelíd ember volt, ki nem alkalmatlankodott soha senkinek. A legnagyobb úrral, a halállal szemben hát egyáltalán nem ágaskodott, hanem pár nap alatt elvégezte a dolgát s lehunyta a szemeit. «Szerette az isten» — mondták rá.

Sok öröme nem volt életében, hát, hogy kárpótolják: szép temetést rendeztek neki. Maga az apát temette. Nagyon szép szavakat mondott felette; biztosított mindenkit, hogy: «az élet vége a halál; s hogy az igazak meg fogják találni a tulsó életben (hová a halott igyekszik) a jutalmat». Ravatala fölé aranyos fekete posztó-mennyezetet is vontak; a koporsója fényezett cserfa volt, a szemfedelét széles csipke ékítette.

A részvét iránta szépen nyilatkozott. Mindenfelől jöttek az asszonyok szép fekete ruhákban. A ravatal köré helyezett székekre telepedtek, hallgatták a bús özvegy panaszos szavait s bölintgatva helyeselték sirámain. Kivált a szomszédok-

ból való asszonyok panaszolták hangosan a veszteséget. Mily derék, szives, ártatlan ember volt! Mily eszes, mily fáradhatatlan. A tőszomszédasszony az egész délutánra helyezkedett el egy szegletbe. S apránként, mindjobban belebúsulta magát. Mikor tele lett a szoba résztvevőkkel, hangosan így kiáltott fel:

— Oh! ki marad nekünk, ha Gergely (így hívták a halottat), ha ő itt hagyja a világot?

Emlegette, hogy gyermekeit mint szerette, hány-szor hozott nekik kardot, puskát, dobot. Ezután belekötött az égbe, mely nem tudja, kit kell elszólítani. Nem volt-e Gergely javakorában? nem élhetett volna-e még akármeddig? s hány földhözragadt szegény öreg ember van az utczában, a ki szivesen meghalhatott volna helyében?

Ez igazságokra ki sem felelt. Az özvegy búsan könyezett s hálával nézett a jó szomszédasszonyra, ő is sírva folytatta: «Hát ki marad nekem a világon; ő, a kereső, a ház fentartója.»

Mind több-több résztvevő jött a temetésre. A szobában már nem fértek többen. Sokan nem kaptak helyet. A szomszédasszony felvándorolt helyéből, megkereste a szolgát s elküldte a szomszédokba, hogy székeket hozzon. A szertartást csak nem is várhatják végig állva.

A pap énekelt s végtére így szólt:

«Most pedig Gergely! menj te az Úr örömebe . . .»

S Gergely minthogy másképen nem tehetett, elindult az Úr örömebe . . . A temetésrendező megtörölgette gusztussal a politurt s nagy dérdurral srófolt, kalapácsolt, gyertyát oltott. «Elő! szólt katonásan, — emberek! elő hej! egy-kettő.»

Az özvegy keservesen sírt, a mire a szomszédasszony belebőszült egészen a keservbe s fuldokolva kiáltotta több ízben: «ki marad? ki marad a világon?» De oly feltűnően cselekedte ezt, hogy az özvegy roszkedvűen kezdett nézni az óbégatóra. Mert a végén hát nem gondolnak-é valami gyanusítót a szegény Gergelyre, ha így siratja őt egy idegen? . . .

Ekkor előállott a kocsi. Dübörgött. Igen csúf hang ez. A katonás temetésrendező harsányan vezényelte a csapatát s a gyászolókat. Bele izzadt a munkába.

A szomszédasszony az úton az özvegy mellé furakodott. «Sokan tisztelték meg (súgta) a szegény Gergelyt. Nézzen széjjel, mi nép van itt. A rendőrfőnök is itt van. Óh szívem, úgy sajnálom a szegényt, mintha a vérem volna.»

Az özvegy keservesen nézett a beszélőre, de

titokban mégis körültekintett. Bizony sokan voltak. Ez könnyíti a bús szívet.

Szép idő volt. A kőrisfák a temetőben lombdíszen álltak s a bogarak meglepték a haragos zöld leveleket. Ez megzavarta a gyászos közönységet. Az apát is félrefacsarta az orrát s hirtelen behintette a sírt. Sietve dobták a rögöt s betakarodott gyorsan a gyászoló nép.

Az úton, a mint kiki hazament, Gergelyt ott a földbe feledték, s a maga bajáról, ki rossz cseledeletről, ki csaló üzletféléről beszélgettek.

Ám az özvegy őt könnyezte az úton is. Édes párja . . . oly sok jót értek, s oly sok boldog órát . . . ott hidegen fekszik a szegény, a kőrisfák alatt . . .

A bizalmasabbak bekisérték az özvegyi házba is. Ott elváltak, csókolóztak . . . A jó szomszédasszony is ott volt. Mikor mindenki haza takarodott, utolsónak maradt, s az ajtónál bizalmasan így szólt az özvegyhez:

— Ne is küldje, kedves Klára, ma a székeimet haza. Mi nélkülözhetjük ma. Ne fáraszsa ma vele magát, kedves.

Mily üres a ház, istenem! A koporsó míg ott áll, még a miénk a kedves. Akkor érezzük a veszteséget igaziba, mikor néma, nehéz csend fekszik a bús házra.

Az özvegy csak nehezen bontakozott ki a súlyos bánatból. Alkonyatkor mégis haza küldte a szomszédokból hozatott székeket.

Ott a sötétben gunnyasztott a szegény özvegy. Tenyerébe takarta fejét s keservesen sírt. Mily jó volt a szegény Gergely! Eszébe jutott brünell kabátja, ránczos csizmaszára, babos nyakkenője . . . Ekkor egy hang szól át a szomszédból:

— Kedves Klára! Hall engem kedves? nem azért mondom, de egy széket nem küldött haza lelkem. 6 volt kedves, csak 5-öt hoztak. Nem azért mondom, a világért, de jó azt mindjárt tisztába hozni . . . Majd, kedves, elékerül. No, aludjék jól, kedves, ne búsuljon. Már azt nem lehet feltámasztani könnyel se . . .

Az özvegy szeliden szólt ki. Rekedt volt a hangja.

— Egy szék? egy szék, Rebi szívem? A cseléd tán másfelé vitte . . . Utána futtatom rögtön . . . Hat volt szívem?

Rebi restelte a szóváltást. Hanyagon, kicsinyelve vetette oda:

— Öt vagy hat, szívem, ne fáradjék vele, majd megkerül.

Egy szék. Mily kicsinyeskedés ily szomorú órában. Némelyeknek az ura veszett el, másnak egy széke . . . Ez megzavarja a bús özvegyet.

Mily közönséges persona . . . tűnődött s boszszankodott. A méltatlankodás mindjobban elhatalmasodott benne. «Egy szék!» Az a tömlöczre való cseléd csinálta a zavart. Ültéből felugrott: szívesen elkergette volna a leányt, hogy keresse meg, de egészen sötét volt. Már alusznak mindenfelé.

Alusznak? hogy hunyja le szemeit a szegény özvegy? A mint belebújt a párnába, az urával volt tele a feje, de minduntalanul a szék verődött vissza az eszébe. Nem is az uráról álmodott, hanem egy kofaszéket látott (alatta eleven szénnel, serpenyőben), melyen Rebi kuporog s énekl: «Éljen Garibáldi.»

Reggel, hogy elvégezze a keserves históriát, a szék ügyére vetette magát.

A cseléd futott s visszatért. A szék sehol. Ez igen mérgesítette. A Rebi tette alávalóság! kiméletlenség ily gyászban . . . S vajjon 5 szék volt-e vagy 6? Az ember ily néppel szemben joggal gyanakodhatik. Nem csalárdság van-e a követelésben? Aztán ki hozatta a székeket. Nem Rebi hozatta-e? Hát keresse meg, a ki hozatta . . .

— Megnézted-e jól? riadt többször a cselédre. Félszeggel nézett a korlátra. Félt, nehogy egy hang szóljon át: «hol a székem?» De estig semmi

alkalmatlankodás sem volt . . . A szegény Gergely egyetmásait rendezgette. Rosz csizmáit, rongyos nadrágjait forgatta keservesen. «Hogy elviselt mindent (sóhajtotta) a lelkem az utolsó rongyig. Nem is hagytam volna másképen», tette hozzá. Hitvány szipkáit forgatta búsan este, mikor egy kis fiú érkezett a szomszédból: «Ha itt volna — a székünk, azt izeni a mama.»

Az özvegy egyszerre felháborodott.

— A mama? No hát takarodj, mondd meg a mamának. A mama ott keresse a széket, a hová tette. A mama ne rajtam keresse a széket. Én nem kívánom a mamáét, a mama ne kívánja az enyémet.

A mama? Egy főkötő-csináló asszony. Egy ifi-asszony . . . s mamának neveztetni magát. Az ember kaczaghatna. A kényes! Mama! Ha megüthetne valakit, megütné mindenesetre. Hát e nyomorult dolognak nincs-e még vége?

— Tessék gyászolni! mormogta felháborodva és csapkodta tenyerével a térdeit . . . Fél éjszaka fennült és hányta-vetette magában, mit tegyen e perszónával? Ő határozottan ketté vágja ezt a históriát. Bizsergett a vére. Csak hadd jöjjön a reggel.

El is jött és vele a Rebi. Csak slafrokba volt, de ökle a csípőjén feküdt.

— Mit izen nekem az asszonyság? Nekem? Csalni akartam a asszonytól valamit? vagy a magamét kívántam-e? Én szelíd vagyok, de velem ne paczkázzék senki. Az asszonyság vette azt a széket? vagy én kerestem az árát? Nekem izen? Nekem?

Az özvegy csodálkozva nézett szét. Hozzá szólhatott így valaki a gyász ez idejében? Kapkodott a levegő után, hogy méltó szavakat gyúrjon belőle . . .

— Hogy én? én? Én hozattam a széket?

— Az asszonyság, az asszonyság.

— Nekem? Az *asszonyság*? Én nem asszonyság vagyok, hanem Édes Gergely, egy kereskedő özvegye vagyok, tudja?! Ezt senki ne felejtse.. Tőlem követel egy széket? Egy ifiasszony! a ki azt se tudja 5 vagy 6 széke volt-e? Csak egy szék kell? Van itt. Itt van, tessék! Tessék választani, ha csak egy szék kell. A ki így akar szerezni, az kaphat itt. Van hál' Istennek! Semmi familiám nem ment a szomszédba egy székért. De a kinek nincs, jőjön. Hej leány, leány!

És rekedten, de szünetlenül kiálta a szolgáló után: leány! leány!

— Itt van szék, leány! — riadt a tétován beállott szolgálóra — fogd meg, a melyiket szereted. Ott a selymes szék, ott a bőrös, ott a ka-

ros . . . Vedd fel s menj vele a szomszédba az ifiasszonyhoz! Vidd oda, tedd a házába vagy az udvarra . . . a hová akarod. De vidd, vidd, hogy ne lássam.

Rebi lehangolva állott közbe . . . A cseléd megfogott egy széket. Rebi kikapta a kezéből és visszacsapta a helyére. A cseléd egy másikat ölelt fel. Rebi reácsapott a másik székre. Az egyik szegletből a másikig rohantak. A gyászos özvegy magasra emelkedve mutatott kinyújtott karral: «Ezt fogd meg vagy amaszt; itt is lelsz . . . túl is találsz . . . Mindenütt szék, van itt elég.» Rebi elfúlva a fáradságtól és méregtől, tagolta: «Nekem ajándékoz? Nekem?» A cseléd hurczolta a székeket, Rebi rángatta ki a kezéből. A csatatér porral telt meg.

Az özvegy kitárta az ajtót: «Hagyd el leány . . . ha nem kell a szék . . . Hagyd el . . . Van törvény. Jőjjön a törvény. Vegye el a törvény . . . Egy szegény özvegyhez jőjjön a törvény. Vegyen el mindent. Mindent, a mit akar . . . Velünk már tehetnek . . . akár mit.

Aztán belépett az első szobába és becsapta az ajtóját . . . Ott kimerülten lerogyott egy karszékbe és hangosan sírt.

Mikor később látta, hogy a csatatér üres, bád-

gyadt, beteges, rogyó lépéssel ment ki és félrefordított szerény, alázatos, tétova tekintettel nézett meg minden tárgyat. A cseléd részvétellel kíséerte.

— Ez jó lélek, — gondolta a cselédről és hogy minél tovább sajnálja őt, az ebédet is csak kószoltgatta, kényesen. Egészen éhesen kelt fel. Ekkor így szólt szeliden a cselédhez :

— Menj leányom a szegletre a boltba. Ott az úr: Keserű úr, vele beszélj . . . Mondd meg, hogy tőle fogunk vásárolni . . . Adjon vásárló könyvet. Mindent tőle veszünk . . . Ő is özvegy ember, én is özvegy vagyok, mondd meg neki, egymáson így segítünk . . . Egyedül, látod leányom! nem jó támasz nélkül élni. Így támadják meg a szegény özvegy asszonyt, látod . . . Menj hozzá — s kérdezd meg, hogy méri a cuba kávé kilóját . . . Mondd meg: ha később meglátogat, megbeszéljük az árakat . . .

S a mint elindult a leány, az özvegy elévette titokban az ebéd maradékát s mohón evett.

★

Így hantolták be másodszor és végképen Édes Gergelyt.

A FELSZERELÉS.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Bagaméri Ákos, a csinos, leányarczú kadét a vaskocsiból kilépve, megismerte az állomásfőnököt. Bárha alig ismerte, mégis szívesen köszöntötte, mintha csak meghitt barátját látná. De olyan rég látott valakit a szülővárosából.

— Hosszabb időre jött haza?

— Csak néhány napra, míg az állomásomat elfoglalnám.

Mert a legényembernek a tekintete nyájas, beszédes volt, a főnök tovább fűzte a beszédet:

— Az anyjához száll a hadnagy úr?

Milyen kérdés? Hiszen azért jött haza, hogy az anyját lássa s leánytestvérét, az ő édes nénjét, Magdát. Azonban hízelt neki a czimzés. Mert nem hadnagyi köntös volt rajta. A hozzá való költséget akarta megsürgetni az anyjától.

Kevés pénze lévén, gyalog akart besétálni a városba. A szegénységét szégyenelve, addig késlekedett, míg csak a bérkocsik el nem mentek

a pályaháztól. Akkor beindult gyalogszerrel az ösvényen.

Minden a régi volt; a virágos rét, a Poklos patak, a tarka város a hegy lábánál. Szeretett volna ugrálni és kiabálni. Lesz még öröm odahaza! Mert mit se írt az anyjának, hogy meglepje őt. Magda, a nénje, már nagy leány. Kedves pajtáságban éltek. Magda volt az erősebb, ügyesebb s a fiusabb. Bizonyosan igen szép. A csendes özvegyi ház ékessége ő. Vajjon mit tesz most? Az anyja bizonyosan szorgalmasan varr, s Magda tűz serényen mellette. Elérzékenyedett. Érette rontják magukat, hogy ellássák őt mindenekkel. A régi ház fedele mohos, rongyos, fala hámlott, vedlett, csakhogy Ákos úri módon éljen az iskolában. Ah! Visszapótolja most mindezt ő; vissza bizony! Az édes, dolgos jó anya; és az öröme született szép leány nem fognak szigorogni tovább... Az ajaka úgy rebegett, hogy meg kelle keményíteni magát, nehogy elpityeregjen e gondolatokra. Az volna aztán szép egy kinevezett hadnagytól!...

Szürkület lévén a mint a városba beért, alig egy pár lézengőt talált a poros úton. Egy slajfer szamárhúzta talyigája után vén asszony ballagott. Meglátva Ákost így sápitott:

— Hogy megnőtt lelkem szép úrfi.

— Megismer, slajferné? Hogy van?

— Hogyne, lelkem. Gyalog jött, kedves úrfi? Bizonyosan nem várták s azért nem küldték ki a kocsit elejébe.

Mégis ajangott volna Ákos, bővebben szóba állani egy viseltes, rücskös asszonynyal az utczán, azért meggyorsította a lépéseit. A slajferné azonban megcsapkodta a szamarat s tovább füzte a beszédet:

— Nem is látta lelkem a kocsit? A múlt hetekben vették. Bécsi portéka, bárha Slézák idehaza olyan kocsikat csinál, hogy a király is beleülhetne . . .

A vén asszony tolakodó bizalmaskodása kellemtelenül érintette, azért a gyalogútra tért. A kocsi? Bizonyosan összetévesztette őt valakivel.

Istenem! Mintha ugyanazon violák pompáznának az oláh kántor ablakában. Egy szőke leányarcz mosolygott ki mellettük. Mintha az is ismerős volna, pedig hat esztendő óta nem járt Ákos errefelé. Megnedvesítette az ajakát s felnézve az ablakba, megsimogatta serkedő bajuszát. Aztán félszemmel, ellenszenvvel sandítva a vén asszonyra, gyorsan betért a görbe utczába, hol a házuk áll.

A lépéseit úgy megsebesítette, hogy majdnem futva ért oda.

A kaput tárva találta. Két kurtafarku buldogg rohant felé, mérges ugatással. Libériás kocsis állott a befogott gig mellett, füttyentve a haragos dögöknek. A kadét megütődve nézett körül. Nem tévedett-e be valami idegen helyre? Az udvar előkelő, porondos utakkal, gyepágyakban virággal a tornác előtt. Minden új és festett. Jó hely jár-e? A kutyák morogva sunnyogtak vissza. Valahol zongora szólt.

Majd hogy kopogott az ajtón, mint egy idegen helyt. Mégis belépett. Az előszobában, a hol a varrógép szokott berregni régen, ott egy papagályszerű ficzko szivarozgatott. Az kifogástalan szolgálatkészséggel a lakószoba ajtaja elé állott s diskrét hajlással nyitotta meg. A zongorán zúgott a walczer.

Benn a letarolt asztal mellett egy párnázott karosszéken félig ülve, félig heverve füstöl egy öreg pirosképű idegen, egy aranygallérú, mellén kigombolt bluzban. Háttal az ajtónak asszony magyaráz az idegennek. A hangszer a belső szobából zeng.

Az idegen a beszélő asszonyhoz figyelmeztetőleg az ajtóra intett. A zongora is elhallgatott egyszerre s a beszélő is. Az anyja volt.

— Te vagy az?

A kadét zavartan állt meg. A belső szobából sugár elegáns leány szaladt feléje.

— Te vagy az? kérdezte az asszony ismét.

A leány hevesen a kadét nyakába ugrott. Egy fiatal hadnagy libegett utána a belső szobából.

— Te itthon, Ákos? Felemelkedett. Egészen sápadt volt. Magyarázólag így szólt az idegen felé: «A fiam».

A hadnagy fesztelenül köszöntötte Ákost: «Szervusz kamerad». Azután elejébe állva, bemutatta magát: «Herman von Otto».

Az öreg katona nyugodtan kérdezte az asszonyt:

— Nem várták?

Ki se felelt. A szoba igen díszes és új. A kamukán drága ékszerek szerte szét; szőnyeges diványok, magashátú székek az asztal körül.

— Az ezredes úr hozzád szól, Ákos.

A kadét barátságtalan tekintettel fordult felé, kimérten meghajolva. Aztán az anyjához lépett és kezét csókolt. Akkor a papagály nyitott be, jelentve, hogy a kocsi előállott.

Az ezredes lustán felállott s begombolta kabátját. A míg készülődött, a kadéttal foglalkozott leereszkedőleg.

— Örömet okozott a háznak. Csak látogatóba jött? Néhány napra bizonyosan. Mi nem zavar-

juk a viszontlátás örömét, épen készülőben voltunk. Nem is számított erre az öröme Magda? Nem?

A hadnagy Ákoshoz fordult elevenül.

— Reményilem, jó pajtások leszünk. A kávéházunk a vár alatt van, a kaszinó unalmas és gyalázatos bort mérnek. Hát mikor no? ma? nem? holnap?

Míg a kardokat csatolták föl, az ezredes az asszonyhoz szólt:

— Ma este nem láthatjuk, kedvesem, de holnap szívesen lát, nemde? Számíthatok arra, Magda, hogy nem felejt el holnapig? Köszönöm a mai napot. Mi már, kedvesem, hálával veszszük a ma örömét, féljük a holnapot, elfelejtjük a tegnapot szívesen és pasz, punktum. Nem igaz Otto? Isten vele, fiatal ember. Ákos? Nem? mi? nem igaz, Ákos?

Kezet nyujtott mindenkinek. Akos feszesen megállott, mereven nézte, míg csak eltávoztak.

Magda visszamaradt.

— Nem is öleltél meg igazán, öcscsi! — mondta gyöngéden és hozzáhajolt. Ákos egy szó nélkül hevesen átkarolta s oly mohón magához szorította, hogy fölemelte. Majdnem egyforma magasak voltak s feltűnően hasonlóak.

— Csinosnak találsz?

— Gondoltál reám?

— Senkire másra se. Ébren se, álmomba se, te kedves. Hivj így «nénje» mint eddig. Mert te vagy a férfiú már a háznál az apánk helyett. Mert már férfiú lettél. Szép legény lettél.

Az anyja sokáig időzött kinn. Magda a szőnyeges pompás pamlaghoz vezette az öcscsét, hogy leültesse. Ákos felugrott a ruganyos ülésről s kedvetlenül szólt:

— Nem érzem magamat itt jól, Magda. Van a kertben tán egy régi diván?

— A régi?

— Hát semmi sincs már a régiből? A kedves görbehátú kőrifaszékek? a bőrös karosszék, a vaspántos? az apámé? Tudod? Hát mi maradt a régiből, Magda?

Az anyja lépett be akkor.

— Rólad gondoskodtam, Ákos, mondta egészen halkán, a fiára alig nézve. Bizonyosan éhes vagy. Nem vártunk.

Aztán igen elfoglalta magát. Tett, vett, asztalt bontott, terített. A leány kézen fogta az öcscsét s úgy vitte az anyja után.

— Valami czél vezetett haza, Ákos? kérdezte az anyja. A választ nem várta meg. Később így szólt: Hiányzott-e valamid?

Ákos a leányra nézett s kérdezte:

— Mindenütt ilyen szép a házatok?

— A *mi* házunk gyermek.

Ákos a zongora-szobába lépett. Az virágos szövettel volt kárpitozva, s apró kaczer butorok.

— Akarod a többit is látni? ott az én kis szobám. Mintha nem is hallotta volna e kérdést, megállott a kecses kis diván mellett, s önkénytelen mozdulattal simogatta a nyugalmas alkonyba nézve.

— A koci is a tied?

— A *miénk* Ákos.

— Vagy az anyádé?

— Tán láttad az aranyárgát? A szürkét egy hét óta kaptuk. Tudtál-e róla?

— Az utcán beszéltek felőle.

— Ki?

— A vén slajferné az úton. Te szégyenleni fodd, hogy ilyen a forrásom.

Aztán benyitott a kaczer kis fészek ajtaján. Be se tekintve becsapta a bronzos ajtót s aztán kedvtelenül feltette a sipkáját.

— A fejem szakad szét, Magda. Kérd meg az anyát, hogy adjon szabadságot nekem. Téged se fárasztlak, Magda. A kertbe megyek pihenni. Egy félórára csak, nagy leány. Most nem haragszol,

ha nagy leánynak hívlak, mint régebben. Majd visszajövök, nagy leány, elhahagytad, akkor semmi bajom se lesz.

Pedig a kert se a régi. Az afféle régi együgyű bozontos kert volt hajdan. Veres szőlők az utak mellett; lyceumbokor a kert fenekén, a melyben fülemile fészkelte. A ponylik almafáról hányszor kergette le az apja. Hol van az már! Fa és ember, Istenem! A borostyános kalyilában szipákolta Ákos a csent, vastag papirosba gyűrt dohányt. A Magda babás háza körisfa odva volt. Azt még a nagyapjuk ültette. Az apjuk ugyan megbecsülte . . . Kivágták . . . Abban a szegletben a mirtus szűzfehér virágú bokra állott. A kis Magda koszorút abból kötött szőke hajjal koronázott tiszta homlokára. «Szép vagyok, apa?» A helyén kaczer vaslábú csikos vászon ernyőjű pihenőke.

Semmi . . . Semmi . . .

Ákos a kert végébe ment. A porond csúful nyikorgott a lába alatt, azért a fűvön ment végig. Ott ledobta magát a földre. Éles fájdalom kinozta a testét, s arcza eltorzult. Bár egy zug maradt volna meg a régiből. A jólét úgy bemázolta a régi tisztos rongyosságot, hogy ki se látzott alóla.

Hallszott, hogy a kocsi az udvarra visszatért. Ah! nekik is volt egy targonczájuk. Az apja belegyömösölte mind a két gyereket ott . . . és itt . . . gurult végig egy kereke. Mint emlékezik reá! Az apja akkor kapitány volt. Hosszas fehér bajusza volt. A batul almafákat akkor ültette. Azután ment nyugalomba. Itt vonult meg. Ócska, kirojtozott ujjú, elviselt fényes gombú blúzára okvetlenül emlékezik, a mint a nyakán kigombolva, gereblyével a vállán az illatos sarjú gyűjtésére indult a kert végébe. Az ezredes kigombolt kabátját látja, a mint az anyja asztala mellett hever, a kipárnázott karosszékben dolgozva fel a beza-bált ételt ocsmány bendőjébe. Az ökle összeszorult és vad dühvel csapott a selymes gyepra. Hiszen jól élnek mind, jól élünk mind. Ákos is bizonyosan. Hiszen mi se hiányzik. Senkinek se volt urasabb módja a kadétiskolában. Ákosnak minden kényelem, kényeztetés vette körül. «Eladtak valamit, a miből kifutott ez az uraság», így gondolkozott. El . . . eladtak valamit. A leány testvére testét. Jutott az árából az Ákos szükségei felett a mulatságára is. Aztán, a fiatal ember könnyűvérűségével nem tűnődött sokáig: honnan jön mindez? Jött, mint az áldás . . . Tán görnyed érte a szegény özvegy öltve az öltés után, ott sáppad tán a szép

leány nehéz éjszakákon. Tán elborul egy perczre... de meg van mindez, ki ne élvezné? Honnan ered a dús forrás? Ocsmány halálfejből ime...

Aztán jól éltünk mindnyájan az ő testén, mint a penész a márványon. Ringy-rongyokat vettünk az ő testének árán, puha posztót, aranyrózsát a siphán... Becstelenség, förtelem: a testének, húsának árán. És mintha ki akarna fordulni belőle mindaz, a mit mulatságos dorbézolásokon megszabált valaha: az utáltság úgy felkavarta a gyomrát. Marczangolni, harapni, rogyásig vájkálni vérbe, húsba áhitott. Hogy állhasson ő valaha embereket szeméi elé, a ki a testvére teste árán nőtt fel? Becsületén levakarhatatlan folt van; tisztí karkötője ocsmányság és szenny. Se égi, se földi hatalom le nem takarítja róla. Ha csak a halál rettenetes erejével nem. Ha csak le nem dobja magáról e bepíszkolt életet a bepíszkolt becsülete után.

A keserűség markolgatta a torkát. A lélekezete majd kimaradt. Zokogás fakadt fel a melléből, hosszan, keservesen.

Az anyja?... Ő adta-e el a nénjét? vagy ő vásárolta-e a fényt, a leánya szűz testének árán? Hiszen ezt meg kellene tudni. Felült Ákos, az alkonyatba kapcsolva a szeméit. A gondolatai ösz-

szezavarodtak. Mit tegyen? Ez a kérdés minde- nekfelett érdekelte: ki a bűnös? Az életösztön ta- nácsolta-e neki ezt a halasztási időt, vagy feltá- madt boszuérzése? Ki a bűnös?

Felugrott, szemeit kitűrölte s bement a házba. Egészen könnyű lépéssel állott be.

— Aludtál-e, Ákos? egészen megfrissültél. Csi- nos üde, csipkés kék kartonban volt. Az anyja alig nézett fel. Ákos bókkolt a nényének. Ez az ő kedves színe, ez a buzavirágkék. «Értem viseled?»

— Csinosnak találsz? A szobák is mind ille- nek a színehez. Akarod látni? Az imént ügyet- se vetettél reá.

Arra átmentek a Magda kaczér kis szobájába. Ákos mély tekintettel nézte meg az anyját, a mint előtte elhaladtak.

— Nem sír-e az anyám?

— Ah! tesz-e is ő egyebet?

— Miért? kérdezte rebegő ajakkal.

— Tudna-e annak a végére járni valaki? . . .

Aztán átvitte az öcscsét a kis szalonba. A virá- gokat ő ápolja mind. A vázák angol művek, finomak, előkelők. A képek francia munkák. Apró, kis szemérmetlen szerelmes jelenetecskék: «Nem találod-e pikánsaknak?»

Aztán odább vitte. A csipkéivel dicsekedett el.

Igazi brabant dessinek. Egyik gallért királyi nő viselte valaha. A csecsebecséknek mind históriája van. Egyszer ezt kérdezte Ákos:

— Az anyám vette neked ezeket?

Magda mosolyogva felelte:

— Az anyám? igen, tudod, az anyám. Ákos is mosolyogva fogadta a hamis feleletet. Aztán könnyen tette hozzá: De szépnek találod-e? Az a lényeges, hogy élvezni tudjuk az életben az igazi szépet? Nem?

— Ha nem igen drága, Magda . . .

— Nincs nagy ár, a mit meg ne érne az igazán szép.

Akkor a kis szegeletszobába értek, a honnan a kertbe lehet látni. A lombos fák félhomályba takaróztak. A körvonalaik bizonytalanok lettek, sokkal nagyobbat mutatva, mint a mekkorák . . . Ákos szembeült a homálylyal. A térdét felhúzta a kezével s az árnyakat nézte s színtelen hangon mondta:

— Igaz, Magda! A szépnek élvezete a valóságos boldogság. Aztán a jó pajtásom vagy-e még, nagy leány? Akarsz bizalmasan beszélni velem, úgy mint rég, mint két jó pajtáshoz illik? A jó pajtásom vagy-e? Akarsz-e kezet adni reá?

A leány nevetve nézett reá.

— Nagyon forró a kezed, Ákos.

— A fejeddel szeretnék beszélni, Magda. Jó? Az apja ültette batul-almák igenelve bölintgattak Ákosnak.

— Nos?

— Szeretem, hogy úgy beszélsz velem, Magda, mint egy jó kameráddal. Egy kicsit lenéztél, mert kisebb, gyengébb voltam, mert sírni tudtam. Mindig «leánynak» csúfoltál. De látod! már eléggé férfiú lettem. Már sírni se tudnék; érzékenységet nem veszel észre rajtam. Hát felelsz?

— Hogyne, hadnagy!

Ákos kissé rebegő halk hangon kérdezte:

— Jól elláttad magadat, nagy leány?

— Hogyan? . . .

— Nem értesz meg? Valósággal szép leány lettél. A szemednek, ajakodnak párját nem láttam. Elhiheted, hogy mi értünk aztán hozzá. A hajad, a csipőd csodálatos. Mondd, drágán adod-e el?

— Micsoda kaszárnya-ízű beszéd . . .

— Hát rosszúl fejeztem ki magamat. Nem hittem, hogy velem kényeskedsz. Te érzékenykedsz, nem én. Újból kérdem: Jó! Elvesz-e az ezredes?

— Feleségül?

— Feleségül.

— Nem kérdeztem meg.

— Meg se kérdezted? Aztán tompa hangon folytatta: azt már szeretem, nagy leány. Meg se kérdezted? Jó. De hát minden gyönyörű itt, az igaz. Ez az elegancia, ez a kényelem, ez aztán tetszik nekem. A kocsis, reményilem, a tied. Egészen izléses. Az aranyhárgát többre tartom, bárha a szürke se megvetendő. De hát miből fogod tartani a lovaiddat? Azt hiszem négy esztendősek... Hát tíz esztendő múlva mit fogsz nekik adni? Verstanden . . .?

Magda felkaczagott, megveregette az öcsce vállát.

— Ezt nevezem csinos fogásnak. Ez a ravaszság imponál nekem, gyerek. A lovaim érdekelnek téged? Kedves kamerád te.

Aztán hozzá dörgölődött az öcscséhez hamis mozdulattal mint egy cicca.

Ákos konokul az apja almafájának ingását utánözva, felső testével rá se nézve Magdára, összerázkódott.

— Hát te hadnagy . . . eh! ne félts te engem. Valósággal meguntam az életet, azt elhíheted könyv nélkül. Mi volt az életünk? A szemünk világa majd beleveszett a kinlódásunkba. A szomszédasszony takarított reánk s anyám a gép mel-

lett dolgozott. Tudod-e mit varrtunk? Rékliket a boltba. A boltoslegény udvarolt nekem, tudod... mikor kivettem a gyolcsot... Emlékszel a régi híres viklerre a róka mállal? Télen abba jártam a boltba... csúf maskara lehettem. A boltoslegény mégis enyelgett a kedves, tán el is vett volna, ha nem is örökre... Megutáltam az életet, elhíheded nekem. Az ujjam hegye tele volt tűszúrásokkal. A kegyes boltos. No hát enfin... vége.

— Teljesen?

— Teljesen? A holnappal törődjem, ha a tegnap nem ígér jobb holnapot? ha nem változtatom meg erőszakkal. Igen hát... megváltoztattam... Mit akarsz. Panaszolkodhatsz?

— Én?

— Te kivált. Ha dolgoztunk, neked kellett. hadnagy. Az anyám csak reád gondolt, reám soha, elhíheded. Mi minden kell egy ilyen kadétnak, ha azt réklikből ruházza az ember! Kedvesem, én effélékről nem szeretek beszélni. Hagyj nekem békét... és a lovaimnak, tudod.

— És aztán?

— Aztán pász és punktum... Szeretem, hogy nem csinálsz nekem képeket. Az anyám pedig megjósolta. Nem igaz... Te a régi kedves kol-

léga vagy, kedves . . . Tudom is én a hónapot? . . . Jól vagy-e? jól érzed-e magadat? A lovaim? hagyd el, megkerül az ő zabjuk is . . .

— És mit mondanak az emberek?

— Az emberek? Nevetséges. A míg szegények voltunk, lenéztek; most lenézem én őket. Hagyd el! Itt hagyjuk ezt a fészket. Láttam-e én a világból valamit. Ah! ha tudnád, beh éhes vagyok reá. Látni, élvezni, szeretnék beleharapni . . .

Elhallgatott s mert az öcsce némán nézte a sötétet, egy hanggal csendesebben, sőt némi mélasággal folytatta:

— Ne búsíts, Ákos! Nem szeretem, ha a holnapról beszélsz. Néha az eszembe jut. Azonban mire? Katonafamiliából vagyok. Hallottál Miklós bátyámról, az apám testvéréről. Még megvan a karabély, a mivel a szívébe lőtt (ott van az előszoba ajtaja mellett), mikor éheznie kellett volna. Meg is van töltve. Miért féljek a holnaptól? Nincs-e abban a mentség?

Ákos csendesen folytatta:

— Szép férfiú volt, emlékezem még én is reá, pedig kicsi voltam. Hajnalba jött meg valahonnan. «Mindennek vége van», így szólt az anyámhoz. A kártyán vert el mindent s a becsületből is valamit. «Mondd meg az uradnak, hogy fizessen ki

mindent, a mit pénzzel lehet kifizetni». Aznap elment . . . Hogy jut az eszedbe. S megvan még a karabélyya?

A leány leült az ablak elé s beleburkolózott a gondolataiba. Későn mondta.

— Akarsz itt lakni ebben a zugban?

Ákos végig ment a szobákon s csendes, alázatos lépésekkel közeledett az anyja felé. Minden ok nélkül lehajolt s megcsókolta az anyja homlokát. Aztán letérdelt, úgy mint gyermekkorában elejébe s megfogta a kezét.

— Nézz szívesen reám, édes . . . én igen szeretlek tégedet. Minden megváltozott itt, csak te nem édes egyedül . . . Igen boldog vagyok, hogy megcsókolhatom a kezedet, kedves.

— Nem vártunk, kedves kis fiú.

Úgy szólt, mintha csak akkor érkezett volna meg a fia, s csak most vette volna észre. Hogy valamit beszéljen, ezt kérdezte:

— Hadnagy lettél, kedves? . . .

— Nagyon szép lett, Magda . . .

— Mikor láttad utoljára?

— Hat esztendeje, kedves. De csak te, csak te vagy a régi kedves.

Akkor felkelt és ismét megcsókolta az anyja homlokát.

Aztán felvette a sapkáját, a Miklós bátya szép fényes karabélyát leakasztotta az előszoba faláról s a bluza alá rejtette.

A fehér buldogg dühösen megugatta. Észre se vette jóformán. Magda az ablakból észrevette az öcscsét s utána szólott:

— A kávéházba mégysz? Ottóhoz? Léha ficzkó, meglátod.

Öreg sötét este még az utcát, a mely a városon ki, az erdővel körülölelt mezőre vezet.

Csendesen végig bandukolt rajta.

Azt hihette volna valaki, hogy ittas.

Azonban senki se látta. Az Isten minden bizonynyal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LOBBANÁS AZ ALKONYATBAN.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Szép nyári reggel volt. A piacon eleven élet pezsgett. Zöldségekből, dinnyékből való dombok illatoztak a piaczsorban. Nagy, vásáros zaj, dula-kodás volt körülöttük.

— Drágán adja maga, — szolt egy előkelő asszonyság a kofaasszonyhoz, illatos dinnyét emelgetve keztyűs kezében.

A kofa nagy szóáradatot zúdított erre a véleményre. Az asszonyság fiatal, szép leányhoz szó-lott, mutogatva a dinnyét.

Valaki megállt ott a hátuk megett. Ez Drugán Mihály úrfi volt. Ő rendszerint az első vásárló a piacon reggelenként. Nyugalomba vonult kereskedő ember. Felettébb szeretett jól élni s az újságokra vadászott reggelenként. Mindenkit ismert a piacon, eladót, vevőt.

Az asszonyság rosziul beszélt magyarul. Mihály úrfi beleszólt német nyelven a vásárlásba.

— Az a dinnye kásás, nagysád, azt a cserhajút ajánlom inkább.

Az asszonyság nyájasan intett s a leány is mosolygott.

Az öreg legény szolgálatkészen folytatta.

— Bizza reám magát, nagysád.

Előre indult. Egy kis leányka tarka német-szegfűt kínált. Nehány szálát vett s a fiatal leánynak ajánlta fel.

— Idegenek nálunk nagysádék?

A leány mosolyogva igenelt s feltűzte a virágot.

Megvették a dinnyét, s Mihály úrfi udvariasan előre vitte. «Szép fehérnépek, — gondolta. — Honnan valók?» A hiúságát kellemesen érintette, hogy ilyen feltűnően szép idegen hölgyeket kísérhet. Köszönt mindenfelé, s hogy a ki látja őket, észrevehessék, hogy igen barátságos állapotban van az idegenekkel, — tüzetesen magyarázta a piacz nevezetességeit. Az a barátok temploma, ott a hegyen a vén góthikus a reformátusoké; a piacztéren a nagy kút muzsikus kút volt; ez a tanácsház.

Mihály úr öreg legénykedő ember volt. Galant modorú (ezt még a pudli mellett tanulta), beszédes, jókedvű, finomul öltözködő, szépen kivasalt, kitatarozott úr, kirakva szépen aranylánczczal, nyakkendő-tűvel, gyűrűkkel.

— Már egy hét óta lakunk a hegyen, a vár

mellett, — mondta az asszonyság. — Ideiglenesen, csak néhány napig, — tette hozzá magyarázólag.

Csevegve értek ki a piacról. A leány szíves érdeklődéssel hallgatta a beszédet, de nem szólt.

Mihály dajkálva a dinnyét, buzgón beszélt. Felkísérte a hölgyeket. Útközben bemutatta magát s némi közelebbi diskrét adatokkal szolgált a saját állapotáról. Ő magában él, a ház az övé a barátok temploma mellett . . . a napsoron természetesen, a hol a virág igen szereti a helyet. Őtet itt mindenki ismeri. Itt született, fiatal éveit itt töltötte s itt is akarja élvezni az életét. Nyaralója van a szőlőhegyen.

Szép, kaczagó nyári reggel derítette meg az utcákat. A vár mellett a bakák gyakoroltak s a széles vársánczba harsogtatták trombitáikat.

Az asszony így szólt:

— A szegény uram mindig szerette ezt a várteret s a trombitaszót.

Úgy látszott, hogy a «szegény uram» járt már ezen a helyen, vagy tán katona ember volt, s mintha megboldogult volna. Egy kis ház előtt állottak meg. Az asszonyság édeskés udvariassággal hálálkodott a szíves segítségért.

— Egészen magunkban élünk, — mondta a kapuban, — nincsen ismerősünk a városban.

A fiatal leány érdeklődéssel nézett a szőlő-hegyre, mely szegélyezte a tért. A nap sugarában fürdött az eleven zöld hegy.

— Bájos kép, — mondta. Ez volt az első szava s lassan végignézte a vén legényt.

— Az az én nyaralóm, — felelte buzgón, — ott látszik a hajlás felett a piros fedele. Akkor volna csak kedves hely, ha ilyen szép hölgy tisztelné meg. Nem remélhetem?

A leány szelesen köszönte meg.

— Megmutatja?

Az asszonyság visszonozta a meghívást és így váltak el.

★

Vajjon kik lehetnek? Tünődve nézett körül. Egy kéményseprő ismerőse lakott fennebb a hegyen. Oda ment, hogy tudakozódjék. Nem talált odahaza senkit. Az úton a mesterasszonyok hozták a piacról a kosarakat, zöldségneműekkel a délebedre.

Idegen hölgyek. Kik lehetnek? Felettébb érdekelte a kérdés. Bizonyos, hogy úri fajta. Az asszonyság kissé érett, sőt elvirágzó, de kívánatos szépség. A leány pedig valósággal feltünően bájos. Üde, hamvas, gömbölyű, mint egy izes baraczk, kissé hűvös és rátartó. Szeretett volna

tudakozódni felőlük a járókelőktől. De kitől? Szegényes állapotban élnek. Egy dinnye, szűk vásárlás; kicsi ház eldugott helyen; nyomorúság. Mihály úrfit erősen érdekelt minden szoknya. Hajszolta egész életében.

A piacszegleten egy hadnagy ismerősével találkozott, a Pogány Vinczével. Egy pirosarczú, időses úrral jött csendesen. Mihály köszöntötte a hadnagyot. Az idegen úri ember szótlanul tovább ment.

— Láttam, — mondta a hadnagy a kérdezősködésre, — hogy már fölfedezte az idegen hölgyeket, vén kecske . . .

Mihály mohón kérdezte: «Ismeri?»

— Legyen nyugodt, — felelte, — csak félbeszerbe ismerem. Ez az úr, a kivel jöttem, tán jobban ismeri a hölgyeket, mint én. Nem tudja, ki ez? Ez a szentléleki gróf. Lehetetlen, hogy ne látta volna valaha.

— Ez ismeri jobban a hölgyeket?

A hadnagy felvonta a vállát.

— Tudom is én? A hölgy özvegy asszony. Katona-lódoctor volt az ura. Sokszor járt nálunk a lósorozásra. Nagy, izmos ember volt. Ismerhette. Az asszonyt Bécsben szerezte valahol. Onnan ismeri az asszonyt a gróf. Tűzről pattant fehérnép, — mi?

— S a leány? kérdezte Mihály ártatlanul.

— Mit, a leány? Hát azt is észrevette? Meg se elégszik az anyjával? Valamikor elég jól ismerem az anyját, de az rég volt.

A gróf odább ballagott. A hadnagy utána szaladt.

— Bemutathatott volna a grófnak is, — gondolta Mihály úrfi kedvetlenül. — Csak nem néz le?

Állatorvos özvegye? Elég hitvány állapot. De mit tesz, a mit a hadnagy mond. Ismeri a gróf őket. Mennyire? A leányt tán?

Végig száguldott a piacon Mihály. Valami szép, ropogós cseresznyét talált. Ne küldene-e a hölgyeknek? A színe olyan volt, mint a leány ajaka. Megfordult a mézárszékekben. Válogatósan vette meg, a mire szüksége volt. Egy kövérebb falatnál a leányra gondolt. Együtt enni meg az izes falatot, az aztán derék dolog volna. Megforgatta a húsdarabokat s jóízűen mosolygott. Megvett egy halom virágot s elégedetten hazatért. Füttyörészett s olykor csettintett a nyelvével. Jókedvűen enyelgett a vén szakácsnéval s délfelé jól kivasalt porcellán-ruhát öltött. Égő piros nyakkendőt kötött, ezüstgombos pálczát vett s felment a hegyre.

A vár mellett a kis Pogányba botlott.

— Csak nem vizitbe megy? A leányt — mondá —

kis leány korában hintáltattam a térdemen. Most nem engedné úgy-e? Hozzájuk megy?

Hogy gondol effélet? Miért nem? Átallta bevalani, hogy odakészül. Érdekelték a nők.

Elhatározta, hogy szegény állapotban vannak, a mi jól esett neki, felhaladt a szőlőhegyig, visszatért s körülnézett: nem látja-e valaki s hirtelenül befordult a kis ház ajtaján.

★

Drugán Mihály babonás ember volt. A szerdát igen szerette. Ez Mária napja. A nagybőjtben mindig megtartotta a napját. Szerette, hogy szerdán találkozott a hölgyekkel. Igen szegényesen kezdte az életet, de életrevaló esze volt és sok pénzt keresett. Mindenkiel jó barátságban élt s jó hírt szerzett. Nem szerette az adósságot, a hitelbe vásárlást, a pénteki napokat, a pókokat délelőtt, a megkezdett utat félbeszakítani s efféle ártatlan dolgokat. Mindenben szerencséje volt, az élet kedvezett neki. Hogy élvezhesse, még java-korában abbahagyta a boltosságot s bársonyos, aranyozott lakást rendezett be.

Nézd csak ezt a szerdát? Mihály úrfi olyan nyughatatlan volt, mintha fiatal legény volna. Az idegen hölgyek ördögösen szépek s valami előkelőség érzett ki rajtuk. Kivált a fiatal. E leányt

Virginiának hívták. Dallamos, ritmikus s úri név ez.

Másnap ismét felkereste őket. Az első látogatás jól sikerült. Úgy tetszett neki, hogy a búcsúzkodáskor hosszasabban tartotta a Mihály úrfi kezét meleg, puha fehér ujjai között.

Másodszor egyenesen egy diskkrét csókot lehelt a Virginia kezére. A mama jóakaróan nézte e barátkozást.

A hölgyek lakásában válogatott butortársaság adott találkozózt, melyek nem tartoznak egymáshoz, de az az egynéhány butordarab ékes volt. Inkább máslik, csipkék töltötték a kis szobát.

A mama dagadozó érzelmességgel köszöntötte a vén úrfit. Úszályos, koczkás pongyolában fogadta, mely kissé megernyedtt volt, húsos karjait s széles derekát kiméletlenül mutogatva.

A kedves emlékekről szólott, melyek e helyhez kötik őket. A férjével látogatta meg néhány ízben. Úgy szólott, mintha kéjűton járt volna itt. A bátyja, «a konzul» szintén dicsérőleg szólott e város fekvéséről. Sőt II. József császár is időzött e kies városban. A leányát is helyismeret szerzése mián hozta ide. A társaság hiányzik azonban neki, de hisz az ember szellemileg mulat. Virginia angolul olvas s maga regényeket ír . . .

Virginia némi tartózkodással elegyedett a társalgásba. Valami hűvösség volt a beszédén. Nagy, hólyagos szemei voltak s inkább a tekintetével elegyedett a beszélgetésbe. Lány, szinte lusta mozgatai voltak. Némi jóakaró leereszkedéssel fogadta a felőle szóló hizelgő véleményeket, melyekkel a mama elhalmozta.

Mihály úrfin egy kis levertség borongott. Ő mindenfajta fehérnéppel nagy bátorsággal szokott beszélni a pudli mellett. Azonban alig tudott boldogulni ez előkelő idegen hölgyekkel szemben. Nem volt képes beleelegyedni a társalgásba. Nagyon vágyott volna Mihály kitűnni. A nyájas leereszkedés, melylyel Virginia fogadta a megjegyzéseit, levette. Ügyetlennek érezte magát s fészkelődött. Szeretett volna elmenni s mégis maradt e szép, egészségben pompázó, üde leány mellett.

A mama egy-egy perczre nézett csak ki a szobából. Olyankor a társalgás megakadt. Mihály úrfi megmelegedett s a tenyere megizzadt. Egyszer így szólt:

— Boldog volnék, ha megszeretné a városunkat. Egészen zavart lett.

— Miért? kérdezte lassan a leány.

A vén legény egészen esetlenül babogott valamit. Ha felajánlhatna valamit. Tán gyémántot,

aranyat. Gyönyörű volt a fényes szőke hajú leány. Soha se látott hozzá hasonlót.

Nem aludt azon éjjel. Kik lehetnek? És miért jöttek? A szobájuk olyan, mintha elkészülnének belőle, a hol nem akarnak állandóan lakni? Behunyta a szemeit, beleképzelte a leányt az ő pompás, bársonyos lakásába. Ott ülne a pam-lagon s előtte térdelne Mihály urfi. De az any-jára is gondolt, — ösztönszerűleg idegenke-dett tőle.

Leszidta magát e gyerekes álmadozásért. Mi köze e hölgyekhez? A lódoktor özvegye kissé gyanús. A leány? Mosolygott. A hűvössége, elő-ke-lősége imponált Mihály úrfinak. Reá gondolt.

Mivel köthetné le a figyelmét? Drágaköves tűt tűzött a nyakkendőjébe és briliántos gyűrűket húzott az újjaira s kényesen öltözködött fel. Reá gondolt állandóan, valami mohó vágygyal. Szor-gongott s az ürügyeken törte a fejét, hogy föl-kereshesse ismét. Szórakozottan köszöntgette a piacon a szembejövőket s boszúsan felelt a kérdezősködőknek.

Dél felé a hegyre indult, szinte önkéntelenül. A kis hadnagygyal találkozott össze.

— Nem jön velem? kérdezte enyelegve. — Ér-dekes foglalkozni e hölgyekkel. Művelt nők.

Maga ismeri is őket. Az ember nem unja meg magát velük . . .

— S nem fél tőlem, tisztelt úr? — kérdezte évődve a hadnagy.

Mihály kaczagott.

— Bár az enyém volna, hogy félthessem. De én önzetlen vagyok.

Azonban gyorsan átnyargalt a fején az a gondolat, hogy bolondot tesz, mikor e fiatal, nyalka legényt magával hívja. Mindegy! Kimondta. Ha észrevenné töprengését, kikaczaghatná.

A hölgyek a paszuly-filagoriában ültek az udvaron. Mindenféle avatag újságok, könyvek heverték előttük az asztalon, s kézi munkák. Az asszony szívesen fogadta s a hadnagyot csak egy fejbiczczentéssel köszöntötte, mint valami bizalmas, számba sem vehető, közönyös ismerőst. A leány élénkebben nézett az ügyes, eleven fiúra, kellemesen szólt hozzá. A hadnagy az asszonyhoz lépett, mind a ketten fölkeltek s az udvar füves útján sétáltak le s föl.

— Rég láttam, Vilhelmina.

— Örvendek, ha nem emlékeztet reá; nem is számítottam arra, hogy felkeressen.

— Kiestem a kegyéből?

— Az ember szívesen elfelejti a bolondságait.

Tudtam, hogy itt szolgál most is, de akkor, hajh! Az uram már nincs. Meghalt. Az ember most komolyabban veszi az életet.

A leány közelebb ült Mihály úrfihoz. A kézi-munkáját mutogatta s a véleményéről kérdezősködött, a színek felől. Persze mind igen szépek voltak. A vén úrfi el volt bájolva s elevenen bókolt.

— Gyönyörű a leánya, — mondta halkan a hadnagy az udvaron az asszonyhoz. — Hasonlít az anyjára, a szeme, a királyi termete, a szája.

Az asszony megfenyegette a fiatal embert tréfásan.

— Gonosz hízelgő. Az nem a maga részére virágzik.

— Annak a vén legénynek tán?

— Bolond! Véletlenül botolt belénk s Virginia szívesen foglalkozik vele. A leányoknak vannak ilyen bohó kedvteléseik egy-egy perczig. De maga ne nézegesse.

— Hogy is vehesse észre az ember ilyen szép mama mellett?

Valami könnyű köntöst viselt a leány, mely fedetlenül hagyta üde nyakát, bársonyos üde bőrért. Mihály úrfinak felgyúlt a szeme. Halkan sutogva hajolt felé:

— Ajándékozzon meg egy kegygyel.

A leány derülten nézett reá.

— Engedje meg, hogy én tűzzem össze a ruháját a mellén. Az én tűmnek a köve annak az árnyalata, a milyen a ruhájának a színe. Boldog volnék, ha megengedné, hogy feldiszítsem vele.

Tán megbántotta vele? A leány ránézett a türes elfordult. Azonban elevenül fecsegett egyebekről. A hadnagy visszatért az anyjával. A hadnagy a leány gyermekkoráról beszélt. Már nem emlékszik reá tán. Öt esztendő előtt látta. Erre a társalgás általánossá lett. A lódoktorról beszéltek. Mihály úrfi mintha emlékeznék reá. A mama néhányszor a konzul nevét beleelegyítette a beszédbe.

A hadnagy lopva tekintett a beszéd közben a leányra. Megpödörte önkéntelenül a bajuszát s megnedvesítette az ajakát. Azonban ismét elfoglalta az asszony.

— Családi ékszer a tű? kérdezte halkán a leány váratlanul az úrfitól. — Hogy foszthatná meg érettem magát, ki azt viszonzni nem tudnám önnek?

Mihály boldog hevevésséggel súgta:

— Régi emlékem, de soha sem ragyogott kedvesebb helyen, ha elfogadja. Az anyámé volt.

A tüt valami licitáczióon vette, de jól hangzott, hogy az anyjáról szóljon. Le akarta venni.

A leány így sűgött: «Majd ha magunkra leszűnk.»

— Mikor? Kérdezte Mihály tikkadtan.

A leány nem felelt, hanem az anyjához fordűlt:

— Drugán úr meg akarja nekűnk mutatni a nyaralóját a szűlűben. Nem volna kedved a meghívást elfogadni?

Az asszony kérdűleg nézett a leányára.

— Nem tart velűnk, hadnagy úr? kérdezte hirtelen a leány.

— Miűrt ne?

Mihálnak kissű visszatetszett, hogy a hadnagyot is meghívja. Azonban boldog volt.

Mikor kimentek az utczára, így szűlott a hadnagy:

— Ez aztán a falat — és csettintett az újjával.

— Úgy-e? mondta Mihály úrfi diadalmasan, mintha ő fedezte volna fel a hadnagy részűre ezt a kincset.

★

Mihály úrfi egészen fel volt verve. Peczkesen hordozta meg a diadalát — a piacon. Szűvesen beszűlt volna a járűkelűknek felűle, hangosan

szerette volna a leány nevét kikiáltani. Gyönyörűnek találta az egész világot. Fiatalnak, frissnek érezte magát s a tervek egész erdeje sarjadt vén koponyájában. «Tetszem neki», gondolta vidáman. «Drugán Mihályné.» Ez jól hangzik s oly hangosan fölkaczagott, hogy beleveresedett s köhögésbe fulladt a jókedve. Otthon méltóságteljes volt a cselédeivel s erőltetett nyájassággal szólongatta őket.

Délután a kis hadnagyot már ott találta. A hölgyekkel fesztelenül fecsegett. Az asszony forgolódt körülötte. A leány melegen fogadta Mihály úrfit. A haja leányosan le volt eresztve, kék szalaggal átkötve. Széles szalmakalap árnyékolta friss orcáját. Könnyű kék ruhájából nyaka és gömbölyű karjainak finom színe kitündöklött. Gallérját a Mihály úrfi karjára dobta s előre indult vele.

A levegő kissé tikkadt volt. A gyümölcsösben baraczkok és piros almák kaczagtak le a lombos fákról. Levél se mozdult, a föld szakadozott, poros volt.

Mihály igen beszédes volt. Mindenképen ki akart tűnni. Tanította a leányt a magyaros kiejtésre:

— Így mondja kedves: «gyümölcs». Hiszen már meg *kell* tanulnia most.

E megjegyzést igen vonatkozásteljesnek ítélte és megütődött. Nem ment-e igen messze?

A hadnagy át-átszólt a mama mellől. Ők hátul ballagtak az úton. A szembejövőknek rátartó, diadalmaskodó kicsinyléssel köszönt Mihály, mintha azt mondta volna: «Ide nézzetek!»

A szőlő a nagy csere-erdővel volt határos. Virginia neki szaladt az üde pázsitnak. Pogány utólérte s kergetőztek.

Mihály az asszonysághoz csatlakozott.

— Igen ritkán egyesül annyi báj annyi okossággal, — mondta a leányra mutatva.

— Képes volna elrontani a leányomat — felelte szárazon. A leányát nézte aggodalmaskodva.

Virginia visszaszaladt, s karonfogta Mihály úrfit. Kalapját ledobta a földre. A haja felbomlott s az arcza ki volt gyúlva.

— Tartson velem, — mondta.

Mihály nagy nekibuzdulással koczogott a leány mellett. Virginiának versek jutottak az eszébe. Mihály helyeslőleg hallgatta. Ő nem bajlódott versekkel soha életében. Galagonya-galyakat tördelt s oroszlánszájat gyűjtött a leány hajába.

Ez igen boldog mulatság volt. Vincze többet lábatlankodott, semmint kívánatos lett volna. Virginia gyerekesen incselkedett vele s megiramodott

vele. Leszaladtak az erdőárokba, áttörve a mogyoróbokrokra.

— Lenn vagyunk, — kiáltott fel a leány. Aztán élesen felsikoltott.

— Megijedtél valamitől? — kérdezte az asszony.

— Béka ugrál, — felelte lenn a hadnagy.

Hamar visszatértek. A leány arcza egészen lángban állott s kedvetlennek látszott.

— Elfáradtam, — mondta csendesesen.

Vincze simogatta a bajuszát s az asszonyhoz csatlakozott.

— Ismerlek, — mondta roszkedvűen az asszony.

— Hát esett valami kár a leányodban?

— Kinyitom a szememet s ügyelek reád, hogy kár ne essék benne. Ismerlek.

Mihály felemelte a kalapot s átadta a kedvetlen leánynak. A mint a szűk ösvényre értek, mely elzárta őket a kísérői előtt, így szólt:

— Megígérte, hogy elfogadja a kedves nap emlékére.

— A tüt?

— Megengedi?

A leány lesütött szemmel fogadta el. Meg se nézte.

— Nem akarja, hogy csak a kettőnké legyen?
Mihály felemelte a leány kezét s megcsókolta.

— Boldoggá tett.

Remegett, a mint a leány kezét érintette.

A nyaralóhoz értek. Bort töltöttek a gazdag, terített asztal mellett. Az asszonyság maga kezdte a koczintást. A leány vonakodással érintette a hadnagy poharát.

Mihály galansul forgolódott az asztal körül. Az erdőből madárszó hallatszott. A leány gyöngéden odahajlott a vén legényhez s figyelmeztette.

Vincze arczán boszúság szaladt végig. Töltött s mohón ivott. Aztán Mihályhoz fordult:

— A borának, tisztelt úr, egy kis dohossága van.

Dohossága az ő borának? Ez az orvtámadás felbőszítette. Az ő borának? Mintha a becsületét szúrták volna meg egy hegyes tövissel. Kicsinylő köhintéssel vigyorgott reá.

— Árulja e bort? — kérdezte a hadnagy ingerlő szándékkal.

Mihály kiveresedett s durva visszautasításra volt készen. A mama töltött s Mihály felé nyújtotta. A hadnagy roszakaratú engesztelődéssel folytatta:

— Hiszen én megiszom. Jó katona mindennel

megbirkózik. S nem is akarok rosztat mondani felőle. Egy kis doh ide-oda, a bor megiható.

Mihály elfordult az izgága ficzkótól. Édességeket rakott a leány tányérjába és suttogva beszélt hozzá. Vilhelmina szemrehányólag intett a hadnagynak, de ellágyulva, gyengén feléje dőlt. A bor kissé hatott reá.

— Isteni szép este. A bátyám, a konzul, küldött nekünk sirákuzi bort, melynek épen ilyen zamatja van.

Vincze nem engedett.

— Dohos bor Görögországban is van. Aztán halkan súgta: «Hol székel a konzul?» s vágott a szemével.

A hegy egészen elcsendesedett. A sötét belopózkodott a szőlősorok s a bokrok közé s befedte fátylával az utakat, ösvényeket. A csendes város lámpái alatt, hasonlóan felette a fekete bolton a csillagok, gyúltak ki a világok.

A leány merően nézett a sötétbe. Halkan szólt megindulással Mihályhoz.

— Boldog volnék ilyen csendben élni egy életet. Senki körülöttem, csak a ki szeret. Valahol messze, elzárva minden zajtól, nem látva embert, semmi fényességet, pompát. Mindig szürkességben, hallgatva egy nagy erdő közepén, a melyiknek

végét meg ne találja az ember. S én nem is keresném bizony . . .

— Ez az érzelmesség német betegség, — mondta élénken Vincze.

Vilhelmina élesen nézett a hadnagyra.

— Nincs e leányoknak vérük. Nem igaz? Vincze? . . .

A leány felemelkedett, az anyjának kigyúlt orcájára nézve, szólította Mihályt. Kalapját megigazította.

— Már késő az idő.

Vincze házsártosan tiltakozott a társaságbontás ellen. Azonban csak felkelt s Mihályhoz lépett.

— Árt az egészségnek, atyafi, a méreg! Visszavonom a dohosságot. A bor jó, czimbora. Egy kissé erős, de soha sincs elég. Parolát vén koryhely. Egy-kettő s ennyi.

Megölelgette jókedvűen a vén úrfit s megindultak. Vilhelmina előre ment a hadnagygyal s belevestek a sötétbe. Az asszony valami érzékeny dalt dúdolt halkán. Vincze beleszólt a dalba olykor.

A leány a Mihály karjába fűzte a kezét s kissé ránehezedett. Össze-vissza beszélt:

— Én igen ritkán érzem magamat boldognak. Ne ítéljen el, én most igen szeretnék sírni, sírni.

Semmi okom sincsen reá. Majd elmúlik. Meglátja holnap. Mert holnap is felkeres? Szeretem, ha látom. Ha magának ekkora leánya volna, nem volna-e jó? Ha nekem apám lenne, mint szeretném. Én igen elhagyatott vagyok. Nem tudom, mi lesz holnap? Mert élni kell, tudja. És aztán . . .

És a hangja megrezgett. Abba hagyta a beszédet s meggyorsította a lépéseit. Elhagyta az anyját s a lakásukig ért.

Alig köszönt Mihálynak.

— Menjen odább, ne is várja meg a többieket.

Aztán gyorsan beszaladt s betette maga után a kaput.

Másnap csak estefelé nézett fel Mihály úrfi. Az ajtóban majd összeütközött azzal a magas lusta emberrel, a kiről a hadnagy azt mondta, hogy a szentléleki gróf. Jóformán rá se nézett Mihály úrfira s nem tért ki előle. Mihály köszönt felé a boltos udvariasságával. A gróf alig vette észre.

Mit keresett ez itt? A hölgyeket ismeri? Kit? az asszonyt? a leányt? Egy perczre megállott. Azonban a kapun belül az asszonyság állott, odáig kísérte a vendéget.

Szokatlan nyájassággal köszöntötte Mihályt.

— Régi barátunk, — mondta kéretlenül. — Nem

egyszer keresett fel minket Bécsben. Ezek az erdélyi emberek igazi nyájas gavallérok.

A leány levert volt. A munkáján varrt s alig nézett fel. Mintha szemét kisírta volna. Tűzben égett. Röviden felelt. Az asszonyság annál szaporábban ontotta a szót. Mintha csak eltakarni szeretne valamit a sok beszéddel.

— Virginiának kissé megfájult a feje a tegnapi mulatságtól. A szegénykének kevés a szórakozása s felzavarja a legkisebb izgatottság. Tegnap sokat futkosott, s a szervezetét alterálta. A hadnagy úr ma szerencsétletett s igyekezett felvidítani.

Később ismét feljött a hadnagy. Virágot hozott a leánynak. Udvarias, gyöngéd volt. Az asszonyhoz így szólt:

— Nem volt látogatójuk?

— Senki, — felelt. — Csak a gróf nézett be egy percze.

A hadnagy a leány mellé ült.

— Kedves nagysád, méltassa jobban az én kedvességemet. Ma másodszor keresem fel, látja! Három nap előtt alig tudtam, hogy itt vannak s lássa a rabszolgái mint szaporodnak. Én üldözöm s az úrfi örzi, mint egy szelindek. Arra gondoljon, hogy alig néhány évvel ezelőtt szépen megölelgetett, ha jöttem. Akkor csitri kis leány

volt. S ma csak játszik már velünk, s az ölelgetés eltűnt! De az udvariasságomért háladatosabb lehetne. Az apja így szólt hozzám: «Látott ilyen angyalt, kadet?» akkor az voltam, tudja. Akkor kellettem. Hát most?

A leány mosolygott.

— Mit akar? — kérdezte.

— Mit akarok? hát a szeretetre méltóságáért harczolok.

Mihály úrfi szorongva hallgatta, a mit tovább fecsegett. Hallgatva babrált az asztalon heverő könyvekkel. Boszankodott.

Az asszony nyájasan a hadnagy karjába akasztotta a kezét s derülten korholta:

— Hát reám se néz már?

A mint elvitte a leány mellől, nyersen rászólt:

— Valami bajod van, Vincze?

— Mit akarsz? kérdezte a hadnagy.

— Nem szeretem a bolondságot. Úgy látom, te a leányomra vetted a szemedet. Ne tiltakozz. Ismerem a fajtádat. Mi lelt? Láttalak már tegnap s ma is a mohóságoddal. Nem hagyom; érted, nem hagyom. Elég lesz egy háztól egy balek. Nem voltam elég neked? A leányra ne nézz, megtiltom.

— Tartogatod valakinek?

— Neked nem, semmi esetre. Tán szerelmes lettél? Kaczagás! El akarod tartani? Mid van? Az utunkba állsz. Csak az hiányzik, hogy elcsavard a fejét. Mondd meg nekem, mi a célod?

Vincze vontatva szólt:

— Hagyj békét nekem. Hidd el, semmit se akarok. De gyönyörű a leányod. Reád hasonlít.

— Bolond vagy.

— Félek, hogy a gróf hozott le titeket. Tudtam, hogy a sarkatokban jár s az ő keze van abban, hogy itt vagy.

Az asszony ráütött a hadnagy lábszárára.

— Bolond vagy.

Aztán gyors elhatározással karon fogta a hadnagyot s nyájas, derült arczczal (nehogy beszélgetésük tárgyát sejttesse valaki) így szólt sétálva:

— S ha a gróf keze volna benne? Mit akarsz?

Vállat vont s hevesebben folytatta:

— Élni kell, fiam! Azt szeretnéd, hogy mosogatni menjünk napszámba? Vagy te akarsz eltartani minket? A sohajtásodból? Megtiltom, hogy a leányomhoz szólj. Az ember mindent megpróbál. Én jó vagyok, de bolondságokat nem engedek. Azt ott (mosolyogva intett Mihály felé) abba, látod, nem szólok belé. Hadd próbálja a leány. Ha sikerül neki, jó. De nehogy elkéssék

vele. A mit tesz, számárság. De próbálja. Mert az kenyér. Akármilyen hitvány darab, de kenyér. Ha el nem késik. De neked megtiltom, hogy hozzá közeledj, A vén úrfival mulat, szórakozik. Ugy is megúnja. Jó. De te ne elegyedj belé.

A csendes leány váratlanul szenvedélyesen fordult a vén legényhez:

— Bár régebben ismertem volna. Bizonyosan jobb lettem volna, ha egy jó barátom lett volna. Mert maga az lett volna, én tudom azt. Látja, már nekem senkim sincsen. Az apám is rég meghalt. Azóta mennyit vetődtünk és senki se volt, a ki szegény leánynak nyújtsa a kezét. Nagyon nehéz megélni; tudja, egy olyan nagy világban, a hol senki se látja, hallja a sírót. Pedig én sokat sirtam és nem tudom, mit csináljak. A ki reám néz, attól félek. Magától nem, egyedül. Én már tudom a tekintetekből, hogy mit akar? a ki reám néz. Maga szeret úgy-e egy kicsit? Ha én a maga leánya lettem volna, olyan jó, vidám lennék. Most bérmáltatna, mert én tizenhat éves vagyok. De miért mondom mindezt? Én nem tudom. Én félek és tudom, hogy el fogok veszni. Miért nem rejt el, hogy senki se kapjon meg. Ügyeljen! Reánk néznek onnan — (az anyjára nézett).

Aztán folytatta:

— Miért vagyunk itt? Tudom én miért? Elmenekedném; de hova? Mondja! A szárnyamat már levágták! Miért nem rejt el? Milyen háladatos leánya volnék. Tegnap igen boldog voltam. Én tudom, hogy maga nem akar rosszat tenni nekem. Látja, tegnap is az utálatos, (és sötéten nézett a hadnagyra,) ő is tegnap az erdőben megölelte a derekamat. Utálok. Ő azt hiszi, hogy velem akármit szabad csinálni. Megmerné-e tenni, ha apám volna? De miért hagy maga engem? Vincze visszatért az anyjával.

— Beszélgettél a mi barátunkkal? kérdezte Virginiát?

— A leányom kissé szótalan, Mihály úr, de szívesen látja a barátait. A hadnagy urat igen sajnálom, mert elveszítjük. A barátunkat tőlünk elrabolja a hivatása. Búcsúzni jött hozzánk. Virginia is igen fogja nélkülözni, mint én.

A leány bágyadtan bólintott.

— S mikor látjuk ismét?

— Nélkülöz?

— Mindenesetre.

Mihály úrfi kábult fejjel ért haza. Teljesen zavarban volt. Az ő esze teljesen képtelen volt arra, hogy megjárja azt a homályos utat, melyen elindították.

Kitől kell félnie a leánynak? A hadnagytól? Hiszen elmegy. Az anyjától? Az anyjától? Hiszen ő hozta ide. Elmenekülne? Kitől?

Kifáradt a tünődéstől. Fájt minden tagja. Nem emlékezett a szavak mindegyikére, nem is értette meg mindegyiket. De a tény kétségtelen. Ő benne a bizodalma. Reá számított a veszedelemben. Behunyta a szemeit. Névtelen, kegyetlen érzés csapta meg. Valakit marczangolni áhított; valami állati romboló vágy forgatta fel az ő szelid természetét. Újjaival belemarkolt a mellébe s leszakította az ingét végig.

De miért? Semmi kérdésére nem kapott választ. A halántéka erősen lüktetett s a vér a szemébe futott.

Azonban egy tény világosnak látszott. Az, hogy a leány ragaszkodott hozzá.

Mihály úrfi felszökött a helyéből és hangosan felkiáltott: «Elveszem».

A kiáltásra a vén cseléd nyitott be.

Mihály rárivallt.

— Beteg-e úrfi? Olyan bolond kinézése van. Becsapta az ajtót és bezárta.

A leány aranyhajának illatát érezte, puha kezének melegét s hallotta hangjának bánatos rezgését.

Érezte, hogy közvetlen veszedelem környékezi a leányt. Nem tudta, mi lehet? De nem így beszélt a leány? Mit tegyen? Életének legnehezebb óráját élte. Ő mindent meg szokott jól fontolni, minden kérdést jól megforgatni, hogy veszteség ne érje a vállalkozásban. Azonban a kérdést se tudja helyesen feltenni.

— Szereti a leányt? Szereti. A leány vonzó-dik-e? Ő mondta. De hát ki? Hát az anyja? Mi lesz Mihálylyal, ha ez ismeretlen hölgyekkel örökös bűt, szégyent vesz magára. De ez a gondolat utálatos volt. Elűzte magától. A veszedelem világos.

A viaskodásban elbágyadt. Ledobta öreg, fáradt testét a divánra s tenyerébe temette a fejét.

Kábultan ébredt meg későre. Éjjel volt. Lopva surrant ki a szobából s kiment a néma utcára. A kávéház ablakából csillogott ki a világ. Neki-vágott a magányos, sötét sikátoroknak.

Milyen bolond dolog mindez. Megállott egy kapu közében. Félhangon így szólt: «Elveszem».

Mit mondanak felőle? Tán kikaczagják? Hát aztán? Ez a legnehezebb gondolat. Miért kaczag-nák ki? Olyan öreg-e ő? Azonban a leány akarja őt. És boldogan sóhajtott fel. Ő is áhítja őt. A szive mélyéből. A szive érző és fiatal.

Milyen édes! Láz futott át a testén. Ha hozzá menekszik, hát jöjjön. Drugán Mihály készen van, gyönyörűséggel várja.

S erős, ruganyos, fiatal lépéssel indult meg. Minden erejének visszatérését érezte. Szinte futva járta meg a sötét várost.

Mire hazatért, már derengett a hajnal.

— Elveszem, s vége, — mondta s ruhástól ledőlt az ágyra.

Csak délben ébredt meg.

Elhatározva, gyorsan ment fel a hegyre, mint a ki valamely tetre készen megy. Messziről látta, hogy a kis ház előtt koci állott.

A lépéseit megcsendesítette. Kire vár a koci? Mihály úrfinak fontos mondani valói vannak. Ő már azt is látja, hol áll meg a leány, hol az asszonyság, hol Mihály úrfi. Ekkor így fog szólni: «Legyen a feleségem».

Mindezt nem mondhatja el, ha valami idegen van benn. A bátorsága oda volt.

Elkerült az utca tulsó felére s lustán vonogatva a lábait s szemeit a kis házra szegezve, ment odább a szőlők felé. Ment és visszatért. A koci veszteleg azon a helyen. Visszatért és tünődve megállott. Nem is gondolt arra, hogy bemenjen. A koci drága és uras volt. Vár vala-

kit? Felindult a hegybe és fellépkedett a kis nyaralóba, hol a szép leány ült. Mintha hallaná még a hangját. Megjárta az erdő szélét, a hol karjába akasztotta meleg kis kezét. Mintha látná lábának nyomát a gyenge gyepen. Tán ugyanazon madár csipog a cserebokrok között, mely neki szólt. Nyughatatlan volt. A csendesség bántotta s lehevert, mert bágyadtságot érzett a testében. A templomba délre harangoztak.

Mihály felkelt és a kis házig ért.

Az utcza üres volt. A kocsi elment.

A házikó előtt leverte a port kabátjáról s megigazitgatta a kezelőjét. Megnyomta a kilincset. Nem engedett. Be volt zárva.

Nem tudta tájékozni magát. Estefelé felnézett ismét. A kis ház néma volt. Mi történt? Nem tudta, mitől kell félnie és remegett. Járt a utczát szüntelenül.

— Nem járt itt a reggel kocsi? — kérdezte a kéményseprőtől, a ki az utcza végén lakik s egy papucsban a kapuban állott.

— Nem láttam, — felelte. — Az a szentléleki gróf kocsija volt s ugyan felpakkoltak reá. A szép madarak elröppentek rajta. Megismertem reggel a szürkét. Szép zászlósfarkú ló. De én nem bízom abban a lóban, a mely örökké forgatja a

farkát. Nem tiszta erkölcsű állat az, tekintetes úr!

Hát a gróf kocsija volt? Hova mentek. És mi itt a gróf? A homály áthatatlan. Tán visszatérnek. Ki gyújt világot azűrzavarban? Haza ment és visszatért. Hátha megérkeztek addig? Megkereste volna a hadnagyot. Tán ő mondhatna valamit. Ebbe a gondolatba beásta magát. Hátha megtalálja valahol? Igen késő volt hozzá. Hol találja? Mind zavartabban járta meg a piacztért s a kaszárnya udvarát. Nem találta. Arra csak kódorgott cél nélkül. Elfáradt; fájt a dereka. Leült a sétatéren. Akkor már az alkonyat szürkése este meg a várost. Láza volt. Egyik gondolat üzte a fejében a másikat. De elment, elment és keserűség fojtogatta a torkát s cseppek szivárogtak a szeméből.

A gróf?

Némi világosság kezdett derengeni az agyában, a mint össze akarta kötni a leány nevét a gróféval.

De ha elment Virginia, elhurczolták. Gazul, istentelenül elhurczolták. Ő nem akarta ezt. Ő Mihálynál keresett védelmet, hajlékot.

Elvitték. A kétségbeesésből dühbe esett. A leány kínos panaszának egyes szavai verődtek vissza

az agyába, s úgy tetszett, mintha értené búját, vergődését.

Mogorván ment haza. Meghuzódott egy szegletbe és nem szólt egy ígét se.

Egész életében semmit se szalasztott ki a kezéből, a mivel a jó sors kínálta. Sőt megfogott mindent erősen. Sem élhetetlen, se engedékeny nem volt. Hát a leányt? e gyönyörűséges drágaságot. Felébredni érezte az erejét.

El akarták venni tőle a leányt. Az ő leányát, kit rózsás kedvében ajánlt neki a sors. Nem. Nem engedi. Készen volt arra, hogy harczolni fog érte. Megnézte a revolverét. Ő ölni fog érte. Kit? Nem tudja még tisztán.

Másnap így ébredt meg. Kocsit vett és elindult.

A mezők tele voltak dolgosokkal. Arattak az országút mentén. Foltokként a termő földek pezsegtek az eleven élettől. Harsány ének verte fel a csendet. Szekerek döcögtek a dülőkön. Mihályt izgatta a zaj. Tele volt a feje kérdéssel. Hova megy? Mit fog tenni? Valami éktelen düh gyúlt ki a szemébe.

Kis parasztházakat hagytak el. Kutyák rohantak a kocsinak, mérges ugatással, porfelhőt verve fel. Az ugaron kolompos ürü vezetése mellett mendegélt a juh turma. A szeme elsiklik a szelid

képeken. Elvették tőle, ellopták gaz módon. Keserűség kínozta a szívét, könnyet facsarva a szemébe.

Ha a lovak lépéssel vonszolták fel a kocsit, szeretett volna leszökni, hogy fusson. Illatok szálltak fel a mezőkről. Áthatották a fejét. A Maros csillogva ömlött odább széles ágyában. A szemét bántotta a fényessége. Csavargó fecskék suhantak el a feje mellett. Sötét tekintettel kísérte a röpülésüket.

Mit tesz? Benyit a kastélyba és így szól: «Gróf úr, ön nőcsábító s tulajdonomat eltulajdonította!» Ő méltóságteljes lesz. A gróf így szól: «Tisztelt Drugán Mihály úr, sajnálom, ha megtettem. Az öné, ha kívánja. Tessék.» S ekkor feltárja az ajtókat szárnyait. Virginia sírni fog és nyakába borul.

A mint a kastély felé közeledett (már delet is elharangoztak a faluban) erős aggodalom lepte meg s elröpült a biztonsága. Hogy térhessen be egy idegen úr házába. Kidobják egyszerűen. S a kaputól messze fekvő falusi ház előtt állította meg a kocsit. Leszállott s nem tudta merre menjen. A kastély ablakain a faredők le voltak zárva. A falu ki volt halva. A perzselő nap osztotta sugarait az egész völgyre.

Mihály czél nélkül indult meg. Visszatért és kivette a kocsi ládájából a revolverét. Meg fogják gyalázni, a mint cseléd rá fogja a kezét. Zsebébe dugta s megindult elszántan. A kastély nagy kertjének ajtaja tárva állott. Szénával megterhelt kocsik jöttek ki rajta. A nagy gyepet szegélyező sötét fák felé vezető út fehérlett ki.

Mihály végig huzódott a korlát mellett. Benézett a hasadékon. Egészen bágyadt volt. Neki dőlt a deszkázatnak s szemeit rászegezte a kert útjára. Úgy látta, mintha a fák árnyékában valaki járna. A kastély hátrább állott a hegy lábánál. Lassan huzódott be Mihály úrfi a kapun. Minden erejét össze kellett szednie. A széles gyep-táblán nem mert átmenni. A bokrok védelme alatt huzódott végig s úgy tért be a fasorba. A sors jó szemmel nézett reá. A fasorban Virginia magára járt. A zajra felnézett, a szemével összetalálkozott a tekintetével, de nem látta meg. Hol járt a lelke?

Mihály halkán szólította meg:

— Virginia!

A leány mintha megébredt volna. Feléje ment s nem is csodálkozott. Mintha természetesnek találta volna, hogy a vén legény itt van.

— Keresett-e tegnap?

— Kerestem mindenütt.

— Miért?

— Miért kerestem?

Megállott. Aztán gyors elhatározással dobta ki a szót:

— Mert azt mondta, hogy szeretné, ha elrejténém valahol egyedül. Azért kerestem, hogy elrejtsem otthon az én házamban. Hogy odahívjam; hogy felajánljam az én tűzhelyemet. Nem tudta-e?

A leány halkán kérdezte:

— Hogy feleségül vegyen?

— Nem tudna szívelni engem? Ha tudná, hogy megbecsülném. Csakhogy megtűrjön maga mellett. Meg se bánthanám egy lehelettel se, úgy szolgálnam, mint egy hű kutya. De hát engemet nem lehetne megszeretni?

A leány remegve kérdezte:

— Hogy feleségül vegyen? . . .

— Mert igen szép arra, hogy leereszkedjék egy ilyen egyszerű emberhez, úgy-e? Van csendes házam s én semmi egyebet se csinálnék, mint hogy örökké csodáljam és szolgáljam. Nem állanék az útjába soha, a kezét se fognám meg, ha megparancsolná s egyebet se kívánnék, mint hogy egy-egy jó szót dobjon egy nap egyszer.

Nem is kívánhatom, úgy-e? nem is szabad reá gondolnom?

A leány alig hallhatóan kérdezte:

— Hogy feleségül vegyen?

Aztán elfordult.

— Hogy feleségül vegyen? igazán? becsületesen? a hol én lettem volna az asszony? és volna házam? csendes kertem? tisztességem?

A hangja remegett.

— Menjen el, — mondta. — Miért szól így hozzám? Miért hív engem? Feleségül?

Végig nézett s nyersebben ismételte:

— Menjen el! — És visszalépett.

Aztán a szeme megtelt könnyel.

Mihály remegve dadogta:

— Azt hittem, azt hittem . . .

— Mit hitt? Azt, hogy egy tiszta, jó leányt visz a házába? a kivel ketten élnek csendesen, nyugodt életet. Nem igaz? Nem igaz? Én hívtam, én kértem. Én féltem, én unszoltam. Én elvettem az anyja emlékét. Én rimánkodtam, felajánltam magamat. Nem kellettem. Kinek kell egy ilyen szegény leány? Hát már késő. Vége. Nyujtottam a kezemet, hogy mentsen meg. Nem fogadta el. Már késő. Vége.

Mihály remegve nézett a síró arczba.

— Már késő. Engemet már megvettek. Megvettek pénzzel. Elkésett. Menjen. Ki is fizettek. Attól féltek, hogy maga megkönyörül rajtam s ezért siettették a vásárt. Elkésett. Menjen. Ne beszéljen hozzám. Hogy mernék én a maga becsületes szemébe nézni?

Aztán kihúzta a ruháját összetartó tűt és ledobta a Mihály lábához:

— Az anyjáié volt? Vigye. Szégyen, hogy ezt egy ilyen leány viseli. Az anyja tiszta, jó asszony volt, úgy-e? Vigye el.

Aztán arcját a tenyerébe temette és sietve fordult meg. Vissza se nézett. Egy kis mellékút nyúlt a fásorba. Betért és gyorsan haladt át.

Mihály egy helyben állott. Reszketett. Majd lerogyott. A lábai nem bírták. A szemét a bokrokra kapcsolta, melyek eltakarták a leány testét.

Valahonnan telt szénás szekér fordult be a nagy útra.

Mihály belépett az ösvényre, önkénytelen mozdulattal, hogy elrejtse magát az emberi szemek elől. Aztán megfutamodott a hegy felé, cél nélkül. Mély fájdalom roncsolta meg a szivét. Vége mindennek.

Botorkázva futotta meg az ösvényt. Nem tudta hova ér.

A hegy lábai előtt hömpölygött lustán a Maros.
Megállott a partján.

Kínnal sóhajtott fel. Félvakon nézett szét.

Aztán bedőlt az ezüstös, mély, puha ágyba.

A kalapját lassan vitte odább a csendes Maros.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A JÁTÉK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Az árnyak az erdőben csendesen megnyultak. Egy szöske kis gyerek elhozta az epret, a mit keserű lapu tálczára szedtek a leánykák. A tanító kisasszony mosolygott s megölelte. A távolba nézett, a néma völgyre, a szürke hegyekre s nem hallotta, a mit a gyermek beszélt.

Ő akkor mit se hallott. Mellette ült a földön a fiatal pap, ki szóba elegyedett a gyermekkel.

A gyermek ezt mondta:

— Én szeretem őt! — s a tanítónőre mutatott.

Aztán ezt kérdezte:

— Maga is szereti úgy-e?

A pap behunyta szemeit és fellélegzett, mintha illatot szívna.

Ekkor csoportosan jöttek elé a fák alól a kis paraszt apróságok. Virággal voltak megrakodva. Úgy csipegetek, hogy az elülő madarak vetélykedő kedvét kihívták: Az volt aztán a zakota! Csipkés tölgylevélből fonott szalagot hoztak. A pap is felállott és segített, hogy a tanítónő

lenhaja köré koszorút tegyenek és vállára azonképen. A kis hölgy felnézett (szürke szemei voltak) és mosolygott, mintha álmában csinálná. Azután a kalapjára is tettek.

Elszórták körülötte a gyűszűvirágokat, meg a sok vadsarkantyú-virágot és az illatos repczét. A pintyek álmosan ezt visitották: még! még! S még hoztak.

A pap így szólott:

— Milyen jó élni!

A szöske gyerek oda dobott egy marok tölcseres, illatos burjánt a kisasszony ölébe.

— Mérges — mondta a hölgyecske. Aztán félig a paphoz szólva, így beszélt:

— Vajjon hová lett az a sok boldogság, a mi volt? Ha semmi se vesz el a mi van, ha a porrá vált csontból virág terem, hát a semmivé lett örömből mi lett? Ah! mennyien szerettek a világon. Mondja meg, hol van az a szeretet? Szeretném megfogni!

Felkelt. Rendbe szedte virágos ruháját. Akkor melléje állottak. A gyerekek egyszerre odagyültek, a pap is; és úgy látszott, mintha az erdőben is a mi szép, mind oda állana melléje. Nyulánk volt, tiszta és friss.

Némi rücsköt simogatott ki a köntösén. Aztán

egyik, aztán a másik gyermekhez szólott. Egyik verset mondott. A pap megcsókolta érte.

Igen bizalmas lábon állott a gyerekekkel. Világos volt, hogy a tanító nénihez tartozik. Néha benézett az ablakon az iskolába. Köszönt és tovább ment. De akkor aztán ott szörnyű vigaság kerekedett. A tanító kisasszony mosolygott, a gyermekek kaczagtak. Mindezekért csak olyan bátrak voltak vele, mintha közülök való volna.

Még csak nem rég jött a faluba s annyira fiatal volt, hogy a menyecskék nem mertek a válóperükkel hozzá menni. «Meg kell várni — mondták — míg kinőnek a fogai.»

A régi papnak egy se volt. Ahhoz meg ezért nem voltak bizalommal.

Az öreg asszonyok sirtak a prédikálása alatt. Nem értették mindig a mit mond, de sirtak, mert olyan leányos, szívhez szóló hangja volt. Míg tanult az iskolában, «Harmat»-nak hívták, mert olyan ártatlan volt. A presbyteri gyűlésen megjósolták az öregek, hogyha nem változtat természetén, senki se fizeti meg a képét . . .

— Rúgni kell ezt a népet, mint a kutyát — mondta a kurátor, egy csavaros vén paraszt, — különben harap!

A tanító kisasszony már előtte jött a faluba.

Nézzék csak meg, ő mindig ilyen módos, ilyen tiszta. A színek között ő a szürke volna, a virágok között ő a zsálya volna. Csinos, nem rikító, de édes illatú virág. Ő olyan, hogy mindenki szereti. Mindig csendes és kissé komoly. Tudja vigasztalni a betegeket s minden bűnnek irját ismeri. Egy kaczkai rosz leány jött haza egyszer a faluba. Az így szólott: «annak a szemétől inkább félek, mint a tömlöcz lánczától!» . . . Pedig szürke szemei voltak s a gyermekek igen szelidnek találták.

Ott állott az erdő szélén, ruháját felfogta s indult le a szakadékos oldalon. A gyermekek énekeltek.

Az Isten ölében szendergett a falu. A toronyra már rászállt a homály, de a paplak még világos volt.

Akkor ez történt:

A hegyi ösvényen két férfiú jött le.

Elöl egy nyulánk, selymes bajuszú siheder, mellette egy öreg szolga. Puska volt a vállukon s egy hosszú szőrű vizsla szaladt előttük.

A fiatalabbik a gyerekcsapat után sietett. Mind megálltak. A leány ráemelte szürke szemeit a jövevényre s Harmat azonképen.

A fiatalabb zavarral nézett a tanítónőre. Megállott előtte. Egy pillanatig nehéz csend volt.

Akkor a leány (kissé rebegő hangon) ezt kérdezte:

— Eltévesztette az útát?

Az idegen meghajtotta magát s így szólt: köszönöm!

Pedig mi oka se volt köszönni.

A leány már mosolygott.

— Én a tanítónő vagyok, Biró Kata. Amott a faluba vezető ösvény! és a mély útra mutatott.

A pap csodálkozó, aggódó tekintetet járatott végig rajtuk. A fiatal ember köszönt s letért az útra. A kutya vigan szaladt előtte.

— Ismeri őt? kérdezte halkán a pap.

— Ismertem — felelte a leány egyszerűen. Suhay Pálnak hívják.

Akkor egy kis gyermek, kit a csihán csipett meg, felsirt.

Oda ment, megcsókolta s megvigasztalta.

★

Az idegen a malomházban hált. Hajnalban csónakra ült s a sásos tón vadászott. Alig lőtt valamit. Hanyatt dőlt a csónakba s az eget nézte. A nád sikátorai között lassan ingott át a hitvány lélekvesztő. A hódák búgtak s rigó fütyült a part ezüst nyiréin.

Parasztok mentek a mezőre. Köszöntek az

idegen úrfinak. Nem zavarta. «Ki ez?» kérdezték. Később a pap is arra járt. Igen gondolkodó volt. Az idegen észrevette őt. Felült s komoly tekintettel kísérté.

Később kiszállott és végig ment a falun.

Az úton gyermekekkel találkozott. Egytől ezt kérdezte:

— Jársz-e iskolába, kicsi?

Csinos nyulánk ficzkó volt az idegen; elegans, ruganyos. A gyermek remegve nézte.

— Szereted-e járni az iskolát kicsi? — mondta tovább.

Mintha csak ezt mondta volna: «én szeretném járni».

Czél nélkül bódorgott. Aligha látta valaha e zöld dombokat, e virágos réteket, e nyugalmas vizet, e gyapjas erdőket.

Az oldalról rátévedt a tekintete az iskolaudvarra. Ott sok gyermek futkosott. Ekkor így szólt:

— Az ördögbe! És Kata bemutatta magát nekem mint egy idegen.

Egyszerre boszús lett. Felvett egy kavicsot s az iskola irányába hajította. Senkit se akart találni, de jól esett, hogy arra felé dobhat.

Hátat fordított és fönnebb ment a hegyen.

— A régi makacs gyerek — morogta. — Lássuk csak, ki az erősebb?

Felkaczagott s szeretett volna valami verset cizitálni. Természetesen valami igen gúnyos verset. De nem tudott. Ily szóknak kellett volna a versben lenniök, hogy: «tovább-tovább bolyogjunk e czudar világban». E helyett ezt fütyülte: «az asszony ingatag». Aztán hazament a malomházba, lefeküdt s elaludt.

*

A gyermekek közül így szólott egyik a tanító-nőnek azon reggel:

— A tegnapi idegen urat láttuk ma. A tóról jött.

A kisasszony erre felemelte ujját komolyan, intve: Aztán így szólott: «Anna (ez épen a hirt-hozó leányka volt), vajjon e mondatban «virágnak mondanálak» mily szó ez «mondanálak»?

A feleletre azonban nem ügyelt. Későre ezt kérdezte:

— Szólott-e valamit?

Azokban a gyermekek nem tudták már akkor, hogy kiről beszél. Ők elfelejtették addig az idegent.

Délben énekeltek; nagy zajjal összeszedték czók-mókjaikat és kettős sorokban hazaindultak.

A tanítónő ott állott az ablakban, mint rendesen. Tiszta kis kék kartonruha volt rajta, jól begombolva nyakig. Szürke szemei álmosan tekintettek ki üde arczából. Ő onnan szokta ügyelni a gyermekeket, hogy jók legyenek az úton. Ő reájuk néz. És most is egyedül reájuk. Az Isten tudja, hogy senki másra.

Sóhajtott. Valami gondolatban igen elmerült. Nem ború lepte meg, csak árnyék. De ah! a futó perczeket jól betakaró árnyék, mert kopogott valaki az ajtón s ő nem hallotta.

— Jó napot — mondta Suhay Pál.

A leány megfordult s felpirult.

A padok elválasztották őket. A falról a káposztákkal s vizilovakkal telerajzolt táblák ugyan csodálkozva látták; és a napsugár, mely a por-szemeken libben, azonképen, hogy ez a nyugalmas kis hölgy elpirult.

— Jó napot — ismételte.

A leány csendesen bólintott.

— Elutaztam volna — mondta a fiatal ember, de itt maradtam, mert ingerelt.

A leány egyszerűen kérdezte:

— Közölni valója van velem?

— Ingerelt, Kata! Ne akarjon ilyen hideg lenni. Én tudom, hogy ez nem az igazi arcza.

Ingerelt, mikor eltagadott. Vadászva bolygom a nyarat. Határról-határra járok. Ah! Kata, az elmúlt napok emlékezetét akarom megölni. Akarom, akarom. És a mint járok, a sors maga elé vezet. Tovább mennék, de ingerel, mikor eltagad. S itt vagyok.

Épen azon a helyen, a hol szónokolt, igen vásott kis gyerek szokott ülni. A leánynak ez jutott eszébe: «az a szöglet a leglármásabb az iskolában». Ezen mosolygott.

Az úrfinak ez a mosoly a fejébe kergette a vért.
— Nevetségesnek talál? — kérdezte.

A leány hosszú tekintettel nézte meg. Szürke szemei megmelegedtek: «szépnek találok» — gondolta. Aztán így szólott:

— Bocsánat, ez az iskola-szoba, — s köszönt, hogy távozzék. Az ajtónál azonban megállott. Fél tekintettel visszanézett s azt kérdezte: «Sokáig marad itt?»

A férfi sovárogyva nézett rá.

— Követhetem?

— Jó napot — mond a leány, de szívesen nézett rá. És eltűnt.

A férfi ingerülten csettintett nyelvével.

Kilépett az udvarra. Ott szembe találkozott a pappal. A tiszteletes ekkor érkezett.

Úgy találta, hogy czudar képe van. Szívesen meglökte volna. A pap bátran tette kezét az ajtókilincsre.

Az úrfi felriadt.

— Barátom! hé! — Azonban nem azt mondta, a mit akart, hanem így végezte be a mondatot: «Sok-e az alsó tóban a rucza?»

A pap boszus hangon felelte: «Nem tudom», soha se látott Harmat is ily ingerlő ábrázatot. Valami szörnyű gyönyörűség lenne megkarmolni. Megállott s szemébe nézett

— Hát a felső tóban sok a rucza? — kérdezte dühvel az úrfi.

Ekkor a leány lépett ki az iskola ajtón. Mosolyogva bólintott az úrfinak s kezét nyújtotta a papnak. «Akarja, — kérdezte — hogy beszámoljak a délelőttel?» Helyes megemlíteni, hogy e szavak félig az úrfinak is szólottak.

*

A falu végén egy kis fájós lábú gyermek lakott, a kit Kisónak hívtak. Alkonyatkor egy fehér derekú kis karton köntöst öltött a tanító kis-asszony s a látogatására ment.

Az úton mindenki köszöntötte. Ő mindenkinek mondott valami kellemest.

Egy kuvasz megugatta. Ez általános felháborodást

keltett az utczában. Szörnyen lehordta minden jelenlevő a szamár kutyát.

Hiszen ez a kisasszony! Hogy azt egy kutya elfelejtheti.

A Kisó betegágyas házában tűz égett a pitvar nyitott kemenczéjén. Az anyóka főzött. Kezet akart csókolni a kisasszonynak és szörnyen zajos volt. Elmagyarázta, hogy Kisó mint esett le. Mint mondta: «jaj anyó! nekem ugyan megesezt!» mire az anyó hasonló feljegyzésre méltó mondattal válaszolt. És most lám! . . .

A tanító kisasszony belépett. Penészes, sajt-szagú, sötétes volt a szoba. Néhány szót szólott a gyermekhez. Aztán az ökölnyi ablakhoz lépett és kinézett. Bizonyos, hogy várt valamit.

— És mivel gyógyítja, jó anyó? kérdezte.

Akkor az ajtóban megjelent Suhay Pál úrfi.

A paraszt asszony visszavonult, a gyermek az ágyacskára hallgatva visszadőlt.

— A véletlen útjába vezetett, Kata. Nem kerestem, nem kerülöm. Helyes tudnia, hogy itt maradok. Tán nem alkalmas hely ez mindezeknek a kinyilatkoztatására, de nem bánom. Követtem, a merre ma járt, követni akarom az egész életén át, a merre jár. Azonban úgy tetszik, hogy valaki azonképen követi, a mit én nem tűrök.

Tartok tőle, hogy utánunk jött ő is. El akartam mondani, a mit elmondtam, mielőtt megzavarhatnának. Féljen, a ki útamba áll. Istenemre!

A leány félkézzel a gyerek ágyának fájára dőlt s így szólt egész könnyedén:

— Emlékszem, mikor maga nálunk lakott tanuló korában, Pali, az én szegény özvegy édes jó anyámnál. Akkor is roszul szavalt. Rendszerint dagályos verseket szeretett szavalni, harcias állásokban. E szokást nem tudta levetkőzni

— Csufofódjék — felelte a férfi, — bánom is én. Mit akar? Jóformán gyerek voltam. A szobánk majdnem egymás mellett volt. Azt hittem, hogy csak megszoktam, pedig szerettem.

Igazán nem lehetett tudni ha komolyan beszél-e?

A leány közbe szólott derülten:

— És mikor megnőttünk s e tudatra ébredt, elhagyott . . . szóra sem érdemes.

Aztán a gyermekhez fordult:

— Bizonyosan néhány nap mulva jární fogsz majd — mondta — az erdőbe viszlek szombatonkint. A többiek már sokat tanultak a virágokról.

Feltette széles virágos szalmakalapját s átkötvén a szalaggal, kis leányosan a hátára vetette.

Tán haragudott, azonban ott maradt az agyagos fekete kis szobában.

— Emlékszik, Kata — kezdte csendesen Pál, mikor magukhoz vitt lakni a bácsim? «Jó fiú légy, mondta, ime ez a leány kedves pajtásod lesz. S én mindjárt szerettem volna valami rettenetes tettet véghez vinni. Egy szekeret megállítani, vagy megvívni egy bikával. Ah! boldog voltam! Megöleltem és együtt jártuk a kertet. Aztán néha összevesztünk. Maga is makacs, én is az. Ügyeljetek, mondta a néni — sok czivódásnak örökös harag a vége. Az úton mentünk s kézen fogóztunk. Én úgy hívtam «hugom». Egy vén asszony ibolyát árult. Megállított az utca-sarkon s így szólott: «szép leánynak szép virágot nem vesz úrfi?» Hiszen a «hugom», feleltem. Mind hárman kaczagtunk. Ah Kata! vágyakozom megölelni!

A leány behunyta a szemeit.

— Egyszer vásár volt. Egy szekeres embert szólítottam meg, honnan való? A havasokról volt. Vannak-e ott csendes faházak? kérdeztük. És tudakoztunk a csorgókról, a sóhajtó fenyőkről, a mohos gyepről, mely ring, mint a hinta. Egymásra néztünk s azt gondoltuk: Ah! semmi se kell azon felül kettőnknek.

A leány elsimított valami nem létező dolgot a homlokáról és idegesen, szaporán felelte:

— Emlékszem . . . Mikor megnőtt, kicsinyelt. Szegény özvegy asszony leánya voltam. Haza ment, s faluról négy csengetyűs lóval robogott be a városba. Elhaladt mellettem a nélkül, hogy köszöntött volna. Emlékszik? . . . szembe nevetett, mikor sirtam miatta, «eh kényes hölgyike!» mondta és meg akart ölelni. Akkor! Utálatos volt. Emlékszik . . . Eh! A nagysás úrfival nagy terveik voltak a családnak.

És félbe szakítva a mondatot, szinte nyersen kérdezte. (Csoda, honnan vesz ilyen szigorú hangot a gyenge nőcske?)

— Mit akar tőlem?

A férfi keményen a szemébe nézett.

— Mit akar nélkülem? — kérdezte vissza. — Utaztam és visszagondoltam a virágáruló asszonyra s a magányos havasi házra. Dorbézoltam és el-elborított az emlékezet. El akartam feledni magát. Akartam, akartam. Azt állítottam, hogy nem szeret s hogy én sem szeretem. Ha szeretett volna, nem bántott volna. Tudom is én, mivel bántott? Semmivel tán. Ha szerettem volna, nem hagytam volna el. S akkor közbelép a sors . . .

• Valaki kopogott.

A leány így szólott:

— S akkor közbe lép a sors! . . . Maga erősen akart valamit, Suhay Pál úr. Én is akarok valamit.

S hangosan mondta:

— Szabad!

A pap lépett be.

A férfi oda ugrott az ajtóhoz.

— Hivta valaki? — riadt rá nyersen.

Harmat, a szelid pap kiegyenesedett. A szeme égett.

— Megengedte valaki, hogy ezt kérdezze?

A leány eleresztette az ágy karfáját, s így szólott csendesen a paphoz:

— Jöjjön ide.

Aztán Pálhoz fordult s azt mondta:

— Én ezt akarom!

Karját a pap karjába öltötte. És az ágyhoz lépett s megsimogatta a beteg gyermeket. Szeliden, mintha semmi se történt volna, szólott Kisóhoz.

Miután pedig kalapját feltette s csinosan megigazgatta, egy lomha, mély, de nem haragos tekintetet vetett Pálra s a fakilincsre tette kezeit.

— Én őt szeretem — mondta halkán. — Ha el akart feledni, most megteheti.

Így szólván hozzá, vajjon hívta-e? vagy elüzte örökre? . . . Ki tudja.

Így szólván, kiért vallott? A papért-e? Pálért-e? Már este volt.

A homály gyorsan elfedte őket a mint egymáshoz simulva a fehér iskolaház felé haladtak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

OSZK

1844. ÉVI KIADÁS.

